

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

Diplomová práce

Bc. Romana Friessová

Informační výchova začínajících čtenářů v Městské knihovně v Praze – v knihovnách Smíchov a Barrandov

Starting Beginning Readers and Information Literacy in the Municipal Library
of Prague – library Smíchov and Barrandov branches

Praha 2017

Vedoucí práce: PhDr. Hana Landová, Ph.D

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval(a) samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 10. května 2017

.....

Romana Friessová

Klíčová slova (česky)

- začínající čtenáři
- děti
- čtení
- knihovna
- informační výchova
- Městská knihovna v Praze

Klíčová slova (anglicky):

- early reader
- children
- reading
- library
- information education
- Municipal library of Prague

Abstrakt (česky)

Práce *Informační výchova začínajících čtenářů v Městské knihovně v Praze – v knihovnách Smíchov a Barrandov* si bere za cíl popsat a srovnat práci se začínajícími čtenáři a vedení informační výchovy začínajících čtenářů v souladu s rámcovými vzdělávacími programy ve starší centrální městské části Prahy 5 na Smíchově a v novější sídlištní zástavbě na okraji Prahy 5 na Barrandově. Srovnávané knihovny Smíchov a Barrandov patří mezi pobočky Městské knihovny v Praze. Ze srovnání práce těchto knihoven vychází metodické návody pro práci se začínajícími čtenáři, které se opírají o závěry z vedených rozhovorů s učiteli a vychovateli spádových základních a mateřských škol a také s rodiči začínajících čtenářů.

Abstract (in English):

Work *Starting Reader and Information Literacy in the Municipal Library of Prague – library Smíchov and Barrandov* aims to describe and compare the work with starting readers and conduct information education starting readers in accordance with the framework educational programs in the older central city of Prague 5-Smíchov and newer housing estate on the outskirts of Prague 5 in Barrandov. Comparator library Smíchov and Barrandov among the branches of the Municipal Library in Prague. From a comparison of these libraries work is based on methodical instructions for working with starting readers, which rely on the conclusions from interviews conducted by teachers and educators catchment primary schools and kindergartens, as well as with parents beginning readers.

OBSAH

1. ÚVOD

2. INFORMAČNÍ A POČÁTEČNÍ ČTENÁŘSKÁ GRAMOTNOST A ČTENÍ

2.1. Informační gramotnost a informační výchova

2.1.1. Informační gramotnost

2.1.2. Informační gramotnost v rámci Státní informační politiky

2.1.3. Informační výchova

2.2. Předčtenářská a počáteční čtenářská gramotnost

2.3. Čtení

2.4. Mezinárodní a česká národní sdružení a organizace věnující se profesním knihovnickým a informačním aktivitám z hlediska dětského čtenářství

2.5. Vliv rodiny, školy a knihovny na dětské čtenářství

3. OBVODNÍ KNIHOVNA MĚSTSKÉ KNIHOVNY V PRAZE PRO PRAHU 5, 13 A 16

3.1. Způsoby informování a prezentace o nabídce kulturně výchovných pořadů poboček OK 5, 13, 16

4. DĚTSKÁ ODDĚLENÍ VEŘEJNÝCH KNIHOVEN

4.1. Služby a fond

4.1.1. Služby a jejich komunitní role v místě působení knihovny

4.1.2. Fond

4.1.2.1. Knižní fond

4.1.2.2. Interaktivní fond

4.2. Vybavení

4.2.1. Mobiliář v dětském oddělení

4.2.1.1. Knižní regály

4.2.1.2. *Sedací nábytek*

4.2.2. Hračky

4.3. Aktivity pro začínající čtenáře

4.3.1. Hlasité a společné čtení

4.3.2. Začínající čtenáři v Městské knihovně v Praze

5. KNIHOVNA SMÍCHOV A ZDEJŠÍ PRÁCE SE ZAČÍNÁJÍCÍMI ČTENÁŘI

5.1. Dětské oddělení

5.1.1. Prostor dětského oddělení

5.1.2. Služby poskytované začínajícím čtenářům v dětském oddělení

5.2. Aktivity pro začínající čtenáře a informování o nich

5.3. Spolupracující školy

5.3.1. Informování spádových škol

5.3.2. Prezentace škol v knihovně

5.4. Další spolupracující organizace

5.5. Spolupráce s rodiči

6. KNIHOVNA BARRANDOV A ZDEJŠÍ PRÁCE SE ZAČÍNÁJÍCÍMI ČTENÁŘI

6.1. Dětské oddělení

6.1.1. Prostor dětského oddělení

6.1.2. Služby poskytované začínajícím čtenářům v dětském oddělení

6.2. Aktivity pro začínající čtenáře

6.3. Spolupracující školy

6.3.1. Informování spádových škol

6.3.2. Prezentace škol v knihovně

6.4. Další spolupracující organizace

6.5. Spolupráce s rodiči

7. POROVNÁNÍ ČINNOSTÍ, KTERÉ KNIHOVNA ORGANIZUJE A PROVÁDÍ PRO ZAČÍNÁJÍCÍ ČTENÁŘE A TO VE STARŠÍ CENTRÁLNÍ SMÍCHOVSKÉ ZÁSTAVBĚ A PAK NA BARRANDOVSKÉM SÍDLIŠTI NA OKRAJI MĚSTA

7.1. Porovnání a průzkum práce se začínajícími čtenáři v lokalitách Smíchova a Barrandova, který vychází z dotazníkového šetření uskutečněném autorkou práce s učiteli, vychovateli a rodiči z těchto lokalit

7.1.1. Otázky z dotazníku kladené učitelkám základních škol a závěry z dotazníku vyplývající

7.1.2. Otázky z dotazníku kladené vychovatelkám z družin základních škol a závěry z dotazníku vyplývající

7.1.3. Otázky z dotazníku kladené učitelkám mateřských škol a závěry z dotazníku vyplývající

7.1.4. Otázky z dotazníku kladené rodičům začínajících čtenářů a závěry z dotazníku vyplývající

7.2. Rozdíly v práci se začínajícími čtenáři v knihovně ve starší městské zástavbě, knihovna Smíchov, a v nové sídlištní zástavbě, knihovna Barrandov

7.3. Možnosti propojení výchovných a vzdělávacích programů pro začínající čtenáře v obou knihovnách v rámci jedné organizace

8. MOŽNOSTI INFORMAČNÍ VÝCHOVY ZAČÍNÁJÍCÍCH ČTENÁŘŮ V KNIHOVNÁCH MKP NA SMÍCHOVĚ A NA BARRANDOVĚ – METODICKÝ NÁVOD

8.1. Akce pro školy

8.1.1. Obecná struktura návštěv prvních a druhých tříd v knihovně s prvky informační výchovy

8.2. Volnočasové vzdělávací a kulturní akce pro děti

9. ZÁVĚRY: SITUACE KNIHOVEN V OBLASTI SMÍCHOVA A BARRANDOVA, JINÉ ROLE KNIHOVEN V TĚCHTO LOKALITÁCH, ROZDÍLNOST ROLÍ TĚCHTO KNIHOVEN

10. POUŽITÁ LITERATURA

11. SEZNAM ZKRATEK

12. SEZNAM TABULEK

13. SEZNAM OBRÁZKŮ

PŘEDMLUVA

Téma práce *Informační výchova začínajících čtenářů v Městské knihovně v Praze – v knihovnách Smíchov a Barrandov* jsem si vybrala proto, že mě práce se začínajícími čtenáři již řadu let velmi zajímá. Knihovny Smíchov a Barrandov jsem se rozhodla srovnávat proto, že obě dobře charakterizují typy knihoven v lokalitách města, které jsem se rozhodla srovnávat – jedná se o starší městskou zástavbu, kterou zde zastupuje knihovna Smíchov a novější sídlištní zástavbu na okraji města, kterou zastupuje knihovna Barrandov. Obě knihovny jsem si vybrala i proto, že působí v rámci Obvodní knihovny pro Prahu 5, 13 a 16, kde pracuji a díky tomu jsem měla možnost obě knihovny dobře poznat. Práci s dětskými čtenáři a pomocí při organizaci kulturních, výchovných a vzdělávacích aktivit pro děti v rámci pátého pražského obvodu, se věnuji v rámci svých pracovních povinností. Proto také, pokud v práci uvádím příklady z praxe, popisuji především kulturní, výchovné a vzdělávací akce pořádané pobočkami MKP v Praze 5, 13 a 16.

Cílem práce je popis aktivit v knihovnách MKP na Smíchově a na Barrandově, které vedou k rozvoji čtení a čtenářství, které jsou také nedílnou součástí informačního vzdělávání začínajících čtenářů. Práce rozepisuje spolupráci knihoven se školami, s rodiči a s dalšími kulturními a vzdělávacími organizacemi v místě působení obou popisovaných knihoven. Pohled na práci knihoven se začínajícími čtenáři je vidět z různých úhlů pohledů dalších zúčastněných a spolupracujících organizací.

V práci popisuji aktivity, které knihovny nabízejí začínajícím čtenářům, jejich rodičům a učitelům, aby se pro všechny stalo čtení příjemnou a samozřejmou součástí života. Přirozenou a nedílnou součástí informačního vzdělávání začínajících čtenářů je i čtení, seznámení se s knihou po technické stránce a knihovnou jako organizací, která přináší informace a umožňuje příjemný prožitek z knihy. To by měly být hlavní poznatky začínajících čtenářů z počátečního období jejich informačního vzdělávání. Popisuji aktivity na podporu čtení, čtenářství a s tím spojeného informačního vzdělání začínajících čtenářů, které se konají v knihovně na Smíchově a na Barrandově, akce, které vznikají na úrovni celé Městské knihovny v Praze nebo akce probíhající na území celého státu a jednotlivé knihovny se k nim mohou připojit. Osmá kapitola práce je věnována metodickým návodům na práci knihovny se začínajícími čtenáři v oblasti informačního vzdělání ve spojení s podporou čtení jako činnosti, která přináší radost i poučení. Řadu nápadů a návodů uvádím i v průběhu celé práce, především v kapitolách popisujících práci se začínajícími čtenáři v obou knihovnách.

Důležitou součástí práce je i sedmá kapitola věnovaná kvalitativnímu průzkumu, kde jsem zvolila metodu strukturovaného rozhovoru. Jeho cílem je zjištění, jestli učitelům a vychovatelům ZŠ a MŠ vyhovuje způsob práce se začínajícími čtenáři v knihovně i v návaznosti na rámcové vzdělávací programy. Hovořila jsem též s rodiči začínajících čtenářů v knihovnách na Smíchově a na Barrandově, abych získala přehled, co rodiče začínajících čtenářů od knihovny očekávají, jak knihovnu vnímají ve spojení s informační výchovou dětí i rodičů. Výsledky průzkumu jsem sumarizovala v rámci této kapitoly a také jsem je použila při kompletaci metodických návodů pro práci s dětmi.

Celá diplomová práce je rozdělena do devíti kapitol. První kapitola obsahuje úvod do práce. Druhá kapitola je věnovaná teoretické části zabývající se informačním vzděláváním a s tím spojenými rámcovými vzdělávacími programy škol, počáteční čtenářskou gramotností a čtením. Třetí kapitola seznamuje s Obvodní knihovnou Městské knihovny v Praze pro Prahu 5, 13 a 16, s jejími pobočkami, ke kterým patří i sledované knihovny Smíchov a Barrandov, s jejich umístěním v rámci obvodu a s informováním veřejnosti o kulturních a vzdělávacích aktivitách. Čtvrtá kapitola se zabývá obecně dětskými odděleními knihoven, s jejich službami, fondem, vybavením, aktivitami kulturní a vzdělávací činnosti. Pátá kapitola se věnuje knihovně Smíchov a šestá kapitola knihovně Barrandov. V obou těchto kapitolách popisují jmenovanou knihovnu obecně, podrobněji její dětské oddělení, služby pro děti, spolupráci se školami, se spolupracujícími organizacemi v regionu a spolupráci s rodiči. V předchozím odstavci jsem se již rozepsala o průzkumu v sedmé kapitole, která je celá věnována *„Porovnání činností, které knihovna organizuje a provádí pro začínající čtenáře a to ve starší centrální smíchovské zástavbě a pak na barrandovském sídlišti na okraji města“*. Kapitola osmá obsahuje metodický návrh pro informační výchovu a rozvoj čtenářství začínajících čtenářů v knihovnách Městské knihovny v Praze na Smíchově a na Barrandově. Kapitola devátá obsahuje závěry a na konci práce jsou umístěny seznamy použité literatury, seznamy zkratk, tabulek a obrázků.

1. ÚVOD

Diplomová práce *Informační výchova začínajících čtenářů v Městské knihovně v Praze – v knihovnách Smíchov a Barrandov* popisuje a srovnává práci knihoven se začínajícími čtenáři a vedení informační výchovy začínajících čtenářů ve starší centrální městské části Prahy 5 na Smíchově a v novější sídlištní zástavbě na okraji Prahy 5 na Barrandově. Srovnávané knihovny Smíchov a Barrandov patří mezi pobočky Městské knihovny v Praze. Obě knihovny organizačně spadají pod Obvodní knihovnu pro Prahu 5, 13 a 16.

Důležitou částí práce jsou popisy významných kulturních a vzdělávacích projektů z oblasti informační výchovy a rozvoje čtenářství u začínajících čtenářů, které probíhají v obou knihovnách. Akce jsou lokálního i celostátního rozměru. Pomáhají přivádět do knihoven dětské čtenáře. Jejich rodiče a učitele informovat o nutnosti naučit děti dobře číst nejen technicky, ale také tak, aby textu rozuměly a byly schopné přečtené správně interpretovat a využít. I to je součástí správně vedené informační výchovy, která probíhá nejen ve školách, ale měla by probíhat, především v praktické rovině, i v knihovnách. Důležité je o těchto projektech i správně informovat veřejnost a zřizovatele. Akce se stávají součástí celoročních projektů na podporu čtení a čtenářství a rozvoje informační výchovy. Je o nich zmínka v průběhu celé práce. Metodické návody na podporu informačního vzdělávání a rozvoje čtenářství, které jsou obsahem osmé kapitoly, se opírají i o závěry průzkumu z vedených rozhovorů s učiteli a vychovateli spádových základních a mateřských škol a také s rodiči začínajících čtenářů.

2. INFORMAČNÍ A POČÁTEČNÍ ČTENÁŘSKÁ GRAMOTNOST A ČTENÍ

2.1. Informační gramotnost a informační výchova

2.1.1. Informační gramotnost

Pojmem gramotnost je dnes rozuměna základní úroveň vědomostí dovedností a postojů v určité oblasti poznání. Ve spojení se čtením, čtenářstvím a informacemi hovoříme o gramotnosti čtenářské, informační, dokumentové, literární nebo počítačové. Jaké je postavení informační gramotnosti vzhledem ke gramotnosti obecné vystihuje definice, jejímiž autory jsou Jan Olsen a Bill Coons: „*Definujeme informační gramotnost jako pochopení role a moci informací, schopnost informace vyhledat a používat je při rozhodování, dále schopnost informace produkovat a zacházet s nimi za použití informačních technologií. Zkrátka informační gramotnost je přesahem tradičního pojetí gramotnosti a je odezvou na revoluční dobu, ve které žijeme*“ (Behrens, 1994).

"K dosažení informační gramotnosti musí být jedinec schopen rozeznat, kdy potřebuje informace, a dále je vyhledat, vyhodnotit a efektivně využít. Informačně gramotní lidé se naučili, jak se učit. Vědí, jak se učit, protože vědí, jak jsou znalosti pořádány, jak je možné informace vyhledat a využít je tak, aby se z nich další mohli učit. Jsou to lidé připravení pro celoživotní vzdělávání, protože mohou vždy najít informace potřebné k určitému rozhodnutí či k vyřešení daného úkolu." Tato nejčastěji používaná definice informační gramotnosti vznikla v rámci ALA a uveřejněna byla Komisí pro informační gramotnost v roce 1989 (Landová, 2002).

Obsah pojmu informační gramotnost se velmi výrazně mění v souvislosti s reformami probíhajícími v oblasti vzdělávání. Spojení koncepce informační gramotnosti a vzdělávacího procesu dodalo této problematice nový rozměr. Tématem se začaly zabývat vzdělávací instituce a asociace, které se snaží prosadit zařazení různých forem informačního vzdělávání do studijních programů všech typů a stupňů škol. Problematika informační gramotnosti již není spojována výhradně s knihovnami. Knihovníci mají velmi výraznou roli při zavádění programů na zvyšování informační gramotnosti všech vrstev obyvatel a při vytváření těchto programů i za hranicemi knihovny, ve spolupráci s dalšími institucemi. Například ve výuce učitelé zařazují prvky podporující zvyšování informační gramotnosti s návazností na praktické využití. V tomto směru je velmi výhodné využít služeb knihovny, která může žákům nebo studentům připravit zajímavý a prakticky zaměřený program na vyhledávání informací pomocí klasických a elektronických informačních zdrojů (Dombrovská, 2004).

Rozvoj informační gramotnosti je dnes už však velmi úzce spjat se vzděláváním na všech úrovních. Dotýká se mateřských, základních, středních a vysokých škol, ale také i sféry celoživotního vzdělávání. Nelze však v této souvislosti brát v úvahu pouze formální vzdělávání, nýbrž i neformální vzdělávání, které se na rozvoji informační gramotnosti také významně podílí (Dostál, J., 2007).

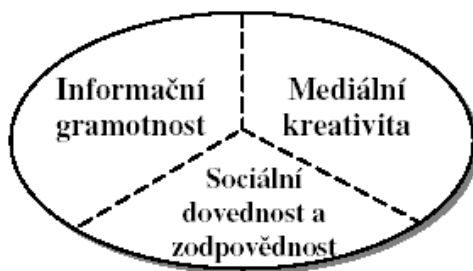
Informační gramotný člověk má tedy osvojeny následující způsobilosti, tedy dokáže:

- identifikovat informační potřeby,
- pro získání informací zvolit nejvhodnější strategii,
- využívat odpovídající zdroje a informační systémy,
- v informačních zdrojích vyhledat požadované informace,
- získané informace kriticky zhodnotit,
- informace vhodně zpracovat a využít,
- informace zprostředkovat jiným lidem v různých podobách a prostřednictvím různých technologií,
- posoudit morální a právní aspekty využívání informací (Dostál, J., 2007).

Veřejná knihovna musí pomáhat svým klientům rozvíjet informační gramotnost. Velká část populace, které veřejné knihovny slouží, mají značné informační potřeby a ty se v dnešní době rychle zvyšují. V lepším případě mají k dispozici přiměřeně personálně i technicky vybavenou a financovanou knihovnu, která jim může pomoci a usměrnit je. Současné informační prostředí může zahltit každého, kdo vyhledává informace. Proto si knihovníci v 21. století uvědomují, že musí na poli rozšiřování informační gramotnosti mezi většinovou populací dělat více (Služby veřejných knihoven: směrnice IFLA, 2012).

Závěrečná zpráva z konference *21. st. Century Literacy* pořádané Bertelsmann Foundation a AOL Time Warner Foundation v březnu 2002 v Berlíně hovoří o tzv. gramotnosti pro 21. století, jejíž součástí je technologická gramotnost, informační gramotnost, mediální kreativita a sociální dovednost a zodpovědnost. Na základě konceptu gramotnosti pro 21. století, byly navrženy následující **kompetence pro 21. století**, které zahrnují informační gramotnost (definovanou jako strukturu, která zahrnuje také ICT gramotnost, ale neomezuje se pouze na ni), dále pak mediální kreativitu (jako zvláštní schopnost nejen porozumět specifickému světu médií, ale také se jej aktivně účastnit) a nakonec sociální dovednost a zodpovědnost (jako souhrn klíčových kompetencí, které nejsou obsaženy v informační gramotnosti a mediální kreativitě). Všechny složky této trojice působí společně, navzájem se ovlivňují a nelze je oddělit, pokud jde o praktické projevy a dopady (Dombrovská, 2004).

Kompetence pro 21. století = informační gramotnost + mediální kreativita + sociální dovednost a zodpovědnost

Obr. č. 1: Kompetence pro 21. století – grafické vyjádření, zdroj: (Dombrovská, 2004)

2.1.2. Informační gramotnost v rámci Státní informační politiky

Dokument „*Státní informační a komunikační politika*“ hovoří o informační gramotnosti jako: „*schopnosti uvědomit si a formulovat své informační potřeby, orientovat se v informačních zdrojích, vyhledat informace prostřednictvím informačních a komunikačních technologií, tyto informace vyhodnotit a využít při řešení konkrétní životní situace či odborného úkolu.*“ (Státní informační a o komunikační politika, 2006).

Státní informační politika je zastřešující politikou v informační společnosti. Zabývá se nejen informační gramotností, která je jednou z osmi priorit Státní informační politiky, ale i dalšími oblastmi, jichž se rozvoj informační společnosti dotýká. Informační gramotnost je definována rámcově jako ovládnutí práce s informacemi s využitím informačních a komunikačních technologií. Jejím cílem je ovládnutí práce s informačními a komunikačními technologiemi žáky, studenty a učiteli (Dombrovská, 2004).

Rozvoj informační gramotnosti považují vlády ČR za důležitou podmínku řešení současných problémů v oblasti ekonomické i sociální. Je důležitá i pro další rozvoj celé společnosti, její kultury i celkové prosperity. Zároveň si vláda uvědomuje, že informační gramotnost bude čím dál významnější součástí celkové vzdělanosti společnosti a že bude čím dál více rozhodovat o kvalitě života celé populace i o možnostech uplatnění jednotlivců.

Aby byla informační gramotnost dostupnější širším skupinám obyvatel, stát podporuje oblast tzv. e-learningu (s ním spojené technologie i služby) a vzdělávací software obecně. Proto vláda podporuje jejich nasazení především ve školství, v knihovnách a ve veřejné správě, tak, aby mohlo projít informačním vzděláváním co nejvíce vrstev obyvatel. Vláda si uvědomuje, že vzhledem k rychlému vývoji v oblasti ICT není získání informační gramotnosti jednorázovou záležitostí, ale má kontinuální charakter. Proto musí být informační gramotnost součástí systému celoživotního vzdělávání. Za základní článek celého systému celoživotního vzdělávání považuje stát všechny typy a stupně škol, které musí poskytovat svým studentům a žákům podle svého stupně a charakteru odpovídající úroveň informační gramotnosti. Vláda také využívá vzdělávací potenciál škol i k šíření informační gramotnosti

mezi dospělou částí populace (formou kurzů pro veřejnost). Knihovny v tomto systému především zajišťují rovný přístup k tradičním i elektronickým informačním zdrojům pro oblast vzdělávání, výzkumu, vývoje a podnikání (Státní informační a o komunikační politika, 2006).

2.1.3. Informační výchova

Absence či nedostatek informační gramotnosti vytváří u lidí handicap, který může vést k diferenciaci obyvatelstva, případně může takovouto diferenciaci dále prohlubovat. Řešením situace je realizace informační výchovy. Zatímco informační gramotnost je cílem, informační výchova je procesem, který k tomuto cíli vede.

Získání informační gramotnosti není jednorázovou záležitostí, ale má kontinuální charakter. Proto ani informační výchova nemůže být realizována pouze v určité fázi vývoje osobnosti člověka. Získáváme ji po celý život s nabývajícím znalostmi, zkušenostmi a potřebami. Informační výchova tedy není vázána na vybraný stupeň vzdělávání ani na určitou věkovou úroveň vzdělávaných (Dostál, J., 2007). Pro rozvoj informační výchovy, pro schopnost vnímat text a získávat z něho ty nejpodstatnější údaje, je důležitá práce s populárně-naučným textem a to v každém věku. Tyto informacemi nabyté texty, které musí být vybírány s ohledem na věk a schopnosti čtenáře, mohou dítě i dospělého zaujmout a přivést k zájmu o určitý obor a s tím spojené odborné informace. Již malé děti jsou schopny vnímat a chápat populárně-naučné texty, vhodné pro jejich věk a s doplňujícími a dokreslujícími ilustracemi, které čtou a prohlížejí částečně sami a částečně s rodiči nebo jinými dospělými. Důležité pro tyto texty jsou přehledné ilustrace doplňující a názorně vysvětlující text. Existují příklady dětí, které předtím čtení příliš nezajímalo, a které se nadchly pro prohlížení a postupné čtení obrázkových populárně-naučných knížek. U těchto dětí mohou populárně-naučné knížky působit jako katalyzátor pro celkový rozvoj zájmu o knihy (Duke, 2000).

Informační výchova je tedy komplexní cílevědomý formativní proces získávání:

- znalostí a vědomostí z disciplín zabývajících se shromažďováním, zpracováváním, uchováváním, zpřístupňováním a využíváním různých druhů dokumentů a odborných informací,
- dovedností a návyků pro práci s různými druhy a typy dokumentů a odborných informací a jejich zdrojů (Katuščák, D., 1998).

Informační výchova je obecně realizována v mnoha oblastech vzdělávání a u nejrůznějších věkových a zájmových skupin uživatelů. Tato práce se zaměřuje na oblast základního školního vzdělávání. Informační výchovu pro základní školu vymezuje dokument „*Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání*“. Umožňuje ve vzdělávací oblasti „*Informační a komunikační technologie*“ všem žákům dosáhnout základní úrovně informační gramotnosti a získat tak elementární dovednosti v ovládnutí výpočetní techniky a moderních informačních technologií, orientovat se ve světě informací, tvořivě pracovat s

informacemi a využívat je při dalším vzdělávání i v praktickém životě. Vzhledem k narůstající potřebě osvojení si základních dovedností práce s výpočetní technikou byla vzdělávací oblast „*Informační a komunikační technologie*“ zařazena jako povinná součást základního vzdělávání na 1. a na 2. stupni. Získané dovednosti jsou v informační společnosti nezbytným předpokladem uplatnění na trhu práce i podmínkou k efektivnímu rozvíjení profesní i zájmové činnosti. Dovednosti získané ve vzdělávací oblasti „*Informační a komunikační technologie*“ umožňují žákům aplikovat výpočetní techniku s bohatou škálou vzdělávacího softwaru a informačních zdrojů ve všech vzdělávacích oblastech celého základního vzdělávání. Tato aplikační rovina přesahuje rámec vzdělávacího obsahu vzdělávací oblasti Informační a komunikační technologie a stává se součástí všech vzdělávacích oblastí základního vzdělávání (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2016).

Cílové zaměření vzdělávací oblasti „*Informační a komunikační technologie*“

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- poznání úlohy informací a informačních činností a k využívání moderních informačních a komunikačních technologií
- porozumění toku informací, počínaje jejich vznikem, uložením na médium, přenosem, zpracováním, vyhledáváním a praktickým využitím
- schopnosti formulovat svůj požadavek a využívat při interakci s počítačem algoritmické myšlení
- porovnávání informací a poznatků z většího množství alternativních informačních zdrojů, a tím k dosahování větší věrohodnosti vyhledaných informací
- využívání výpočetní techniky, aplikačního i výukového softwaru ke zvýšení efektivnosti své učební činnosti a racionálnější organizaci práce
- tvořivému využívání softwarových a hardwarových prostředků při prezentaci výsledků své práce
- pochopení funkce výpočetní techniky jako prostředku simulace a modelování přírodních i sociálních jevů a procesů
- respektování práv k duševnímu vlastnictví při využívání softwaru
- zaujetí odpovědného, etického přístupu k nevhodným obsahům vyskytujícím se na internetu či v jiných médiích
šetrné práci s výpočetní technikou

(Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2016)

2.2. Předčtenářská a počáteční čtenářská gramotnost

Základními a úvodními etapami v rozvoji čtenářské gramotnosti jsou předčtenářská a počáteční čtenářská gramotnost. V současnosti je jim věnována velká pozornost. Zahrnují vedle rozvoje dovednosti čtení také rozvoj psaní, vyjadřování a aktivního poslechu. Důraz je zároveň kladen i na význam pozitivního vztahu ke čtení a na rozvoj návyku využívat čtení jako prostředek komunikace a dalšího vzdělávání (Vykoukalová, Wildová, 2013).

Pojem čtenářská gramotnost byla v minulosti vysvětlována mnohokrát. Jeden z posledních rozborů je v Pedagogické encyklopedii z roku 2009, kterou s kolektivem autorů sestavoval J. Průcha. Odbornou veřejností byla tato encyklopedie velmi dobře přijata (Vykoukalová, Wildová, 2013). Čtenářská gramotnost je tu chápána jako schopnost funkčního využití získané dovednosti v určitém sociálním kontextu. Čtenářská gramotnost tak zahrnuje nejen osvojení si dovednosti čtení, ale schopnost pracovat s textem, komunikovat prostřednictvím psané řeči, získávat a zpracovávat informace z textu. Pedagogická encyklopedie se také věnuje rozvoji počáteční čtenářské gramotnosti, výzkumům a trendům jejího rozvoje v zahraničí (Průcha, 2009), (Vykoukalová, Wildová, 2013). Ve studii „Gramotnosti ve vzdělávání“, kterou vytvořil Výzkumný ústav pedagogický v roce 2010, se hovoří o čtenářské gramotnosti jako o celoživotně se rozvíjející vybavenosti člověka vědomostmi, dovednostmi, schopnostmi, postoji a hodnotami potřebnými pro užívání všech druhů textů v různých individuálních i sociálních kontextech (Vykoukalová, Wildová, 2013). Čtenářská gramotnost jako funkční porozumění psanému textu je brána jako kritérium, které se testuje v pravidelných zkoumáních PISA, jež jsou organizována společně s ostatními nejvyspělejšími zeměmi světa (Trávníček, 2014).

Rodina a také mateřská škola hrají nezastupitelnou a velmi důležitou roli v oblasti rozvoje čtenářské gramotnosti, protože již v tomto období lze vést děti ke čtení. Hovoříme tu o předčtenářské gramotnosti, která u dětí rozvíjí schopnosti, dovednosti a vědomosti, učí koncentrovat paměť, pozornost a soustředěnost, které při samotném čtení budou potřebovat. Děti tu jsou systematicky připravovány na to, aby v budoucnu zvládly plynulé čtení, porozuměly přečtenému textu a aby se naučily využít získané poznatky a vědomosti při dalším učení. V předškolním období se u dětí záměrně rozvíjejí dovednosti a schopnosti potřebné ke čtení, sem patří rozvoj smyslů, zraková a sluchová analýza a syntéza, orientace v prostoru, čase, hrubá a jemná motorika, řeč a komunikační schopnosti, kresba, myšlení, představivost a fantazie. Pokud jsou děti na čtení dobře připraveny, samotné čtení naskočí velice brzy a tím se zkracuje období, kdy je pro žáky samotné čtení velmi náročné. Dítě předškolního věku se písmena naučí snadno díky své paměti, ale mnohem důležitější je, aby dané písmeno poznalo i mezi dalšími písmeny. S dobrou pamětí si děti vystačí ještě v průběhu druhé třídy, ale později by jim chybělo rozvinuté myšlení, představivost a smyslové vnímání (Tomášková, 2015). V tomto období je vhodné zařadit do světa dětí i knihovnu, kde uvidí větší množství zajímavých knih, další děti, které se o knihy zajímají, mohou si některou knihu půjčit domů a tak se seznámit s procesem půjčování knih z knihovny. Do knihovny děti mohou přivést rodiče nebo paní učitelky z mateřské školy nebo sourozenci.

Jedním ze základních cílů v počátcích školní docházky je naučit děti číst správně a v přiměřeném tempu didakticky a obsahově vhodné texty. Výzkumy v této oblasti docházejí ke zjištění, že různým skupinám žáků vyhovují různé typy metod výuky čtení. Tento typologický přístup by při implementaci do praxe znamenal, že by po předcházející diagnostice byla žákovi nabídnuta analyticko-syntetická nebo genetická (učiteli též nazývána písmenková) metoda výuky počátečního čtení (Vykoukalová, Wildová, 2013). Ve většině škol se učí metodou analyticko-syntetickou, ale i genetická metoda má v našem školství mnoho příznivců. Není ovšem možné říci, která z těchto metod je nejlepší a nejvhodnější, protože každému dítěti vyhovuje něco jiného. Mezi základní metody čtení, které naše školství využívá, patří:

Analyticko-syntetická metoda čtení je nejrozšířenější metodou, je založena na rozkladu slova na slabiky a hlásky a následném spojování jednotlivých hlásek do slabik, ze kterých se tvoří slovo. Nejprve se děti seznámí se samohláskami, ke kterým postupně přidávají další souhlásky, z toho pak tvoří slabiky a krátká slova a věty. Po slabikovací fázi postupně přichází fáze plynulého čtení. Současně s ní se děti učí také psát jednotlivá psací písmena, slova a později věty, z již známých písmen. Výcvik čtení je ukončen na konci druhé třídy. V té době žáci rozumějí tomu, co čtou, zlom ve čtení nastává, když překonají slabikování slov a začnou číst plynule. K negativům této metody patří, že porozumění čtenému textu nastupuje později (Tomášková, 2015).

Genetická metoda čtení je méně rozšířená. Tato metoda je již staršího původu, propagoval ji už spisovatel Josef Kožíšek, který k této metodě napsal první čítanku nazvanou *Poupata*. Při této metodě se děti nejdříve naučí číst a psát velká tiskací písmena, ze kterých skládají slova a pak celé věty. Při čtení velkých tiskacích písmen se žáci zároveň učí tato písmena i psát. Slova nejdříve hláskují a pak je čtou jako jedno slovo. Při této metodě se klade velký důraz na rozvoj sluchového vnímání a rozklad slov na hlásky. Ke kladům této metody patří rychlost nástupu čtení jednoduchých textů a hlavně rychlé porozumění čtenému textu. Velkou její předností je, že vede ke čtení s porozuměním, což je velmi důležité pro překonání obtíží se čtením. Čtení často děti odrazuje, protože nevědí, co čtou, spoustu energie vydají na to, aby přelouskaly písmena a složily z nich slova a věty. Psaní ostatních písmen nastupuje později, takže je více času na grafomotorická cvičení a dostatečné uvolnění ruky a celého těla (Tomášková, 2015).

Snahou je najít, kterému žákovi jaký typ metody bude více vyhovovat, a ten mu pak nabídnout. Výzkumná šetření metod výuky čtení a dalších způsobů výuky, které používají učitelé při učení prvopočátečního čtení a psaní v českých školách a jejich propojení s rozvojem počáteční čtenářské gramotnosti systematicky a dlouhodobě provádí R. Wildová (Vykoukalová, Wildová, 2013).

Zvládnutí dovednosti číst má pro dítě mimořádný význam. Čtení je dovednost, která uvádí dítě nejen do světa literatury, ale zároveň mu umožňuje poznávat a vzdělávat se prostřednictvím tištěného textu – vyhledávat informace v encyklopediích, slovnících, příručkách, na internetu nebo v jiných zdrojích. Od počátku je třeba spojovat techniku čtení

s porozuměním, to znamená rozumět tomu, co je vyjádřeno souvislým psaným textem (Šikulová, Rytířová, 2006).

Tady jsou velké možnosti pro spolupráci knihoven se školami a s rodiči. Knihovníci, po konzultaci s učiteli a rodiči, mohou pomoci s vhodným výběrem knih, které dětem pomohou s nácvikem čtení. Knihovny mají možnost hned na počátku vzdělávacího procesu děti upozornit na svou nezastupitelnou funkci jak v procesu vzdělávání nabídkou populárně-naučných textů, tak v oblasti relaxační a zábavné četby a získat nové čtenáře, kteří se budou do knihovny rádi vracet.

Čtenářská gramotnost v České republice je komplexně řešena na základních školách „**Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání**“. Dovednosti získané ve vzdělávacím oboru Český jazyk a literatura jsou potřebné nejen pro kvalitní jazykové vzdělání, ale jsou důležité i pro úspěšné osvojování poznatků v dalších oblastech vzdělávání. Užívání češtiny jako mateřského jazyka v jeho mluvené i písemné podobě umožňuje žákům poznat a pochopit společenský kulturní vývoj lidské společnosti. Při realizaci tohoto vzdělávacího oboru se vytvářejí předpoklady k efektivní mezilidské komunikaci tím, že se žáci učí interpretovat své reakce a pocity tak, aby dovedli pochopit svoji roli v různých komunikačních situacích a aby se uměli orientovat při vnímání okolního světa i sebe sama.

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura má komplexní charakter, ale pro přehlednost je rozdělen do tří složek: Komunikační a slohové výchovy, Jazykové výchovy a Literární výchovy. Ve výuce se však vzdělávací obsah jednotlivých složek vzájemně prolíná.

V Komunikační a slohové výchově se žáci učí vnímat a chápat různá jazyková sdělení, číst s porozuměním, kultivovaně psát, mluvit a rozhodovat se na základě přečteného nebo slyšeného textu různého typu vztahujícího se k nejrůznějším situacím, analyzovat jej a kriticky posoudit jeho obsah. Ve vyšších ročnících se učí posuzovat také formální stránku textu a jeho výstavbu.

V Literární výchově žáci poznávají prostřednictvím četby základní literární druhy, učí se vnímat jejich specifické znaky, postihovat umělecké záměry autora a formulovat vlastní názory o přečteném díle. Učí se také rozlišovat literární fikci od skutečnosti. Postupně získávají a rozvíjejí základní čtenářské návyky i schopnosti tvořivé recepce, interpretace a produkce literárního textu. Žáci dospívají k takovým poznatkům a prožitkům, které mohou pozitivně ovlivnit jejich postoje, životní hodnotové orientace a obohatit jejich duchovní život.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti Český jazyk a literatura směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- pochopení jazyka jako nositele historického a kulturního vývoje národa a důležitého sjednocujícího činitele národního společenství
- pochopení jazyka jako důležitého nástroje celoživotního vzdělávání
- rozvíjení pozitivního vztahu k mateřskému jazyku a jeho chápání jako zdroje pro rozvoj osobního i kulturního bohatství
- rozvíjení pozitivního vztahu k mnohojazyčnosti a respektování kulturní rozmanitosti vnímání a postupnému osvojování jazyka jako prostředku k získávání a předávání

informací, k vyjádření jeho potřeb i prožitků a ke sdělování názorů

- zvládnutí pravidel mezilidské komunikace daného kulturního prostředí a rozvíjení pozitivního vztahu k jazyku v rámci interkulturní komunikace
- samostatnému získávání informací z různých zdrojů a k zvládnutí práce s jazykovými a literárními prameny i s texty různého zaměření
- získávání sebedůvěry při vystupování na veřejnosti a ke kultivovanému projevu jako prostředku prosazení sebe sama
- individuálnímu prožívání slovesného uměleckého díla, ke sdílení čtenářských zážitků, k rozvíjení pozitivního vztahu k literatuře i k dalším druhům umění založeným na uměleckém textu a k rozvíjení emocionálního a estetického vnímání

(Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2016)

Zajímavým příkladem rozvoje čtenářské gramotnosti již od počáteční fáze mohou být také různé zahraniční programy podporující počáteční čtenářskou gramotnost. V prostředí amerických škol je populární „The Running Start“¹, program, který pomáhá se studijním startem ve všech typech škol. I když se jedná především o program pro středoškolské studenty a studenty nastupující na vysoké školy, stojí za zmínku. Jedním z cílů programu je vysoká podpora čtenářské a informační gramotnosti, čtenářských dovedností a orientace v textu beletristickém i populárně-naučném. Výuka čtení a čtenářství je mezi dětmi, učiteli a rodiči známá pod mottem: „Creating Readers for the 21. Century“. Program je založen na myšlence dostupnosti atraktivních dětských knih z oblasti beletrie i populárně-naučné literatury ve škole i doma. Intenzivní desetidenní motivační program zahrnuje tvorbu třídní knihovny z oblíbených knížek dětí, výstavu oblíbených knih, společná setkání dětí, rodičů a učitelů nad knihami, spojená s jejich čtením. Čtou děti, rodiče, učitelé, knihovníci. Učitelé i knihovníci také vytvářejí webové stránky nebo blogy², kde dětem a rodičům nabízejí vhodnou literaturu ke čtení a o čtení nebo k rozšíření probírané látky pro všechny věkové kategorie dětí. Vyhodnocení programu ukázalo, jak výrazně efektivní takto pojaté počáteční čtení a psaní může být. Díky tomuto programu došlo k významnému nárůstu motivovanosti pro čtení a byl zřetelně vidět pozitivní dopad na aktivní přístup dětí i rodičů k četbě (Vykoukalová, Wildová, 2013).

Předchozí příklad ukazuje na jeden z velmi výrazných problémů, který se školy s knihovnami, ve spojení s rodiči v USA snaží řešit. Tento problém ale vnímají i školy a knihovny i v rámci Evropy a také v České republice. Jde tu o skloubení potřeby naučit děti do ukončení 4. třídy základní školy číst a současně chápat text tak, aby byly schopny vnímat text v učebnicích nebo populárně-naučných knihách, učit se z nich, postihnout z textu to nejdůležitější a napsat si o tom poznámky, to vše samozřejmě s ohledem na věk a schopnosti dítěte. Tradičně se v nižších třídách základních škol děti učí zvládnout techniku čtení a číst plynule. Od 4. třídy se snaha přesouvá k chápání textu a schopnosti učit se z učebnice, které pak pokračují na 2. stupni základní školy. Bylo zjištěno, že v učebnách na 1. stupni je dětem k dispozici velmi málo populárně-naučných textů, jak v podobě knížek k prohlížení a čtení

¹ Jeden z příkladů střední školy, která je v programu zapojená: <https://northseattle.edu/running-start>

² Blog o literatuře a čtení: <https://21stcenturylibrary.com/about/>

tak na plakátech na stěnách ve třídě. A tak i přes veškerou diskusi o počátečním učení čtení se zdá, že se stále věnuje málo pozornosti tomu, jak již malé čtenáře naučit vnímat text a vytáhnout z něho ty nejdůležitější informace, což se projevuje na jejich schopnosti zpracovávat text i na 2. stupni. Zde je před učiteli a knihovníky ještě hodně práce (Moss, 2005).

2.3. Čtení

Čtení je velice složitá činnost a podílí se na něm mnoho faktorů, které jeho kvalitu nesporně ovlivňují. Dítě potřebuje při učení správné vedení ze strany učitelů a velkou podporu a ochotu spolupracovat ze strany rodičů. Při učení je třeba využívat vhodné metody čtení či jejich kombinace (Tomášková, 2015).

Četbou je označován proces, při němž je čtenému přiřkládán určitý specifický význam. Patří sem například estetické prožívání textu, interpretace textu nebo emoční prožitkovost, vžití se do čteného textu či složitější následné psychické procesy a projevy sociálního chování. Četba je činností, která má sociálně symbolickou hodnotu. Je více než základní aktivitou, vykazuje vlastní vnitřní zákonitosti a je z ní patrná plánovitost, hodnotový vztah ke knihám a jejich výběru. Není to rozhodně jednorázově vzniklý vztah, musí být po určitou dobu rozvíjen a udržován. Čtení je mediální aktivita zaměřená na knihy a jejich duševní přisvojování (Trávníček, 2008). Člověk, který si osvojil čtení jako dovednost, kompetenci i víru, může být považován za kulturně úplného. Ve svém vztahu ke čtení totiž není závislý jen na tlaku zvnějšku, kdy je ke čtení z nějakého důvodu nucen. Takový člověk dokáže se čtením vstoupit v kontakt na mnoho způsobů – kvůli zábavě, poučení i vzdělání, kvůli potěšení i prestiži. Také dokáže přenést čtení na druhé, především v rodině nebo mezi přáteli, což je jedním ze základních atributů kultury. Jeho vztah ke knize a čtení rozhodně není samoučelný. Takový člověk uvěřil ve čtení jako v kulturní misi, která je nejen nutná, žádoucí, ale také smysluplná a potěšující. Nese se na vlně čtení coby potěšení a tím se zvětšuje jeho schopnost textům rozumět, přičemž to, že textům rozumí, zvyšuje jeho čtenářské potěšení (Trávníček, 2014). A právě takový člověk dokáže v dítěti zažehnout zájem o čtení a potřebu čtení.

Čtení knih je namnoze považováno za aktivitu protichůdnou sledování televize či poslechu rozhlasu. Působí jako protiváha přemíry zážitků a dojmů konzumovaných z masových prostředků. Povaha a kvalita čtení se mění, přičemž v současné době se mění především v interakci s jinými médii (Trávníček, 2008). Největšími konkurenty čtení jsou média vizuální, tedy televize a video, dále média auditivní, sem patří rozhlas a jiné přehrávače zvuku, a nejmenším konkurentem knihy je internet. Jde tu ale především o způsob, jak jednotlivá média používáme a necháváme na sebe působit a také co na nich sledujeme a jak dlouho (Trávníček, 2014). Interakci s ostatními médii musíme mít na paměti právě při práci s dětmi. Děti jsou dnes zcela běžně zvyklé používat nejrůznější produkty masových médií a pouštět si je na nejrůznějších nosičích. Ať se jedná o poslech hudby či mluveného slova, sledování filmů, hraní her nebo také čtení článků na webu či čtení knihy. Naším úkolem je právě i začínajícím čtenářům ukázat krásu příběhu nejprve napsaného a vydaného v knize a dále ho dát do souvislosti i s jeho dalším zpracováním v podobě filmu, elektronické hry či

mluveného slova. Ukázat krásu příběhu a umožnit dítěti i jeho prožití v podobě napsaného textu, které si postupně, nejprve s rodičem a později samo, přečte a převede do svého světa fantazie. Autoři a vydavatelé knih se již vydávají touto akční cestou. Nabízejí dětem prožít si příběh nejen při čtení, ale také rozšířit si vnímání příběhu formou poslechu, hry nebo videa na nosičích, které jsou ke knihám přidány.

Při získávání čtenářských návyků je důležité především to, aby dítě vyrůstalo v prostředí podporujícím čtení. Děti, kterým jejich rodiče předčítají a kterým jsou prostřednictvím knížek zpřístupňovány vzrušující myšlenky a události, děti, jež vidí, jak rodiče sami čtou, a jež mají běžný přístup k tištěnému slovu, se snadno naučí chápat čtení jako dovednost, které rozšiřuje obzory a obohacuje život. Děti tak mají možnost pochopit, jakou moc a jakou radost mohou přinést slova. Jsou tak motivovány k tomu, aby se samy pustily do samostatného čtení (Fontana, 2014).

Problematika počáteční čtenářské gramotnosti je často spojována s obdobím pregramotnosti. Při zpochybňování současné čtenářské výchovy se zapomíná na to, že čtenářem se člověk nestává, když začne číst. Právě v tomto období se často objevuje první zájem o psané znaky řeči. Projeví-li dítě spontánní zájem poznávat písmena nebo slova již v předškolním věku, měl by být dospělými tento zájem podpořen, nejlépe prostřednictvím přirozených nebo herních aktivit (Vykoukalová, Wildová, 2013). Tady je důležitým momentem to že maminka si s dítětem zpívá, přeříkávají si spolu říkadla, povídají si nebo si čtou pohádky. Dítě tak do sebe zcela nenásilnou formou dostává nejen bohatší slovní zásobu, ale také zvukomalebnost textů, intonace řeči a krásu mateřštiny. V tomto životním období jak dítěte, tak rodičů se přirozeným způsobem projevuje funkce knihoven. Zájem o knihy, písmena a čtení se u dětí probouzí nebo je rozvíjen, když knihovnu navštěvují třídy z mateřských škol – knihovnice s dětmi, knihou, písmeny a slovy pracují v rámci konkrétního programu a také děti vidí zájem o knihy a čtení mezi sebou. Děti rozvíjejí svůj zájem o čtení, písmena a knihy také při individuálních návštěvách knihovny s rodiči. Nejen že vidí, že si rodiče půjčují sami knihy a čtou, ale spolu s nimi si děti vybírají dětské knihy a povídají si s nimi o nich.

Žánrová skladba předčtenářského a raně čtenářského období je velmi rozmanitá. Podle míry zastoupení výtvarné a slovesné složky a podle přibývajících složitostí textů lze vytvořit obecnou žánrovou typologii. První setkání dětí s knihou se děje prostřednictvím leporel a knížek – hraček, které jsou materiálem i formátem uzpůsobené motorickým i mentálním možnostem dítěte. Za dominantu slovesnosti u předškolního věku můžeme pokládat říkadlo. Jazyková a rytmická organizace říkadla je blízká tvořivému zacházení dítěte s jazykem. Oblast textů prozaických reprezentují nejlépe pohádky, ve kterých se děti personifikují (Wildová, 2012). U všech těchto textů je také důležité, že děti bývají často přímo aktivně vtahovány do četby. Předčítající si s nimi o příběhu či obrázku povídá, děti čtou kratší a jednodušší části textu nebo text doplňují pomocí obrázků. V tomto směru jsou pro vtažení dětí do čtení a příběhu vhodné knížky – hračky. Ty pomáhají dětem prožívat příběh, děti mohou hrou, zvukem, hlasem doplňovat toho, kdo příběh předčítá. Postupně předčítajícímu děti pomáhají číst. Tak se pomocí hry učí zvládat náročnou techniku čtení a díky hře čtení není jen něco nutného a nepřijemného.

Čtení rozšiřuje možnost dětem seznamovat se s příběhy a prostřednictvím jejich hrdinů si ujasňovat svůj pohled na svět, řešit nejrůznější situace, poznávat různé modely chování a jednání a na jejich podkladě ujasňovat svůj mravní postoj. Od začátku je potřeba spojovat techniku čtení se čtením s porozuměním, to znamená rozumět tomu, co je vyjádřeno souvislým psaným textem. Častější procvičování zvyšuje plynulost čtení a zvyšuje přirozeně také rychlost čtení. Literární text navíc umožňuje dětem, aby se zdokonalily v hlasitém i ve výrazném čtení (Šikulová, Rytířová, 2006). Ve čtení je vždy zabudován moment sdílení, sociálního zasítování a interpersonálního propojení (Trávníček, 2014). Již malé děti mají možnost tak zakusit pocit sounáležitosti k větší sociální skupině čtenářů, když si čtou či poslouchají čtené.

2.4. Mezinárodní a česká národní sdružení a organizace věnující se profesním knihovnickým a informačním aktivitám z hlediska dětského čtenářství

IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions) je **mezinárodní federace knihovnických institucí a organizací**. Tato přední nevládní a nekomerční organizace zastupuje zájmy knihovnických a informačních institucí. Je partnerskou organizací Organizace spojených národů pro vzdělání, vědu a kulturu (UNESCO). V současné době má IFLA téměř 1600 členů ze 150 zemí světa. Jejím cílem je podporovat spolupráci knihoven a rozvoj knihovnictví na všech úrovních. IFLA se snaží prosazovat knihovnické zájmy především na úrovni mezinárodní. Informuje své členy o vývoji, potřebách a výsledcích knihovnické činnosti a řešení odborných problémů. IFLA podporuje myšlenku dalšího vzdělávání všech pracovníků knihoven. Spolupracuje také s mezinárodními informačními centry a zapojuje se aktivně do dotačních programů Evropské unie.

Práce s dětmi je důležitá ve veřejných knihovnách po celém světě. Touto problematikou se na nadnárodní úrovni zabírají mezinárodní knihovnické organizace a mezinárodní organizace věnující se dětské literatuře a čtení. Nejznámější z nich je **Mezinárodní sdružení pro dětskou knihu - IBBY**³. *„Právo dítěte na všeobecné vzdělání a přímý přístup k informacím je jednou ze zásad Mezinárodní konvence o právech dítěte. Produkce a rozšiřování kvalitní literatury pro děti a mládež toto právo dětí výrazně ovlivňuje a napomáhá k jeho realizaci“* motto, které má IBBY v úvodu svých webových stránek.

IBBY má také svou **českou sekci**. Původní Československá sekce IBBY, jejíž českou částí byla Společnost přátel knihy pro mládež (SPKM) a slovenskou částí Priatelja detskej knihy, byla přijata za člena IBBY v roce 1964. Československá sekce IBBY získala dvakrát patronát nad Mezinárodním dnem dětské knihy. V roce 1973 a v roce 1987. Československo bylo také pořadatelem 17. kongresu IBBY, který se konal v Praze roku 1980.

³ <http://www.ibby.cz>

Obr. č. 2: Logo Mezinárodního sdružení pro dětskou knihu - IBBY, zdroj: <http://www.ibby.cz>

V souvislosti s rozdělením společného státu ukončila československá sekce IBBY svoji činnost ke konci roku 1992 a jejími nástupci se staly v roce 1993 samostatné národní sekce česká a slovenská. Ve stanovách české sekce IBBY jsou uvedeny všechny její základní činnosti, týkající se péče o vysokou uměleckou úroveň knih pro děti a mládež a jejich propagace i ve světovém měřítku. Seznámit se s nimi může veřejnost na webových stránkách⁴.

Od roku 1993 **pořádá česká sekce IBBY soutěž Zlatá stuha**⁵. Toto výroční ocenění autorů a ilustrátorů knih pro děti a mládež v České republice je velmi prestižní. Vyhláší je Česká sekce IBBY společně s Klubem ilustrátorů dětské knihy, Památkem národního písemnictví a Obcí překladatelů. Na jejím financování se podílí Ministerstvo kultury ČR. Nominované a vítězné knihy jsou vybírány čtyřmi porotami v literární, výtvarné, překladatelské části a komiksu.

Česká sekce IBBY navrhuje také nominace na mezinárodní ceny a zápisy na Čestnou listinu. Nejvýznamnější je Cena Hanse Christiana Andersena, nejvyšší ocenění, které autor dětských knih může získat. Pro české autory je důležitý i zápis na Čestnou listinu, který je významným oceněním česky píšících autorů.

Kromě mezinárodních organizací existují také **národní organizace věnující se profesním knihovnickým a informačním aktivitám z hlediska dětského čtenářství**. Knihovnice dětských knihoven v České republice jsou dobrovolně organizovány v **Klubu dětských knihoven**⁶, který existuje jako nejpočetnější **odborná sekce SKIP ČR**.

Obr. č. 3: Logo Klubu dětských knihoven, zdroj: <http://www.kdk.munovapaka.cz/>

KDK sdružuje individuální členy SKIP nebo pracovníky knihoven – institucionálních členů SKIP, kteří se zabývají, nebo které zajímá práce s dětskými čtenáři a nové formy práce s dětmi, podpora dětského čtenářství, vzdělávání v této oblasti a vše, co přispívá k rozvoji služeb dětských knihoven. (web Klubu dětských knihoven) Klub je rozdělen do jednotlivých

⁴ <http://www.ibby.cz/index.php/ibby-eska-sekce/stanovy-ceske-ibby>

⁵ <http://www.ibby.cz/index.php/zlata-stuha>

⁶ <http://www.kdk.munovapaka.cz/>

krajských regionálních Klubek, ve kterých se dětské knihovnice několikrát za rok setkávají a vyměňují si zkušenosti, nápady, představují projekty. Hovoří se tu o společných regionálních i celostátních aktivitách, do kterých se jednotlivé knihovny zapojují, například Noc s Andersenem, a sdělují si důležité informace pro účast na těchto akcích. Probírají se tu možnosti získání regionálních nebo celostátních grantů pro činnost dětských knihoven. Na celostátní úrovni se schází zástupci z jednotlivých regionálních Klubek a pak předsednictvo Klubu dětských knihoven.

Další možnosti setkávání mají dětské knihovnice na celorepublikových knihovnických akcích a seminářích. Možnost vyměňovat si pravidelně každý rok zkušenosti v oblasti dětského knihovnictví mají knihovnice dětských knihoven na festivalu Jičín město pohádky⁷, který každoročně hostí knihovnickou dílnu, nebo na knihovnickém workshopu při festivalu Loutkářská Chrudim⁸. Na těchto akcích vznikají velmi zajímavé kreativní aktivity pro děti. Knihovnice se jednorázově setkávají i při školeních, seminářích nebo workshopech zaměřených na dětské čtenářství po celé republice.

2.5. Vliv rodiny, školy a knihovny na dětské čtenářství

Nejbližší prostředí pro dítě je jeho rodina, třída ve škole, skupina dětí vytvořená spontánně při hře, sportovní nebo zájmový kroužek, kam dítě odpoledne dochází. To je prostor, kde si dítě vytváří a zkouší nejrůznější sociální vazby a jejich provázanost. Tyto vazby probíhají v určitém místě, které má dítě s tou určitou skupinou a činností spojené – domov, školní třída, tělocvična, hřiště, ale může to být i knihovna. Důležité pro dítě je, aby to bylo místo, kde je mu dobře. Pak se na ta místa rádo vrací a vazby v té dané skupině rádo prohlubuje a rádo se zabývá i činnostmi, které se v daném místě konají. Toto jsou důležitá fakta i pro knihovny, které se snaží dětem zpříjemnit pobyt ve svých dětských odděleních, aby se sem děti rády vracely.

Vztah ke čtení u školáků navštěvujících 1. – 3. třídu základní školy je ovlivněn řadou skutečností. Zásadní vliv má samozřejmě rodina, tedy to, zda jsou rodiče sami čtenáři a mohou být dětmi při čtení viděni, zda dítěti předčítají, zda dítě cítí, že v rodině existuje skutečný vztah ke knížkám a čtení. Ale ukazuje se, že ani v rodinách, kde mají rodiče ke knihám velmi kladný vztah, tomu tak u dětí být nemusí. Zrovna tak obráceně mnoho rodičů, kteří byli v minulosti velice aktivními čtenáři, přiznává, že v současné době kvůli rodině a pracovní vytíženosti nemají na čtení čas. Často říkají: „*My je spíš musíme od čtení odhánět, aby šly spát. Přitom my na čtení nemáme vůbec čas. Jenom děti čtou.*“ (Prázová, 2014).

Naprostá většina rodičů se domnívá, že čtení je pro děti prospěšné a důležité. Rozšiřuje slovní zásobu, upevňuje gramatiku, učí děti vyjadřování a rozšiřuje jim fantazii. Většina rodičů se snaží děti ke čtení motivovat tím, že jim nové knížky kupují, chodí s nimi do knihovny. Někteří rodiče děti ke čtení i nutí, rodiče trvají na tom, aby děti šly na chvíli číst. Často se tak děje i kvůli škole - jednak z důvodů rozvíjení čtenářských dovedností,

⁷ <http://www.pohadka.cz/>

⁸ <http://www.chbeseda.cz/>

jednak v rámci úkolů, které děti ze školy v oblasti čtení dostávají. V některých rodinách převládá názor, že děti si musí cestu ke knížkám najít samy a samy přijít na to, že čtení je dobré (Prázová, 2014).

Většina rodičů dětí ve věkové kategorii 6 – 8 let vnímá knihovnu jako důležitou a významnou instituci pro rozvoj dětského čtenářství, jež stojí na třetí příčce pomyslného žebříčku, kde z hlediska vlivu na rozvoj čtenářství první místo náleží rodině, druhé místo škole. Význam veřejných knihoven shrnuje výrok jednoho z oslovených rodičů: „*Já myslím, že význam veřejných knihoven je obrovský. Nejenom pro dětské čtení, ale všeobecně pro čtení a kulturu lidí, kulturu národa. Knihovny by se měly rozvíjet, měly by být maximálně podporovány, měly by mít co největší společenskou prestiž, lidi by měli do nich co nejčastěji chodit*“ (Prázová, 2014).

U dětí ve věku 6 – 8 let jsou důležité i úroveň a doba zvládnutí techniky čtení. Umět číst před nástupem do první třídy může vztah ke čtení usnadnit, nemusí to být ale pravidlem. Při rozvíjení čtenářských dovedností může být negativním vedlejším efektem právě to, že se čtení pro děti stává povinností a proto je nebaví. Zde je zcela zásadní výběr knížky přiměřené čtenářským dovednostem dětí a jejich vkusu. Tak jako může špatný výběr knížky malé děti odradit, zvláště pokud jsou nuceny knížku dočíst, může správný výběr knížky čtenářství výrazně povzbudit (Prázová, 2014).

V základní škole je jedním z hlavních cílů vzdělávání vést děti k tomu, aby zvládly základy všestranné a účinné komunikace slovem i písmem. Tento proces začíná od první třídy a děti jsou na něj připravovány již v mateřských školách. Cílem školy by mělo být dovést děti k tomu, aby četly rády, s porozuměním, správně, plynule a výrazně. Zvládnutí dovednosti čtení má pro děti mimořádný význam. Je to dovednost, která uvádí děti do světa literatury, ale také umožňuje poznávat a vzdělávat se prostřednictvím tištěného textu nebo textu v elektronické podobě (Šikulová, Rytířová, 2006). Dětem vycházejí vstříc knihovny tím, že ukazují malým čtenářům krásu čtení a knih a také dětem předvádějí, jak z knih a jiných zdrojů získat potřebné informace. Knihovny tak vhodně alternují práci s knihou a příběhem. Tato cesta by měla být započata již v období seznamování se s čtením. Tady je velmi důležitá spolupráce školy a knihovny, kdy knihovny školám nabízejí různé kulturní a vzdělávací pořady literárního charakteru nebo lekce informační gramotnosti. Děti se tak mají možnost, hned na začátku svých čtenářských dobrodružství, seznámit se s knihovnou a poznat její kouzlo a možnosti. Děti se při čtení, ústním i písemném sdělování čtenářských postřehů také potřebují bavit. Často se zapomíná na to, že čtenářský zážitek získává na síle teprve v okamžiku, kdy o něm dítě komunikuje s druhými – kamarády, sourozenci, rodiči či učiteli nebo knihovníky. Dává tím najevo, že ho čtení baví, příběh ho zaujal a chce si o něm povídat. Jednou z hlavních oblastí, kde patrně čtenářsky i vzdělanostně vybavená rodina českou základní školu zcela převyšuje, je schopnost dialogu s dětmi, pokud jde o jejich vlastní prožívání a vidění světa zprostředkované četbou. Tak jsou děti postupně, nenásilně a zcela přirozeně seznamovány se světem informací a orientací v nich (Věříšová, Krüger, Bělinová, 2007).

Je obecně známo, že rodina hraje pro budoucí život dítěte nejdůležitější roli zvláště v raném dětství. Poskytuje dítěti životní jistotu a zázemí pro vytváření hodnotové orientace v jeho životě. Pro rozvoj schopností mluvit, vyprávět, formulovat názory je nesmírně důležité, aby si dítě doma s rodinou povídalo. Dítě se učí samostatněji žít i v souvislosti s vyprávěním o sobě – o škole, o kamarádech, ale i o tom, co ho zaujalo v nové knížce nebo na filmu v televizi (Lepilová, 2014).

Vztah ke knihám a čtenářské návyky si děti přinášejí z rodinného prostředí. Rodina má v určování čtenářských návyků dětí dvojnásobně až trojnásobně vyšší význam než škola. Význam rodiny v oblasti čtení umocňuje i její schopnost cílevědomě s dětmi číst a bavit se s nimi o četbě. Tvorbou kvalitního čtenářského zázemí rodiny jednoznačně předurčuje a stimuluje čtenářské zájmy dítěte. Protipólem rodin, které věnují podstatný díl času čtení, respektive dětem a jejich čtení i zábavě, je svět rodin, jejichž čas ovládá televize. Znevýhodňujícím faktorem pro rozvoj dětského čtenářství není jen deficit vyššího vzdělání a z toho plynoucí neuspokojivá profese a nižší příjmy na straně rodičů, ale velký význam má také málo strukturovaný, pasivní životní styl televizních diváků nebo zajatců počítačových her. Pokud rodina nezvládne úlohu v oblasti motivace dítěte ke čtení, pak ji může škola, i když s menší intenzitou, částečně nahradit (Věříšová, Krüger, Bělinová, 2007).

Tady je otevřené pole pro další spolupráci knihovny s rodinou i se školou. Rodiče, kteří mají sami kladný vztah ke knize a ke čtení, většinou sami přivádějí děti do knihovny a to již často v předškolním věku. Děti z těchto rodin mají již v předškolním období svou čtenářskou průkazku, služby knihovny spontánně znají a v dětském oddělení se často velmi dobře vyznají. Je to pro ně příjemné a domácí prostředí. V těch rodinách, kde zájem o knihy a čtení není příliš velký, většinou není ani příliš velký spontánní zájem o knihovnu. Zde se může u malých čtenářů zájem o knihovnu projevit díky návštěvě školní třídy. Knihovníci mohou pomoci poradit dětem i pedagogům s vhodnou a zajímavou četbou pro každého. Příjemné prostředí knihovny s množstvím zajímavých knih, kde je možno si číst, hrát si a povídat, může být pro řadu dětí motivující. Oslovování rodiče i učitelé vždy velmi oceňují možnost popovídat si a poradit se s dětskou knihovnicí o nových vhodných knížkách pro děti. Rodiče i děti si vždy všimnou a jsou rádi, když se interiér dětského oddělení proměňuje, objevují se nové hračky a hry, a když jsou vhodnou výstavkou upozorňováni na knižní novinky nebo zajímavé a oblíbené knížky. Dětské oddělení knihovny tak žije a je i velmi inspirativním místem pro děti i rodiče a učitele.

3. OBVODNÍ KNIHOVNA MĚSTSKÉ KNIHOVNY V PRAZE PRO PRAHU 5, 13 A 16

Obvodní knihovna pro Prahu 5, 13 a 16 Městské knihovny v Praze (dále MKP⁹), pod níž organizačně spadají knihovny Smíchov a Barrandov, sídlí v Praze 5, na náměstí 14. října, v prostorách knihovny Smíchov, která se nachází v historické budově Smíchovské tržnice.

Obvodní knihovna pro Prahu 5, 13 a 16 je v rámci Městské knihovny v Praze organizačně zařazena do Odboru služeb pro veřejnost. Odbor služeb je rozdělen na Obvodní knihovny (OK), které spravují, řídí a metodicky vedou jednotlivé pobočky ve své spádové oblasti: OK 1,2,3, OK 4,11,13, OK 5,13,16, OK 6,7, OK 8,9,14, OK 10,15 a Ústřední knihovna, Do Odboru služeb patří také Oddělení mobilních služeb, Oddělení metodiky služeb a Kulturní a vzdělávací centrum - bývalá Lidová univerzita.

Obvodní knihovna pro Prahu 5, 13 a 16 spravuje celkem 7 poboček. V Praze 5 jsou to knihovny Barrandov, Cibulka, Ostrovského a Smíchov, v Praze 13 knihovny Lužiny a Stodůlky a v Praze 16 knihovna Velká Chuchle.

Podle velikosti prostor a fondu má OK 5,13,16 zastoupeny všechny typy velikostí knihoven – velké, střední i malé.

- velké knihovny - Smíchov a Lužiny,
- středně velké knihovny - Barrandov a Stodůlky
- malé knihovny - Ostrovského, Cibulka a Velká Chuchle.

Knihovny se nacházejí v různých lokalitách města – ve starší centrální městské zástavbě, sídlištní aglomeraci na okraji města a v připojené původní malé obci na okraji Prahy:

- ve starší zástavbě centrální části Smíchova – knihovny Smíchov, Ostrovského, Cibulka
- na sídlištních v okrajových částech města – knihovny Barrandov, Lužiny, Stodůlky
- v původní malé obci Velká Chuchle - knihovna Velká Chuchle

Jednotlivé knihovny zajišťují veškeré standardní knihovnické a informační služby, které MKP svým čtenářům nabízí. Protože jsou to knihovny rodinného typu, mohou je využívat čtenáři všech věkových kategorií. Proto také plní i funkci komunitních center ve své lokalitě. Čtenáři a uživatelé si tady mohou půjčit knihy, časopisy, CD s mluveným slovem, mapy nebo speciální druhy dokumentů, využívat služeb veřejného internetu na pevných stanicích i WIFI. Kromě toho zajišťují některé pobočky sítě MKP další druhy služeb. Knihovna Smíchov nabízí k půjčení různé druhy elektronických čteček knih, půjčují se zde také absenčně i prezenčně deskové hry. Ty MKP půjčuje v rámci OK 5,13,1 nejen v knihovně na Smíchově, ale také v knihovnách na Barrandově a na Lužinách. Knihovna na Lužinách nabízí službu Biblioboxu, kam mohou čtenáři vracet vypůjčené knihy mimo provozní hodiny knihovny. O tuto novou službu je mezi čtenáři zájem.

⁹ Web Městské knihovny v Praze: www.mlp.cz

Obr. č. 4: Bibliobox v knihovně Lužiny, zdroj: archiv autorky

Knihovny Smíchov, Lužiny a Barrandov nabízejí čtenářům i drobné prodejní předměty, především různé druhy tašek, tužky a propisovačky.

Čtenáři a návštěvníci knihoven OK 5, 13 a 16 také navštěvují různé kulturní programy z nabídky jednotlivých poboček nebo z nabídky Kulturního a vzdělávacího centra, které působí při MKP. Knihovny podle svých kapacitních, finančních, technických a organizačních možností zajišťují, ve spolupráci s oddělením metodiky služeb a odborem komunikace nejrůznější besedy, přednášky, koncerty, výstavy, autorská čtení, křty knih a autogramiády autorů. Při práci se čtenáři je zvláštní důraz v celé MKP kladen na práci s dětskými čtenáři a mládeží. Všechny pobočky v rámci OK 5,13,16 mají dětská oddělení, kde si děti mohou nejen vybírat knihy, ale také si tu číst, hrát si nebo si povídat a trávit tu volný čas.

V knihovnách MKP dochází v posledních třech letech k aktualizaci fondu. Postupně se odepisují poškozené knihovní jednotky. Knihy, o které již není velký zájem, jsou převedeny do několika skladů v rámci Prahy (Ústřední knihovna, Dům čtení, Školská a sklad Jeneč), odkud si je mohou případní zájemci objednat a vypůjčit. Fond v regálech půjčoven je díky těmto opatřením atraktivnější a aktuálnější, může být frontálně vystavován a lépe nabízen

čtenářům (retail koncept¹⁰). V dětských i dospělých částech knihoven vznikají samostatné police nebo i celé regály pro tematické výstavy dokumentů.

Obr. č. 5: Tematická výstava dětských knih v DC Public Library, Washington USA, zdroj: <https://dcpubliibrary.tumblr.com/>

Čtenáři si v takto zajímavě tematicky nabízených dokumentech rádi vybírají. Na výstavy se umisťuje beletrie, populárně naučné knihy, CD, časopisy, mapy, ... – tedy všechny druhy dokumentů, které jsou v knihovně k určitému tématu v té chvíli k dispozici. Knihovníci kreativní práce s fondem velmi baví.

Díky těmto změnám v práci s knihovním fondem dochází v posledních třech letech k postupnému snižování kapacit fondů v jednotlivých pobočkách MKP. Následující tabulky ukazují stavy fondu v knihovnách OK 5, 13 a 16.

¹⁰ Retail koncept - je tak označován obor, jehož cílem je účelné a funkční navržení interiéru a jeho zařízení. Hodně se s retailem setkáváme v obchodě, ale dnes retail koncept využívají i nejrůznější poskytovatelé služeb a mezi nimi i knihovny. Pro účelné využití retail konceptu jsou potřeba technické a výtvarné schopnosti, znalosti v reklamě a v oblasti strategického plánování.

Retail koncept je v pojetí knihoven vlastně hra. Knihovny si hrají s umístěním vystavovaných dokumentů, s jejich formátem, barvami, názvy, písmeny, s reakcí společnosti na dění kolem nás, s účelným vystavováním upoutávek na akce konané v knihovnách, s informováním o službách knihovny - možností je hodně a knihovny se je snaží nacházet a využívat. K nejrůznějším tématům knihovníci hledají dokumenty ze svých fondů a nabízejí je návštěvníkům. Ve spolupráci s výtvarnými odděleními mohou knihovníci čtenářům připravit velmi zajímavě pojatou nabídku ze svých fondů a upozornit čtenáře i na dokumenty a služby, kterých by si jinak nevšimli, nevypůjčili by si je nebo by jich nevyužili. Retail koncept se snaží využívat knihovny nejen v ČR, ale také v zahraničí.

Knihovny Obvodní knihovny pro Prahu 5, 13 a 16

knihovna	výměra knihovny v m ²	kapacita fondu v ks rok 2015	kapacita fondu v ks rok 2016	kapacita fondu v ks rok 2017
29 Smíchov	1 460	42 910	37 375	37375
30 Cibulka	33	2 660	2 550	2000
31 Velká Chuchle	82	5 040	4 980	3880
48 Ostrovského	114	6 770	6 770	5630
62 Barrandov	476	13 320	13 320	11170
81 Lužiny	995	27 100	26 560	26560
84 Stodůlky	360	13 825	13 345	13345

Tab. č. 1 Knihovny Obvodní knihovny pro Prahu 5, 13 a 16, zdroj: interní materiál MKP¹¹

Snížení kapacity fondu v knihovnách OK 5, 13, 16 – porovnání let 2015, 2016 a 2017

knihovna	kapacita fondu v ks rok 2015	kapacita fondu v ks rok 2016	kapacita fondu v ks rok 2017	snížení kapacity porovnání let 2015 a 2016	snížení kapacity porovnání let 2016 a 2017
29 Smíchov	42 910	37 375	37375	5 535	0
30 Cibulka	2 660	2 550	2000	110	550
31 Velká Chuchle	5 040	4 980	3880	60	1100
48 Ostrovského	6 770	6 770	5630	0	1140
62 Barrandov	13 320	13 320	11170	0	2150
81 Lužiny	27 100	26 560	26560	540	0
84 Stodůlky	13 825	13 345	13345	480	0

Tab. č. 2 Snížení kapacity fondu v knihovnách OK 5, 13, 16 – porovnání let 2015, 2016 a 2017 zdroj: interní materiál MKP²

Ke snížení kapacity v každé jednotlivé pobočce docházelo individuálně, na míru každé knihovny – jedná-li se o pobočku malou, střední nebo velkou, v jaké části města se nachází, v pobočce se více dokumenty půjčují nebo se tu fond především vrací, například knihovna Ostrovského (snížení o 1140 sv.). Důležitým faktorem pro úpravu kapacity jsou také interiérové úpravy knihoven. Např. velké snížení kapacity na Smíchově (snížení o 5535 sv.)

¹¹ Údaje z tabulky pocházejí z interních materiálů MKP. Výměry knihoven pocházejí z pasportizačních tabulek jednotlivých knihoven MKP a údaje o kapacitě fondu pocházejí z tabulek o kapacitě fondu jednotlivých poboček MKP

vychází z připravované revitalizace knihovny, která vychází ze změny ve využívání celého prostoru půjčovny. Knihovna na Barrandově (snížení o 2150 sv.) prošla v roce 2016 úpravou dětského oddělení, kdy došlo ke vzniku hracího koutku, posunu a snížení mobiliáře, což se projevilo v dětské i dospělé části knihovny. V knihovně ve Velké Chuchli (snížení o 1160 sv.) došlo k úpravě mobiliáře a vzniku hracího koutku na začátku roku 2017.

Ve své práci se podrobněji zaměřuji na knihovnu Smíchov a Barrandov. Tyto dvě knihovny jsem si vybrala proto, že mají podobně velká dětská oddělení a fond dětské literatury. Knihovna Smíchov je umístěna ve starší centrální smíchovské zástavbě a knihovna Barrandov je typickou knihovnou sídlištní.

Porovnání výpůjček za rok 2014 a 2015 knihoven Barrandov a Smíchov¹²

OK 5, 13, 16	celkem výpůjček 2014	celkem výpůjček 2015	rozdíl	porovnání v %
Smíchov	392272	335916	-56356	88 %
Barrandov	82769	85807	3038	105 %

Porovnání výpůjček za rok 2015 a 2016 knihoven Barrandov a Smíchov

OK 5, 13, 16	celkem výpůjček 2015	celkem výpůjček 2016	rozdíl	porovnání v %
Smíchov	335916	310096	-25820	95%
Barrandov	85807	83324	-2483	96%

Tab. č. 3 Porovnání výpůjček za rok 2014, 2015 a 2016 knihoven Barrandov a Smíchov, zdroj: interní materiál MKP

Porovnání registrovaných návštěvníků za rok 2014 a 2015 knihoven Barrandov a Smíchov

OK 5, 13, 16	celkem návštěvníci 2014	celkem návštěvníci 2015	rozdíl	porovnání
Smíchov	122 938	108 581	-14 357	88%
Barrandov	24 567	25 687	1 120	104%

Porovnání registrovaných návštěvníků za rok 2015 a 2016 knihoven Barrandov a Smíchov

OK 5, 13, 16	celkem návštěvníci 2015	celkem návštěvníci 2016	rozdíl	porovnání
Smíchov	108 581	102309	-6272	94%
Barrandov	25 687	25604	-83	99%

Tab. č. 4 Porovnání návštěvníků za rok 2014, 2015 a 2016 knihoven Barrandov a Smíchov, zdroj: interní materiál MKP

¹² Údaje v tabulkách porovnání výpůjček a návštěvníků za roky 2014, 2015 a 2016 pocházejí ze statistických tabulek výsledků výpůjční činnosti MKP za roky 2014, 2015 a 2016 – zdroj: statistika MKP 2014, 2015, 2016

Knihovna Smíchov je knihovnou velkou a ve starší zástavbě a knihovna Barrandov je sídlištní knihovnou střední velikosti. Velký rozdíl mezi množstvím výpůjček obou knihoven vzniká především v oddělení pro dospělé čtenáře.

Knihovna Smíchov se nachází v centrální části Smíchova, kde je velké množství kanceláří, obchodů, úřadů, škol, v blízkosti je i významný dopravní uzel Anděl. To vše do knihovny přivádí velké množství především dospělých uživatelů. Velikost knihovny i fondu je tomu přizpůsobena a uživatelům knihovna velmi vyhovuje. Rádi zde tráví svůj čas. Knihovna slouží nejen jako půjčovna dokumentů, ale i jako místo, kde si lidé rádi přečtou noviny a časopisy, využijí možnosti připojení wifi, setkávají se tu s přáteli. I když smíchovská knihovna pociťuje snižování počtu výpůjček, množství uživatelů je stále velmi vysoké. Využívání smíchovské knihovny ukazuje stále více na nový trend – knihovna slouží už ne jen jako tiché místo, kde si lidé půjčí knihy a zase odejdou, ale jako místo, kde lidé tráví svůj čas sami nebo s přáteli. Těmto trendům se podřizuje i připravovaná revitalizace prostor knihovny.

Knihovna Barrandov již také pociťuje podobný trend ve využívání svých prostor. Zde ho ale především využívají děti a mládež do 15 let a také matky s nejmenšími dětmi. Dospělí čtenáři využívají knihovnu především jako půjčovnu knih. Ale i pro ně knihovna v odpoledních hodinách připravuje některé zajímavé přednášky, aby prostor knihovny nabídla i jiným způsobem. Na základě těchto zkušeností došlo v roce 2015 a 2016 k úpravě prostor půjčovny a klubovny a s tím i ke snížení kapacity fondu. Vznikl tady dětský kout, kde si děti mohou hrát, v klubovně byl vytvořen prostor, kde se odpoledne mohou setkávat starší děti, povídat si, využívat wifi.

Porovnání výpůjček dětí za rok 2014 a 2015 knihoven Barrandov a Smíchov

OK 5, 13, 16	celkem výpůjček dětí 2014	celkem výpůjček dětí 2015	rozdíl	Porovnání v %
Smíchov	29493	25540	-3953	95 %
Barrandov	21925	23876	1951	103 %

Porovnání výpůjček dětí za rok 2015 a 2016 knihoven Barrandov a Smíchov

OK 5, 13, 16	celkem výpůjček dětí 2015	celkem výpůjček dětí 2016	rozdíl	Porovnání v %
Smíchov	25540	23930	-1610	95 %
Barrandov	23876	21533	-2343	94 %

Tab. č. 5 Porovnání výpůjček dětských čtenářů za rok 2014, 2015 a 2016 knihoven Barrandov a Smíchov, zdroj: interní materiál MKP

Porovnání registrovaných dětských návštěvníků za rok 2014 a 2015 knihoven Barrandov a Smíchov

OK 5, 13, 16	celkem návštěvníci děti 2014	celkem návštěvníci děti 2015	rozdíl	porovnání
Smíchov	17 321	13 615	-3 706	80%
Barrandov	4 734	5 586	852	103%

Porovnání registrovaných dětských návštěvníků za rok 2015 a 2016 knihoven Barrandov a Smíchov

OK 5, 13, 16	celkem návštěvníci děti 2015	celkem návštěvníci děti 2016	rozdíl	porovnání
Smíchov	13 615	9462	-4153	78%
Barrandov	5 586	6126	540	102%

Tab. č. 6 Porovnání dětských návštěvníků za rok 2014, 2015 a 2016 knihoven Barrandov a Smíchov, zdroj: interní materiál MKP

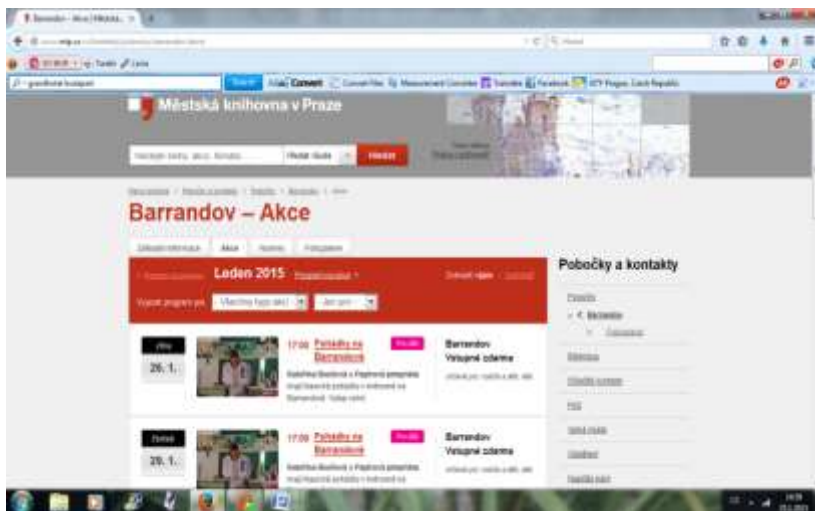
Knihovny Smíchov a Barrandov jsou lépe porovnatelné v oblasti dětských čtenářů a výpůjček. Dětská oddělení obou knihoven jsou obdobně velká a velikost fondů dětských knihoven jsou také obdobná. Situace je ale rozdílná v možnostech využívání obou dětských oddělení těchto knihoven.

Knihovna na Smíchově je ve starší zástavbě. Dětské čtenáře získávají knihovny většinou z řad místních obyvatel. Na Smíchově se počet trvale žijících rodin s dětmi stále snižuje. Je to oblast, kde jsou především kanceláře, úřady, obchody, kulturní zařízení. Vyskytují se tu i některé školy. Především dospělí lidé sem přicházejí za prací a za zábavou. Děti tu jsou především místně žijící. Další děti sem dojíždějí za konkrétním účelem z jiných částí města spolu s rodiči. Tento trend se rychle projevuje na klesajícím počtu registrovaných čtenářů i na počtu výpůjček dětských čtenářů. Děti sem, stejně jako jejich rodiče, docházejí především z důvodu pobýt tady s kamarády nebo s rodiči, zahrát si hry, prohlédnout si knížky a časopisy, využívat wifi. Řada dětí sem přichází z důvodu doučování, píše zde úkoly, studují.

Knihovna Barrandov sídlí v sídlištní zástavbě, která se ještě stále rozšiřuje. Stěhují se sem stále nové rodiny s dětmi. Díky tomu, že na sídlišti není mnoho možností na kulturní vyžití, děti a maminky s dětmi se s knihovnou rychle seznámí. Díky tomu se stále navyšuje jak počet čtenářů, tak návštěvníků. Knihovna pořádá pro děti nejrůznější kulturní a vzdělávací pořady, děti tu mají možnost hrát si a povídat, také se tu děti běžně doučují a připravují se do školy. Díky tomu se z knihovny stalo velmi využívané komunitní centrum pro děti, ale i pro matky s malými dětmi a také pro seniory.

3.1. Způsoby informování a prezentace o nabídce kulturně výchovných pořadů poboček OK 5, 13, 16

O zajímavých projektech v rámci obvodu knihovníci čtenáře informují nejruznějšími způsoby. V současné době jsou čtenáři zvyklí pořady jednotlivých poboček vybírat nejčastěji z **webových stránek Městské knihovny v Praze**¹³.

Obr. č. 6: Webové stránky MKP s nabídkou kulturních a výchovných akcí pobočky Barrandov, zdroj: <http://www.mlp.cz>

Dalším velmi častým a stále oblíbeným způsobem je informování **ústní a pomocí plakátů a letáčků**. Čtenáři velmi často dají na osobní doporučení svým knihovníkem či knihovnicí. Plakáty a letáčky na základě požadavků obvodu vyrábí výtvarné oddělení v součinnosti s oddělením komunikace.

V prostorách knihovny napříč sítí MKP jsou umístěny také **plazmové obrazovky**, kde se celou provozní dobu každé pobočky ukazují jednotlivé nabídky pořadů probíhající v knihovnách i v dalších kulturních institucích v Praze.

Obvodní knihovna pro Prahu 5, 13 a 16 také spolupracuje s úřady městských částí¹⁴, ve kterých má své pobočky. Informace o zajímavých akcích a důležité provozní informace dává na **webové stránky městských částí** a také do **místních informačních měsíčníků městských částí**¹⁵.

Akce jsou díky tomu hojně navštěvovány nejen čtenáři místními, ale protože uživatelé z okolních knihoven nemají většinou velký problém do konkrétní knihovny na zajímavý program dojet, často pořady shlédnou i další návštěvníci. Některé programy se v rámci celé sítě MKP také opakují, takže návštěvníci mají možnost zajímavý pořad vidět i blíže svému domovu.

¹³ <http://www.mlp.cz/cz/kontakty/pobocky/barrandov/akce/?XSESSIONX=0C3105E4DBF4140590F3&knihovna=>

¹⁴ <http://www.praha5.cz/>, <http://www.praha13.cz/>, <http://www.chuchle.cz/>

¹⁵ Pětka pro vás, STOP Stodůlecký posel, Chuchelský zpravodaj – na webové stránky všech lokálních zpravodajů se mohou uživatelé dostat přímo z webu městských částí.

Informace o jednotlivých pobočkách se uživatelé ale nejčastěji dozvídají z **webových stránek knihovny**. Každá pobočka má svou stránku, na kterou se lze dostat z hlavní nabídkové lišty úvodní webové stránky. Stránka každé knihovny obsahuje adresu, mailové spojení, telefon, dále informace o provozních hodinách, dopravní dostupnosti každé pobočky. Důležitá je také informace o dostupnosti pobočky z hlediska bezbariérovosti. Stránka každé pobočky informuje o dalších službách, které nabízí. Uživatelé tu najdou i přímý proklik do elektronického katalogu celé knihovny a do sekce akcí. Pokud chce čtenář nabídku kulturních a vzdělávacích programů určité pobočky, může použít filtr.

Obr. č. 7: Katalog knihovny v pobočce Lužiny, zdroj: archiv autorky

Stránka každé pobočky obsahuje i proklik na **nabídku besed a informačních lekcí pro školy**, které konkrétní pobočka připravuje. Jsou k vytištění nebo stažení ve formátu pdf. V hlavičce každé nabídky je jméno a adresa pobočky, telefonické a mailové spojení na dětskou knihovnici. Nabídka každé besedy obsahuje krátkou anotaci.

Obr. č. 8: Nabídka informačních a literárních besed v knihovně Smíchov, zdroj: <http://www.mlp.cz>

4. DĚTSKÁ ODDĚLENÍ VEŘEJNÝCH KNIHOVEN

Dětská oddělení nebo části půjčovny s literaturou vhodnou pro děti jsou dnes nedílnou částí veřejných knihoven všude na světě. Směrnice IFLA¹⁶ - Služby veřejných knihoven z roku 2012 se na několika místech zabývá službami knihoven pro děti. Ty patří mezi nejdůležitější služby, které knihovny veřejnosti poskytují.

Veřejná knihovna by měla vyhovět všem potřebám všech skupin společnosti bez ohledu na věk, fyzické, ekonomické nebo sociální podmínky. Co se týká služeb, které ve veřejných knihovnách veřejnost vyhledává, můžeme hovořit především o půjčování knih. Stále důležitější je také komunitní role knihoven a s ní spojené pobytové služby. Knihovna je zvláště odpovědná za uspokojování informačních potřeb dětí a mládeže. Probudí-li se v dětech zájem o knihu, čtení, poznání a představitivost již v raném věku, je velmi pravděpodobné, že tento zájem bude trvat i v dospělosti. Kniha se stane součástí jejich životů a ty pak budou bohatší, pestřejší a zajímavější. Děti, ve kterých se probudí zájem o čtení, mohou také povzbudit k četbě rodiče a další dospělí ve svém rodinném kruhu. Ti všichni pak mohou začít využívat služeb knihovny (Služby veřejných knihoven: směrnice IFLA, 2012).

Veřejné knihovny, kromě získávání co nejrozmanitějších druhů dokumentů, zajišťují i velké počty akcí, aby umožnily dětem prožívat radost z četby a vzrušení z objevování poznatků a umění. Děti a jejich rodiče by se měli učit, jak nejlépe a nejefektivněji využívat knihovnu a rozvíjet své schopnosti, aby mohli využívat tištěná i elektronická média. Veřejné knihovny nesou velkou odpovědnost za upevňování návyků čtení u dětí a za šíření dětských knih a jiných materiálů souvisejících s knihami a čtením mezi dětmi i jejich rodiči. Výzkumy naznačují, že nerozvíjí-li se návyk čtení a návštěv knihovny již v dětském věku, není pravděpodobné, že se tak stane v dospělosti. Knihovny proto musí pořádat speciální akce pro děti, jako je předčítání a vyprávění příběhů a aktivity vztahující se ke klasickým i elektronickým službám a zdrojům knihovny. Děti by měly být podněcovány ke čtení a rozvíjení dovedností v oblasti informační gramotnosti a měly by využívat knihovnu už v raném věku. Ve vícejazyčných zemích je dnes běžné, že děti mívají k dispozici také knihy a audiovizuální materiály ve svém rodném jazyce (Služby veřejných knihoven: směrnice IFLA, 2012). Knihovny pořádají pro školní skupiny lekce informační gramotnosti zaměřované na využití nových elektronických nosičů a zdrojů pro práci s informacemi. V knihovně na Smíchově jsou například děti a mládež seznamováni s volně přístupnými e-knihami, které jsou v MKP digitalizovány a vystaveny na webových stránkách knihovny k volnému stahování.

¹⁶ <http://www.ifla.org/>

4.1. Služby a fond

4.1.1. Služby a jejich komunitní role v místě působení knihovny

Koncepce a postupy knihovny mají vycházet z potřeb a zájmů zákazníků a nikoli ze zájmů organizace a jejího personálu. Kvalitní služby poskytuje ta knihovna, která citlivě reaguje na potřeby svých zákazníků a organizuje své služby tak, aby těmto službám vyhovovaly. Spokojení uživatelé jsou nejlepšími zastánci knihovnických služeb. Veřejná knihovna musí mít pozitivní koncepci péče o uživatele. Proto má být pozitivní vliv na uživatele prvořadým aspektem plánování, koncepce knihovny, systémů, provozních postupů i návrhů propagačních a informačních materiálů (Služby veřejných knihoven: směrnice IFLA, 2012).

Knihovnické a informační služby musí být schopny přizpůsobit se a rozvíjet tak, aby odrážely změny ve společnosti, například změny ve struktuře rodiny, změny demografické a kulturní rozmanitosti a také změny ve způsobech komunikace. Služby v knihovnách mají brát zřetel jak na tradiční kulturu, tak na moderní technologie, to znamená jak podpora lidové slovesnosti, především té regionální, tak využívání informačních a komunikačních technologií (Služby veřejných knihoven: směrnice IFLA, 2012).

V oblasti služeb a vybavení knihoven by měla koncepce péče o zákazníky obsahovat:

- služby knihovny mají být řádně plánované, dostatečně připravené a spolehlivé
- obraz, který o sobě knihovny vytvářejí, musí být nestranný a objektivní
- prostředí knihovny má být co nejpříjemnější a nejpřitažlivější
- provozní doba má vyhovovat většině zákazníků
- všechny tištěné informace o službách by měly být dostupné i v jiných alternativních formách a podle potřeby i v jiných alternativních jazycích
- při komunikaci se zákazníky je třeba používat různé metody – například vývěsní tabule, bulletiny, webové stránky
- uživatelé knihovny by měly dostat odpověď v co nejkratší době, na dopisy a jiné formy komunikace by se mělo odpovídat rychle a zdvořile
- katalog knihovny a její webové stránky mají být přístupné on-line tak, aby je uživatel mohl využívat z domova i mimo provozní dobu knihovny
- měly by být poskytovány účinné a pohotové služby prodloužení a rezervace včetně zajištění vzdáleného přístupu
- pokud to potřeby uživatelů vyžadují, mají být služby knihovny poskytovány i mimo její budovu
- knihovna má mít také zařízení, které usnadňuje její využívání – např. bibliobox na vrácení vypůjčených knihovních jednotek mimo provozní dobu, samoobslužné zařízení pro půjčování a vrácení dokumentů v knihovně
- knihovny by měly poskytovat kvalitní elektronické vybavení včetně speciálních zařízení pro zrakově a sluchově postižené (Služby veřejných knihoven: směrnice IFLA, 2012).

Mimo klasické knihovnické a informační služby se **služby pro děti v knihovnách** stále více zaměřují na komunitní služby v místě působení.

V roce 2013 připravila Národní knihovna ČR poprvé **průzkum zaměřený na vztah ke knihám, čtení, čtenářství a také ke knihovnám a jejich službám - orientovaný na děti od 9 do 14 let**, který byl v roce 2014 ještě doplněn šetřením nejmenších čtenářů ve věku 6 – 8 let. Výsledky byly zveřejněny v knize „České děti jako čtenáři“, kterou zpracovali Irena Prázová, Kateřina Homolová, Hana Landová a Vít Richter. Z průzkumu jsem vybírala údaje o nejmenších čtenářích ve věku 6 – 8 let. Jsou to údaje vztahující se k obsahu této práce.

Ve skupině dětí ve věku 6 – 8 let, pokud jde o návštěvy knihoven a využívání jejich služeb, lze pozorovat několik hlavních trendů. Jedním z nich je fakt, že v tomto věku dívky navštěvují veřejné knihovny stejně často jako chlapci. Intenzita chůze do knihovny roste s věkem dětí. Častěji navštěvují knihovnu děti v menších městech, důvodem může být menší rozmanitost druhů dalšího kulturního vyžití v místě nebo snadnější cesta (ve smyslu veřejné komunikace – chodníky, přechody přes cestu, nutnost použít hromadnou dopravu) k budově knihovny. Návštěva knihoven je také závislá na vzdělání rodičů. Děti v 1. – 3. třídě chodí do knihovny nejčastěji s rodičem, především s maminkou. Pokud děti v tomto věku do knihovny nechodí a čtou, většinou se jedná o děti, které mají dostatečný přísun literatury z domácích zdrojů – dárky, knihy po starších sourozencích, po rodičích. Ale bezmála 29% dotázaných dětí plánuje, že v budoucnu chce knihovnu navštěvovat.

Největší podíl dětí, 61% mladších a 52% starších, se o knihovně dozví od svých rodičů, především maminek. Na druhém místě se v informování dětí o existenci knihovny umístila škola, kterou uvedlo jako první zdroj informace 24% mladších dětí a 22% starších dětí. Děti vzdělanějších rodičů byly poprvé do knihovny přivedeny právě rodiči.

Pro děti ve věku 6 – 8 let je veřejná knihovna především zdrojem půjčování knih domů, tuto možnost vybralo v dotazníku 91% dětí, což je logické a vyplývá to z obecné a zažité představy o účelu knihovny. 80% nejmenších čtenářů také oceňuje dostatečně širokou nabídku knih. Druhou nejrozšířenější aktivitou ve veřejných knihovnách je návštěva konkrétního programu knihovny se školou, tuto variantu zaškrtnulo 33% dotázaných. Jedná se zejména o různé besedy, autorská čtení, křty knih a další akce připravované knihovnou pro školní kolektivy. Přibližně pětina dotázaných dětí si v knihovně půjčuje i časopisy.

Veřejnou knihovnu děti chápou i jako důležité místo setkávání a komunikace s kamarády. Tuto socializační funkci knihoven využívá asi 18% dotazovaných dětí. S pobytovou funkcí, která souvisí s knihovnou jako místem setkávání, je spojeno i využívání různých stolních a deskových her, které knihovny půjčují prezenčně a někde je půjčují i absenčně. Podle výzkumu tuto službu využívá 31% nejmenších čtenářů. Ostatní nabízené aktivity ještě nejsou u nejmladších čtenářů rozšířeny. Například internet v knihovnách využívá jen 6% nejmladších čtenářů. Důležitým činitelem v knihovnách jsou podle měřítek dětí i dětské knihovnice. Děti kladně hodnotí celkové příjemné vystupování knihovníků – celkem asi 93%. Důležitá pro děti je i jistota, že je v knihovně někdo, kdo jim poradí s tím, co si mají půjčit – 86%. Knihovna je také často spojována i u malých dětí s klidem – 80% (Prázová, 2014). Veřejná knihovna je

tedy dětmi i jejich rodiči vnímána jako místo potřebné, vhodné a především vyhledávané nejen pro půjčování knih, ale i pro příjemné a bezpečné trávení volného času dětí.

Směrem **rozvoje komunitních funkcí** se vydávají i **celostátně nebo regionálně organizované aktivity v ČR i v zahraničí**, které bývají současně i zajímavými marketingovými počiny, které propagují knihovnu a dostávají ji co nejvíce do povědomí obyvatel místa. Příkladem jsou například akce probíhající v České republice jako **Noc s Andersenem**¹⁷ nebo **Pasování prvňáčků na čtenáře knihovny** a s tím spojená akce **Už jsem čtenář – knížka pro prvňáčka**¹⁸. Těmto aktivitám se budu více věnovat v dalších kapitolách. Aktivity knihovny, které jsou akční a zážitkové přitahují nejen pozornost veřejnosti, ale také pozornost médií a tím se stávají známější a veřejností vyhledávanější. Díky tomu má pak knihovna větší šanci získat od zřizovatele finanční dotaci na pořádání akce, případně má snadnější cestu k získání regionálních nebo celostátních grantů.

Důležité je, se při získávání nejmladších a začínajících čtenářů zaměřit na spolupráci s dalšími organizacemi, které s dětmi pracují a poskytují jim služby. Děti a jejich rodiče se tak, například při čekání na lékařské vyšetření, dozvědí ve zdravotnickém zařízení o existenci knihovny a jejích službách. Knihovnice dětem na mnoha místech předčítají veselé pohádky a příběhy, povídají si s nimi i s jejich rodiči. Děti dostávají drobné dárky připomínající knihovnu a přihlášku. Tyto aktivity často dělají **knihovny v severských zemích**. Zdravotnická zařízení na akce tohoto typu rády přistoupily, protože se děti v čekárně nenudí a v ordinaci se tolik nebojí.

Zajímavé jsou také projekty ruského **Centralizovaného systému městských knihoven v Omsku**¹⁹. Vznikl tady kulturně vzdělávací projekt „Svět knih pro děti“, jehož cílem je stimulace pozitivního postoje ke čtení u dětí a rodičů. V rámci tohoto projektu probíhají ve všech knihovnách omského regionu literární soutěže, děti spolu s knihovnicemi a rodiči společně čtou a vyprávějí si o nových knihách, hodně se zaměřují na znalosti o regionu – momentálně probíhá soutěž znalostí o literárních hrdinech z regionu Omsk. Děti a mládež se může těchto projektů účastnit jak přímo na místě, tak virtuálně přes webové stránky knihovny. Většina soutěží je rozdělena na kategorie pro mladší děti, pro starší děti a pro mládež.

¹⁷ <http://www.nocsandersenem.cz/>

¹⁸ <http://skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/projekt-uz-jsem-ctenar-knizka-pro-prvnacka/projekt-uz-jsem-ctenar-2013-knizka-pro-prvnacka-2015-2016>

¹⁹ <http://lib.omsk.ru/libomsk/>

Obr. č. 9: Fantastické procházky po městě Omsk, zdroj <http://lib.omsk.ru/clk/index-fpgo.html>

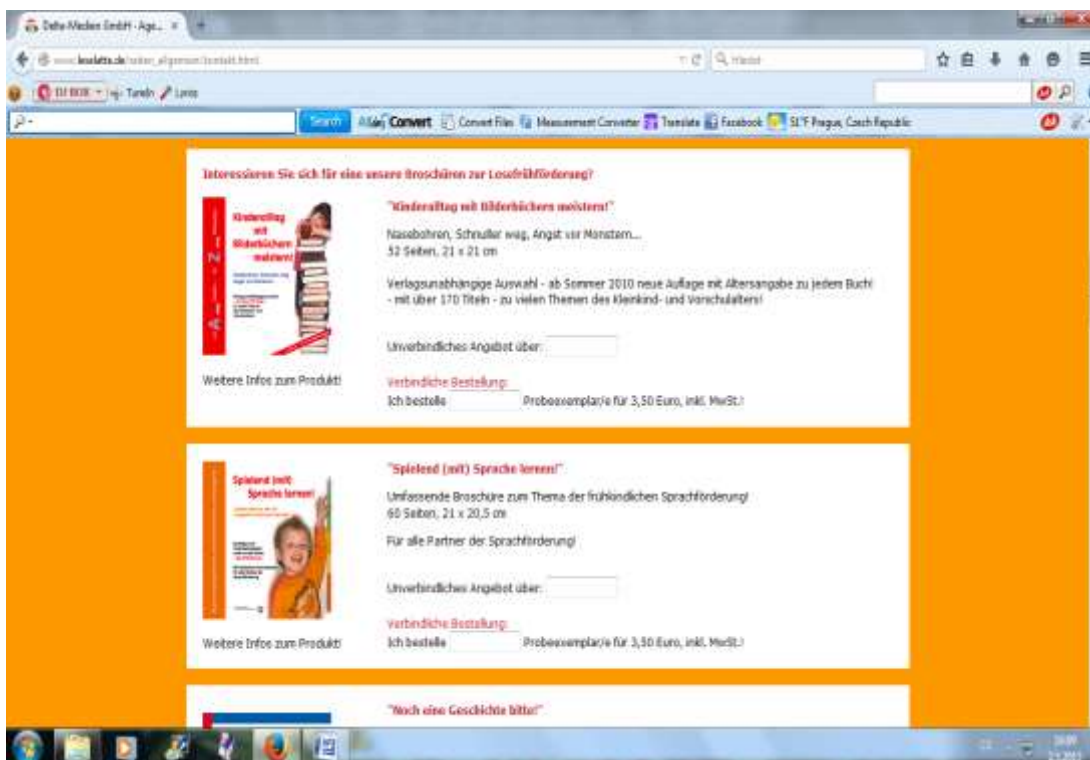
Jedním z projektů jsou „*Fantastické procházky po městě Omsk*“, na který upozorňuje obrázek z webových stránek knihovny. Procházky s dětmi podnikají knihovnice. Každá procházka se týká některé omské pověsti nebo dětského příběhu, který se odehrává ve městě. Děti pak odpovídají na otázky nebo, ti menší, kreslí obrázky.

Velmi zajímavý je i **inovativní koncept na podporu čtení a mediální výchovy v Městské knihovně v německém Brilonu**. Těžiště zdejší práce dětských knihovníků spočívá v podpoře čtení a čtenářství při práci s dětmi a mládeží – dříve děti přivedli do knihovny rodiče, dnešním cílem je, aby si knihovna děti k sobě přivedla sama. Za naprosto klíčovou v Brilonu považují informovanost rodičů, o tom, jak podporovat čtení a čtenářství u malých dětí.

Informace o knihovně a o důležitosti společné četby dostávají rodiče již v porodnici. Dále s dětmi i rodiči knihovnice hovoří při nástupu a také v průběhu docházky do školky. Zde je kladen důraz především na potřebnost a prospěšnost společné četby, ale také na nutnost podpory prvního dětského čtení v podobě „četby“ obrázků.

Knihovna na podporu čtení a čtenářství vydává řadu malých informativních brožurek²⁰ a seznamy literatury o čtení pro rodiče a seznamy dětských knížek pro děti. Rodiče si je mohou koupit nejen přímo v knihovně, ale také si je objednat přes web knihovny.

²⁰ http://www.leselatte.de/seiten_allgemein/kontakt.html

Obr. č. 10: Informační brožury o potřebě čtení s dětmi v německém Brilonu,

zdroj: http://www.leselatte.de/seiten_allgemein/kontakt.html

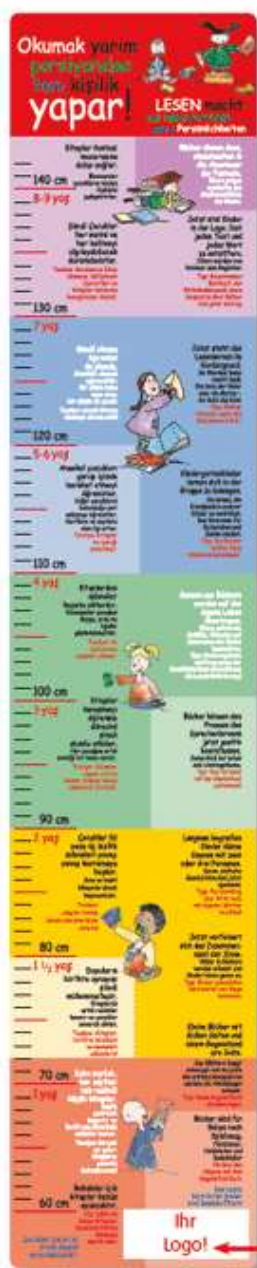
Zdejší knihovníci se při realizaci inspirovali britským projektem „bookstart²¹“. Projekt Bookstart vznikl v anglickém Birminghamu v roce 1992. Začínal jako malý pilotní projekt, do kterého se zapojila cca 300 rodičů s dětmi. V roce 2000 se stal Bookstart prvním celonárodním programem na podporu čtenářství u nejmenších dětí. V současné době se stále dále rozšiřuje do světa, kde je různě modifikován, jako např. v Německu, a má všude značný úspěch. Důležitým prvkem je oslovení a podchycení rodičů těch nejmenších dětí. Většinou již v porodnici nebo při prvních návštěvách dětského doktora dostávají rodiče informační balíček s informacemi o zdravém rozvoji dítěte. Mezi přirozený prvek rozvoje se počítá i kontakt s knihou a předčítání. Pro děti jsou v balíčku i první obrázkové knížky a jiné čtenářské dárky. Přirozeně se rodiče dozví i o místní veřejné knihovně, jejích službách a možnostech, jak přihlásit dítě (CLARKE, R., 2005).

Obr. č. 11: Logo projektu Bookstart , zdroj: www.bookstart.org.uk/

²¹ <http://www.bookstart.org.uk/>

Knihovna v Brilonu vytvořila projekt na podporu společného čtení dětí s dospělými, tzv. „leselatte – čtenářský metr“²². Je určený pro děti od 0 do 10 let a jejich rodiče. Na metru jsou informace o rozvoji řeči a rozvoji čtenářství. Kromě výšky se tu rodiče dozví, na jaké úrovni by jejich dítě mělo být ve vztahu ke knize – schopnost knihou listovat, vnímat obrázky a jejich obsah, schopnost číst nebo později i schopnost s textem pracovat. Metry byly rozdány kromě ordinací také do školek a škol. Metr vznikl i ve dvojjazyčné verzi – německy a turecky, protože v Brilonu je právě turecká menšina velmi silná.

Die zweisprachige Leselatte in Hartplastik

Wie die deutsche Leselatte, in doppelter Breite und in den Sprachen: deutsch-türkisch, deutsch-russisch, deutsch-arabisch!
Länge x Breite: 975 mm x 200 mm

Neutral, mit freiem Feld am Fuß

0,7 mm Hartplastik, neutral

Deutsch-Türkisch	Artikel-Nr. LL 107-T
Deutsch-Russisch	Artikel-Nr. LL 107-R
Deutsch-Arabisch	Artikel-Nr. LL 107-A
Stück-Preis, brutto	
1-9	14,25 €
ab 10	11,55 €
ab 50	9,35 €

ab 100	7,65 €
ab 250	6,95 €
ab 500	6,55 €

0,2 mm Hartplastik, neutral

Deutsch-Türkisch	Artikel-Nr. LL 109-T
Deutsch-Russisch	Artikel-Nr. LL 109-R
Deutsch-Arabisch	Artikel-Nr. LL 109-A
Stück-Preis, brutto	
1-9	8,95 €
ab 10	8,30 €
ab 50	7,60 €
ab 100	6,90 €
ab 250	5,30 €

ab 500	4,30 €
ab 1000	3,55 €
ab 1500	3,30 €
ab 2000	3,10 €
ab 5000	2,70 €

Mit individuellem Eindruck nach Ihren Vorgaben

0,7 mm Hartplastik, individuell

Deutsch-Türkisch	Artikel-Nr. LL 107-9-T
Deutsch-Russisch	Artikel-Nr. LL 107-9-R
Deutsch-Arabisch	Artikel-Nr. LL 107-9-A
Stück-Preis, brutto	
ab 100	10,95 €
ab 250	9,70 €

ab 500	7,90 €
ab 1000	7,15 €

0,2 mm Hartplastik, individuell

Stück-Preis, brutto	
ab 100	9,95 €
ab 250	8,00 €
ab 500	5,90 €
ab 1000	5,20 €

ab 1500	4,30 €
ab 2000	4,10 €
ab 5000	3,70 €

Hier ist Platz für ein individuelles Logo!

Obr. č. 12: Leselatte – Čtenářský metr v Brilonu, zdroj: <http://www.leselatte.de/>

²² <http://www.leselatte.de/>

Podobně zaměřený projekt vznikl i v Rakousku. Projekt „Buchstart Österreich – Rosteme s knihami“ probíhá v rámci velké celostátní akce, která nese název „LebensSpuren - Stopy života“. Knihovna je místem setkávání všech generací, lidé se tu setkávají, vypravují o sobě, své práci a svém životě. Celou akci propojuje myšlenka: „Všechny generace, národy a kultury se od sebe mohou učit“. Projekt má tři hlavní oblasti: Setkávání generací, Setkávání kultur a Buchstart.

Obr. č. 13: Zadní strana Čtenářského metru v Rakousku, zdroj: <http://www.lebensspuren.net/buchstart/angebote/leselatte.html>

V rámci projektu Buchstart vznikl i čtenářský metr, který nese poetický název „Velký já jsem já“. Je to krásný umělecký a hravý čtenářský metr s radami co, jak a kdy s dětmi číst. Název metru vznikl podle oblíbené dětské knihy „Malý já jsem já“, která vyšla v roce 1972 a v roce 2011 vyšla opět a dokonce ve čtyřjazyčné verzi. Rady a návody ke čtení pro rodiče a učitele jsou na zadní straně čtenářského metru. Základní hesla metru jsou: „Dívat se a společně objevovat, Najít a vymýšlet příběh, S jazykem hýbat a hrát si“.

Obr. č. 14: S jazykem hýbat a hrát si – jedna z rad na zadní straně Čtenářském metru v Rakouku, zdroj: <http://www.lebensspuren.net/buchstart/angebote/leselatte.html>

Cílem metru i projektu Buchstart je oslovit rodiče a děti, aby trávili společný čas nad knihou a příběhy. Prohlížet si knihy, obdivovat ilustrace, hrát si s jazykem, objevovat příběhy i věci, probouzet svět fantazie. Toto všechno spustil čtenářský metr tým, že byl umístěn do všech tříd v celém Rakousku. Hravou formou oslovuje učitele, děti a rodiče a má velký úspěch.

Obr. č. 15: Obrázkový Čtenářský metr z Rakouska zdroj: <http://www.lebensspuren.net/buchstart/angebote/leselatte.html>

Podobný metr vznikl i v České republice rámci čtenářské kampaně „Rosteme s knihou“. Malí čtenáři se mohou v knihovnách měřit, o kolik povyrostli, zatímco četli a prohlíželi si obrázky. O kampani „Rosteme s knihou“ více hovořím v další kapitole.

MKP se celostátní čtenářskou kampaní inspirovala a vytvořila **čtenářský metr „Jak prvňáčci rostou s knihou“**. Návštěvníci mohou metr vidět v mnoha pobočkách MKP.

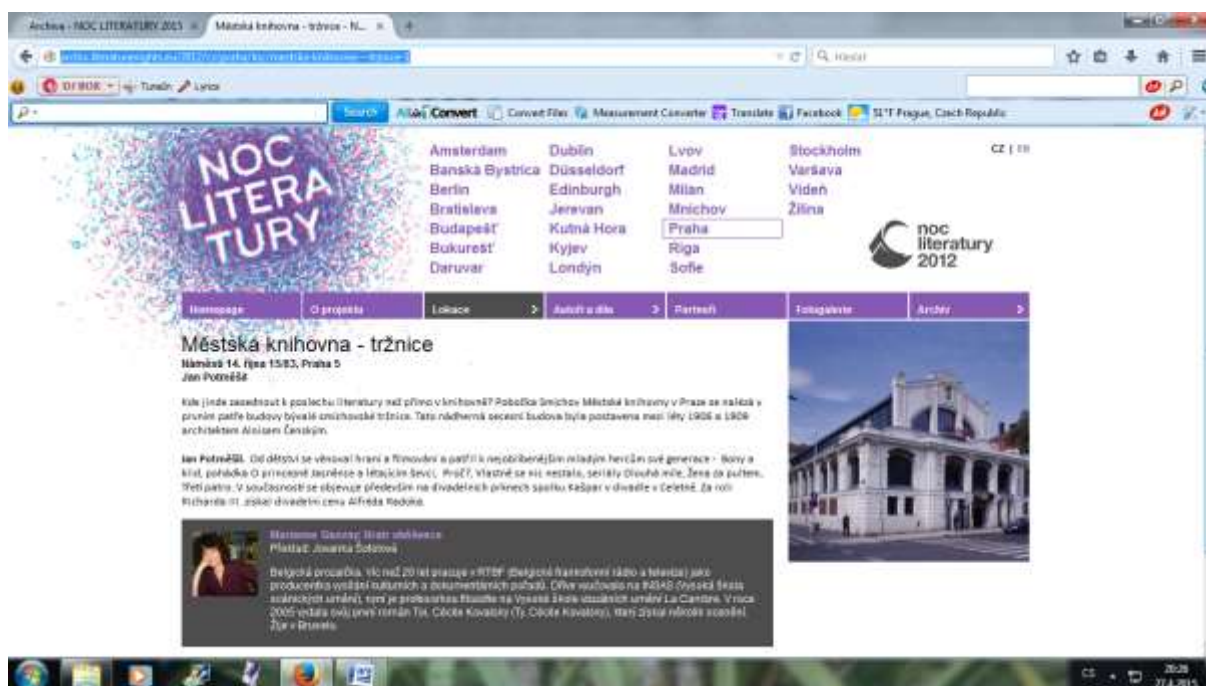
Obr. č. 16: Čtenářský metr – Jak prvňáčci rostou s knihou²³, v pobočce MKP Stodůlky, zdroj: archiv autorky

Spolupráce knihoven s dalšími kulturními, vzdělávacími a neziskovými organizacemi je často využívána i v České republice. Knihovny velmi často spolupracují s dalšími kulturními a vzdělávacími institucemi a organizacemi zaměřujícími se na rodinu a komunitu v místě svého působení. Vznikají tak zajímavé projekty pro školy a odpolední programy pro veřejnost, především rodinu, ve spolupráci s místními muzei či kulturními domy nebo mateřskými centry, odpolední nebo podvečerní koncerty či divadelní představení organizované knihovnami spolu s dětskými domy, základními uměleckými školami či specializovanými hudebními školami a na podobné platformě se odehrává i organizace výstav mladých a amatérských výtvarných umělců. Knihovna je tak místem setkávání mnoha uměleckých, kulturních a vzdělávacích aktivit. Řada takovýchto akcí se koná také mimo prostor knihovny. Jsou to většinou nejružnější komunitní projekty zaměřené na děti, seniory či mezigeneračně zaměřené akce na rodinu a všechny místní obyvatele. Zde knihovny často

²³ Čtenářský metr „Jak prvňáčci rostou s knihou“ v této podobě vznikl v MKP, inspirovaný projektem Rosteme s knihou. S dětmi roste a čte malý slon - maskot dětských oddělení MKP.

spolupracují s nejrůznějšími mateřskými a komunitními centry na organizaci projektů typu dětský den, čarodějnický podvečer, oslava konce nebo začátku školního roku, předvánoční setkávání, masopustní reje masek. Některé akce jsou celostátně mediálně známé, mohou se k nim pod společnou hlavičkou komunitní sdružení spolu s knihovnou připojit a tak své akci marketingově pomoci. Takovými příklady jsou například Bambiriáda, budu se o ní více zmiňovat dále v této práci, Noc literatury, Muzejní noc nebo pouliční akce Zažít město jinak, o které se zmíním mezi aktivitami knihovny Smíchov. Knihovna může při akci konané mimo svou budovu oslovit další potenciální čtenáře.

Ze všech vyjmenovávaných aktivit bych se ráda více zmínila o „**Noci literatury**“²⁴, která byla velmi úspěšnou ukázkou komunitní spolupráce. Noc literatury se konala 16. května 2012 na pražském Smíchově.

Obr. č. 17: Web. stránka Noc literatury z roku 2012, zdroj: <http://archiv.literaturenights.eu/2012/cs/praha/loc/mestska-knihovna--trznice-1>

Hlavním organizátorem akce byla „*Česká centra*“ spolu s jednotlivými kulturními organizacemi fungujícími na Smíchově. Noc zavedla návštěvníky do málo známých kulturních zákoutí páté pražské městské části, Cílem bylo ukázat návštěvníkům možnosti propojení kultury a industriální architektury, které je na Smíchově velké množství. Jedno z mnoha čtení se odehrávalo i v prostorách staré smíchovské tržnice, kde sídlí smíchovská pobočka MKP. Návštěvníci „**Noci literatury**“ navštívili jednotlivá čtení od 18. až do 23. hodiny a to v pravidelných půlhodinových intervalech. Místa pro čtení byla vybrána tak, aby od sebe neležela příliš daleko a aby jich návštěvníci akce stihli za večer navštívit co nejvíce. Do jednotlivých kulturních stánků přicházeli posluchači, kteří poslouchali ukázky z děl

²⁴ <http://archiv.literaturenights.eu/2012/cs/praha/loc/mestska-knihovna---trznice-1>

současných zahraničních autorů v podání pražských herců. Návštěvníci mohli poslouchat například Vladimíra Javorského, Báru Hrzánovou, Jana Potměšila či Jana Budaře.

Obr. č. 18: Noc literatury 2012 v knihovně Smíchov, čte Jan Potměšil, zdroj: archiv autorky

V knihovně a na celém Smíchově se ten večer žilo literaturou. Tato akce byla zaměřena především pro dospělé návštěvníky, přesto v prvních hodinách akce přišla i řada dětí spolu s rodiči. Děti tu měli možnost zažít zajímavý pocit - poslouchat čtené slovo spolu s řadou dalších lidí a vidět, že čtení může být zajímavá společná aktivita v kulturním prostoru, za kterou se vyplatí cestovat.

4.2.2. Fond

4.2.2.1. Knižní fond

Fond knih pro začínající čtenáře je v knihovnách velmi pestrý. Malí čtenáři upřednostňují knihy s barevnými obrázky a kratšími texty, díky kterým jim děj rychle ubíhá, a s pomocí obrázků se v něm snadno orientují. Podle výzkumného šetření, prováděné Irenou Prázovou, Kateřinou Homolovou, Hanou Landovou a Vítem Richterem, mezi českými dětmi. Šetření bylo zveřejněno, jak jsem již uváděla, v roce 2014 v publikaci „České děti jako čtenáři“. Výzkumem bylo zjištěno, že u dětí ve věku 6 – 8 let je zcela nejoblíbenějším typem četby čtení pro zábavu, což vybralo 72% dotazovaných nejmladších čtenářů. Dalším velmi rozšířeným typem čtení je čtení knih do školy, u mladších dětí především učebnic 51%. Podobné míře zájmu mladších školáků se těší také čtení komiksů 17% a beletrie z doporučené školní četby 15%. Čtení komiksů a knih z doporučené školní četby kopíruje přirozený čtenářský zájem dítěte. Nejméně populární jsou u dětí ve věku 6 – 8 let knihy pro poučení 11% a časopisy 8%. Při výběru knih je u začínajících čtenářů prvořadý vizuální vjem, důležitá jsou velká písmena, obrázky velikost a tloušťka knížky a obálka

knížky včetně titulu. Mnohostránkové knížky děti odrazují, jsou spojovány s delším čtením a tím pádem i s větší námahou (Prázová, 2014).

Velmi oblíbená jsou tzv. **leporela**, knihy s tvrdými a pevnými listy, které byly nejprve vytvářeny pro úplně nejmenší předškolní čtenáře, kteří se pomocí nich i dnes nejen s knihou seznamují, ale učí se s ní i dobře zacházet a procvičovat jemnou motoriku. Tvůrci těchto knih myslí i na menší a začínající čtenáře, kteří tyto knihy také často vyhledávají. Obrázky a texty autoři vytvářejí tak, aby se v jednotlivých listech i v knize jako celku děti naučily rychle a snadno orientovat, pracovat s nimi, hledat v nich, vyprávět podle nich příběhy. Tímto způsobem jsou pro předškoláky i prvňáky zpracovávány i knihy s měkkými listy, aby se s nimi naučily děti pracovat a zacházet s nimi tak, aby je nezničily.

Když se dnes řekne „*knihy pro začínající čtenáře*“, většina lidí se představuje **knihy z edice „první čtení“**. Ty dnes má ve svém edičním plánu hned několik nakladatelství. Z těch větších a známějších to jsou: Albatros²⁵, Axióma²⁶, Fragment²⁷, Baobab²⁸. Rodiče je dětem také velmi často kupují. Jsou to knihy hojně ilustrované, s jednoduchým textem, příběhem, bohatým a krásným jazykem.

Obr. č. 19: Web. stránky Albatrosu s nabídkou edice První čtení, zdroj: <http://www.albatros>

Stále více vyhledávané jsou také **knihy, kde součástí textu je obrázek**, který po „přečtení“ větu doplňuje. Velmi často jsou tyto texty psány velkými písmeny, a proto je vyhledávají rodiče a učitelé, kteří učí děti čtení genetickou metodou. Rádi touto formou píší například Jiří Havel nebo Jiří Žáček.

Začínající čtenáři a mladší děti obecně mají velice rády také **komiksy**. V několika posledních letech se vztah ke komiksům u rodičů, pedagogů a knihovníků začíná měnit, protože komiks pomáhá s růstem čtenářské i vizuální gramotnosti a začínajícím čtenářům pomáhá s pochopením přečteného a krátké texty s obrázky děti lépe zvládají. Komiksu se ne nadarmo říká sekvenční umění. Je třeba se na něj dívat, nejen číst, ale opakovaně prohlížet, rozumět a oceňovat obrazové zpracování. Děti se díky tomu učí přirozeně a nenásilně vnímat text a obraz v knize současně, propojovat je a tím si knihu i více užít. Aktivita komiksového

²⁵ <http://www.albatros.cz/o-nas/ctyri-stupne-ke-ctenarstvi/>

²⁶ <http://www.axioma.cz/>

²⁷ <http://www.fragment.cz/nabidka/knihy-pro-deti-a-mladez/prvni-cteni/>

²⁸ <http://www.baobab-books.net/knihy/17/4>

média pro malé děti se zdá být očividná. Holčičky a kluci oceňují, že mohou děj snadno sledovat. Slova jsou často doplňována různými, již v raném věku obecně známými, piktogramy a symboly. Když jim rodič, nebo jiný pokročilejší čtenář přečte texty u jednotlivých políček, jsou děti často okamžitě sami schopny příběhem listovat a vybavovat si alespoň některé části textu. Komiksové bubliny jsou psané často velkými tiskacími písmeny. Ty se dětem dobře čtou. Komiks dokáže ve čtení povzbudit i slabší čtenáře. Milou zprávou je, že dětské komiksy jsou pravidelně vybírány do seznamu Nejlepších knih pro děti a mládež a již druhým rokem má komiksovou kategorii i cena Zlatá stuha (Smolíková, Čtenář, 2015, č. 3, s. 97-99). Ukazuje se, že jsou to právě komiksy, které mohou přivést děti i ke čtení složitějších textů a knížek (Prázová, 2014).

Knihovny tady mají široké pole možností, jak s dětmi a komiksy pracovat. Pomocí obrázků a bublin mohou spolu s dětmi objevovat některé zajímavé příběhy, protože někteří autoři dětských knížek své příběhy buď komiksově píšou zcela, nebo někteří komiksy doplňují své klasické texty. Jednou z velkých propagátorek komiksové tvorby pro děti je spisovatelka Klára Smolíková²⁹, která s komiksy pracuje oběma výše uvedenými způsoby.

Obr. č. 20: Klára Smolíková při křtu knihy Na hradě Bradě v knihovně Smíchov, zdroj: archiv autorky

Kromě psaní příběhů také s dětmi a komiksy pracuje při besedách v knihovnách nebo ve školách. Děti velmi snadno vtahuje do děje a ty s ní ochotně spolupracují, malují, doplňují, tvoří. Jednu ze svých autorských besed, spojenou s křtem knihy a autogramiádou, měla také v knihovně na Smíchově³⁰ - veselé a tvořivé dopoledne s knížkou „Na hradě Bradě“.

Kromě beletrie začínající čtenáři také rádi poznávají i **obrázkové naučné knihy**. Ty se opět vyznačují krátkými texty s obrázky podporujícími a propojujícími celou knihu. Dnes

²⁹ <http://klarasmolikova.cz/>

³⁰ <http://klarasmolikova.cz/novinky/na-hrade-brade-pokrtime-ve-smichovske-knihovne>

vycházejí jednoduché obrázkové naučné knihy i formou leporel, kde děti pomocí obrázků postupně pronikají do tajů přírody i techniky. Většina je vhodná i pro začínající čtenáře, protože jsou k obrázkům připojeny velmi krátké poučné texty, často propojeny i krátkým komiksovým příběhem. Při poznávání naučné literatury není nutné, při práci s malými čtenáři, postupovat podle učiva, ale podle zájmu dětí. Pokud děti nadšeně znovu a znovu čtou knihu o tom, jak si postavit letadlo, jak dobývat hrad nebo objevovat vzácná zvířata v amazonském pralese, upevňují si čtenářské návyky a zároveň zažívají radost z objevování tajemných věcí světa kolem nich i nečekaných zákoutí jazyka. Učí se také formou hry orientovat se v textu, vyhledávat podstatné a zajímavé informace. Knihovny tak mají možnost při besedách s naučnou literaturou již od nejmladších čtenářů zařazovat do programu i prvky informačního vzdělávání (Smolíková, Čtenář, 2015, č. 4).

4.2.2.2. Interaktivní fond

Interaktivní fond v knihovnách se v současné době velmi rozšiřuje. Dochází k tomu v souvislosti s rozšiřováním tzv. pobytových služeb. Tyto služby se zaměřují jak na děti, tak na dospělé návštěvníky knihoven. Mezi interaktivní fond, který je vhodný i pro začínající čtenáře, zařazujeme hry a to jak v analogovém provedení tak ty digitální.

V knihovnách si v současné době, v rámci tzv. pobytových služeb, získávají velkou oblibu nejrůznější **společenské stolní deskové hry** – logické, abstraktní, strategické, rodinné, určené pro všechny věkové skupiny. Knihovny umožňují jejich prezenční i absenční půjčování. Aby se tato služba dostala do povědomí široké veřejnosti, knihovny pořádají velmi oblíbená herní odpoledne, často spojená s turnaji v určité společenské hře. Nejčastěji se soutěží ve *Scrabblu* nebo ve známém *Člověče nezlob se*, oblíbené jsou i *Šachy* nebo *Dáma*, i když tady si hrají většinou dospělí. Hry jsou určeny všem. Některé se velmi hodí pro posilování schopnosti číst, tvořit slova a krátký text. Hodí se nejen pro začínající čtenáře, ale i pro děti, které si potřebují rozšiřovat slovní zásobu a schopnost komunikovat. Pomáhají vytvářet příjemnou neformální atmosféru mezi lidmi, umožňují učit se hrou a zajímavým způsobem strávit čas v knihovně a navázat i nová přátelství. Především začínajícím čtenářům jsou určeny hry, jako například *Hravá abeceda*, *Hravé počítání*, také *Scrabble*. Slovní zásobu velmi posilují i mezi malými dětmi oblíbené *Moje první obrázky*. Všechny tyto hry lze použít při lekcích informační gramotnosti, také při literárních besedách. Setkání jsou tak oživena hrou.

Kromě deskových her v klasické podobě můžeme v knihovnách dnes vidět i **společenské hry ve velkém formátu**. Přímou na podlaze nebo na hracím koberci najdou hráči hrací plán, po kterém se pohybují s velkými figurkami či jinými hracími kameny. Nejčastěji jsou k vidění hry „*Člověče, nezlob se, Dáma, Domino* nebo *Šachy*“. Hra se tak stává součástí interiérového vybavení knihovny.

Obr. č. 21: Velkoformátová hra „Člověče nezlob se“ v knihovně Smíchov, zdroj: archiv autorky

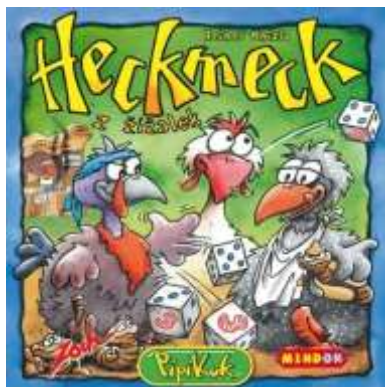
V pobočce Lužiny Městské knihovny v Praze je pro čtenáře podlahová verze hry „*Scrabble*“. Hra podporuje i začínající čtenáře ve vyhledávání písmen a tvorbě jednoduchých slov. V knihovně na Smíchově mají čtenáři k dispozici velkoformátovou verzi „*Člověče nezlob se*“. Malí i velcí čtenáři o hru projevují zájem.

Obr. č. 22: Podlahová hra Scrabble v knihovně Lužiny, zdroj: archiv autorky

Městská knihovna v Praze začala půjčovat společenské hry na začátku roku 2014. Ve vybraných knihovnách, mezi ně patřily i pobočky OK 5, 13 a 16 Smíchov a Barrandov a na podzim se připojila ještě znovuotevřená knihovna Lužiny, se začalo s absenčním a prezenčním půjčováním společenských her. Výpůjční doba pro tyto hry je nastavena na standardní čtyři týdny. Většina nabízených titulů je určena především pro rodinné domácí hraní. Mezi takovéto rodinné hry patří *Scrabble*, *Kaleidoskop*, *Moje první Česko*, *Dominion* nebo *Kronika panství*. O všechny hry je velký zájem. Soubory her jsou ve všech pobočkách

MKP posíleny i o další tituly. Mezi rodinné hry patří Příběhy z kostek, Koncept, Moje první obrázky, Heckmeck (Žížalky), Chytré autíčko nebo Terra Mystica. Děti a rodiče mají možnost hezkým a zajímavým způsobem strávit společně odpoledne nebo večer. V souborech nově nakupovaných her jsou i takové, které se budou dobře hrát přímo v knihovně. Doba nutná pro jejich hraní není tak dlouhá.

Obr. č. 23: Heckmeck - jedna ze společenských her, které MKP nabízí ve svých pobočkách, zdroj: <http://www.mlp.cz>

Součástí fondů dnešních dětských knihoven jsou kromě deskových společenských her také **hry počítačové**. Možnosti čtenáře se v dnešní době mění, rozšiřují se. Víme, že čtení jako dialog čtenáře s textem, i předčtenáře při prohlížení obrázkové knihy, je individuální tvořivá hra, která ho vybízí k vyprávění o textu, nabádá k mezilidskému dialogu – s učitelem, autorem, rodičem, kamarádem, textem. Populární bývá taková kniha, která vyjadřuje očekávání, a také to očekávání plní, celé čtenářské skupiny. Podobná očekávání má uživatel i u počítačových her. Od počítačové hry děti očekávají, že díky ní prožijí dobrodružství či lásku (Lepilová, 2014). Knihovny pořizují takové hry, které rozvíjejí dětskou fantazii a také přináší dětem další znalosti a vědomosti, rozvíjejí postřeh, informační a počítačovou gramotnost, mohou přispívat k rozvoji určitých myšlenkových dovedností, mohou zdokonalovat reflexy a napomáhat k ovládnutí impulsů. Úspěšnost v těchto hrách může zvyšovat sebedůvěru a sebevědomí dítěte a budovat pozitivní postoj vůči formálnějšímu učení pomocí počítačů (Fontana, 2014). Pro začínající čtenáře a pro děti v prvních třídách základních škol je velmi vhodný a mezi dětmi oblíbený počítačový výukový program „Petit“³¹. V jednotlivých herních a výukových blocích děti zvládají základy čtení, počítání, barvy, tvary, prostorovou orientaci. Pro nácvik čtení je určen blok „Měďa čte“³². Program využívá spojení skládaných slov s obrázky a zvuky a nabízí tak mnohem širší možnosti než klasický slabikář nebo čítanka. Nastavení programu, výběrem vhodných slov a úrovně obtížnosti řešení, umožňuje přizpůsobit tuto multimediální učebnici úrovni každého dítěte. Program „Měďa čte“ je zaměřen na analýzu i syntézu při čtení a psaní, případně na nácvik globálního čtení. V programu je k dispozici téměř 1.000 slov, které jsou rozděleny do kategorií pro globální čtení, nebo podle různých obtížností pro ostatní přístupy ke čtení. S každým slovem je spojen obrázek, který slovo charakterizuje, i jeho zvukový záznam.

³¹ <http://www.petit-os.cz>

³² http://www.petit-os.cz/Meda_cte.php

Předností programu je jednotné a jednoduché ovládání, které je přizpůsobeno i dětem s postižením. Ovládat jej lze i jedním či dvěma externími tlačítky, klávesnicí, nebo myší (<http://www.petit-os.cz>).

Některé pobočky MKP, mezi nimi je i knihovna Smíchov, mají tyto výukové programy nainstalovány do počítačů v dětských odděleních a mezi dětmi i rodiči jsou velmi oblíbené.

Obr. č. 24: Webové stránky Petit Média čte, zdroj: <http://www.petit-os.cz>

Pokud knihovnám umožňují prostorové podmínky a finance, mohou si pro své uživatele pořídit i **herní konzoli** nebo **interaktivní stůl** s řadou her sportovních, postřehových, hudebních, doplňovacích či dobrodružných. Počítačové hry mohou být zajímavým prvkem v práci s dětmi, rodinami, školními kolektivy.

Obr. č. 25: Plakát s nabídkou sportovních her na playstation v knihovně Smíchov, zdroj: archiv autorky

Pro děti jsou velmi důležité veškeré činnosti, které se dějí v rámci rodiny. Herní odpoledne s herní konzolí nebo nad interaktivním stolem se může stát impulsem, který přitáhne do knihovny celou rodinu. Některé knihovny již herní počítače, konzole či interaktivní stoly zařazují mezi prvky, které posilují komunitní roli knihovny a její pobytové služby. Hry mohou být zajímavým důvodem pro návštěvu knihovny i pro začínající čtenáře, zvláště když se součástí hry stanou i další členové rodiny.

4.3. Vybavení

Veřejná knihovna hraje důležitou úlohu jako veřejný prostor a místo setkávání lidí. Knihovna se tak stává místem, kde se i začínající čtenáři učí sžívat se s místními lidmi a vzájemně se tolerovat. Vybavení knihoven by mělo být navrženo a realizováno tak, aby podporovalo společenské a kulturní aktivity, které pomáhají rozvíjet zájmy komunity (Služby veřejných knihoven, 2012). Důležité je, aby prostor dětských oddělení byl snadno přizpůsobitelný nejrůznějším typům aktivit.

Interiér spolu s nabídkou bohatých a pestrých služeb patří k nejvýznamnějším prvkům přívětivosti každé knihovny pro uživatele a pohodlí pro knihovníky. Interiér je logicky uspořádaný vnitřní prostor knihovny, vybavený mobiliářem a technologiemi, určený k uspokojování kulturních a informačních potřeb a k relaxaci návštěvníků. Je to celé vnitřní prostředí, které návštěvníka v knihovně obklopuje. Prostor kolem sebe vnímáme všemi smysly, které pak rozhodují o našem vztahu k okolnímu prostředí (Kurka, 2011).

Pro děti je důležitá možnost hry v prostoru knihovny, která jim umožní prožití příběhu nebo rozvinutí fantazie a to zcela bezpečně. Při vybavování dětských oddělení knihoven je potřeba na to myslet. Současně je také třeba dbát i na to, aby vybavení dětských oddělení nebránilo, například pro hlučnost, ve využívání služeb i dalším skupinám čtenářů.

4.3.1. Mobiliář v dětském oddělení

To je zcela samostatná a velmi pestrá kapitola vybavení dětských oddělení knihoven. Fantazii a vynalézavosti se zde meze nekladou. Do dětského mobiliáře můžeme zahrnout snad všechny druhy zařizovacích předmětů (Kurka, 2011). Právě u začínajících čtenářů je velmi důležité prostorem dětského oddělení knihovny dostatečně zaujmout. Dětská část knihovny se tak může pro budoucí čtenáře stát místem, kde se budou dobře cítit, kam se budou rádi vracet, prohlížet si knihy a hrát si. Vhodně zvolené knižní regály, hrabátka nebo další úložné a výstavní plochy pro nejrůznější typy dokumentů mohou knihovníkům pomoci efektivněji nabízet zajímavé a vhodné čtení pro jednotlivé věkové skupiny. Frontálně vystavené knihy v policích knižních regálů nebo na jiných výstavních plochách nejen lákají děti k prohlížení a čtení, ale jsou i zajímavými barevnými a hravými doplňky interiéru dětských oddělení knihoven.

K dětskému mobiliáři patří také pódium, nejlépe několikastupňové. Zvyšuje přitažlivost prostoru a umožňuje variabilitu činností. Ve spojení s pestrými veselými barvami se takovéto čtecí herny stávají báječným dětským útočištěm, kde lze snít, hrát si a číst. Ale pozor, v přemíře tvarů a barev nesmíme zapomenout na poslání tohoto nábytku: vynalézavou přívětivostí doplněnou nápaditou činností získat děti za stálé čtenáře (Kurka, 2011).

4.3.1.1. Knižní regály

Pro začínající a mladší čtenáře je důležitá velikost regálu. Pro věkovou skupinu dětí do 10 let jsou nejvhodnější čtyřpolicové nastavitelné knižní regály. Mají možnost nastavení širší rozteče mezi jednotlivými policemi. Vejdou se sem tak vyšší formáty knih, které jsou u četby pro mladší děti velmi časté. Nastavitelné police umožňují nejrůznější variace pro co nejvhodnější a nejúspornější uložení fondu. Využitelnou plochou jsou také bočnice regálů. Někdy jsou vybavené nástěnkou, nejlépe magnetickou, někdy jsou na nich připevněné výstavní poličky pro frontální vystavování knih. Vhodná je kombinace obou těchto variant, dobře se tak organizují různé tematické výstavy spojené s krátkým vysvětlujícím textem.

V dětských odděleních jsou regály doplněny hrabátky. Velmi často jsou tam umístěny knihy pro nejmenší – leporela či velké obrázkové knihy. Hrabátka mají podobu zvířátek nebo například dopravních prostředků a svou hravostí, variabilitou a barevností vhodně doplňují interiér knihovny.

Všechny druhy regálového nábytku se v poslední době stále častěji vybavují kolečky, aby byly snadno přemístitelné a prostor knihovny byl více variabilní. Při značné váze zaplněného regálu jsou rozhodující dobře zvolená kolečka (Kurka, 2011). Nesmí se zapomenout ani na brzdy na kolečkách, aby regál po přemístění bezpečně stál. Knihovny začínají koleček na regálech hojně využívat, protože toto relativně snadné přemístění regálů umožňuje upravit si prostor i jinak malé knihovny a pořádat bez problému nejrůznější typy akcí i pro větší množství lidí. S kolečky na regálech má velmi dobrou zkušenost pobočka Městské knihovny v Praze na sídlišti Stodůlky, kde se díky posunu regálů mohou pořádat divadelní představení pro děti, besedy s autory nebo herní odpoledne.

4.3.1.2. Sedací nábytek

Vedle klasických regálů a hrabátek jsou typickým nábytkem v dětských odděleních i stoličky nebo židličky a k nim vhodné stolky, výškou odpovídající mladším dětem. Židle mají často i podobu zvířátek, pohádkových postav nebo dopravních prostředků. Tento nábytek, opět ve veselých barvách, má zbroušené rohy, aby nedocházelo ke zranění.

Židle doplňují různá povalovadla a tulivaky, které mají děti velmi rády. Kromě klasických tvarů jsou k vidění tulivaky ve tvaru bájných či pohádkových bytostí (drak). Barevně interiéry osvěžují i pestrobarevné polštáře.

Obr. č. 26: Povalovadla a barevné dětské židličky jsou dnes součástí mnoha interiérů dětských oddělení, zdroj: archiv autorky

4.3.2. Hračky

Hračky jsou dnes přirozenou součástí dětských oddělení knihoven. Často se jedná o **velké interiérové hrací prvky**, které současně slouží i jako místo pro ukládání fondu nebo jako sedací nábytek. Například ve vinohradské knihovně na Korunní je hrad Vinohrad, na Smíchově Kolotoč. V knihovnách ale můžeme vidět i nejrůznější autíčka, vláčky, zvířátka nebo skrýše, hrady, hrací stavebnicové kostky či skluzavky nebo velkoformátové společenské hry, o kterých jsem již psala v předchozí kapitole. To vše podněcuje dětskou tvořivost a fantazii.

Hračky jsou použity i jako hravý, veselý a barevný **výtvarný doplněk dětského oddělení**. Můžeme takto často vidět zavěšované dřevěné létací hračky (ptáčci, sloni), barevné polštáře s dětskými motivy vybízejícími ke hře a odpočinku nebo velké hrací kostky sloužící i jako netradiční sedací nábytek. Výtvarně pojaté hračky zdobí také stěny nebo půdy dětských knižních regálů. Větší hračky tak knihovnu zdobí, ale současně si s nimi mohou děti i hrát.

Obr. č. 27: Polštářky se zvířecími motivy zdobí malou knihovnu Na Cibulce, zdroj: archiv autorky

V knihovnách jsou pro malé čtenáře k dispozici **drobné dětské hračky**, které zpříjemňují pobyt v knihovně. Plyšovní medvědi, látkové panenky nebo třeba autíčka jsou často hlavními posluchači příběhů, které vznikají v dětské fantazii nad obrázkovou knihou.

V USA a také v dalších zemích se běžně hračky v knihovnách i absenčně půjčují. Výpůjční doba je pro hračky dva týdny a musí se vrátit v dobrém stavu. Knihovny se snaží půjčovat hračky a hry, které podporují rozvoj řeči, čtení a logické uvažování. V knihovnách vznikají i hrací koutky. Hračky nejčastěji věnují knihovnám čtenáři. Jsou to hračky nové nebo mírně opotřebované. V knihovnách pořádají i speciální tematické výstavy hraček dětských čtenářů. Někdy jsou specializované – výstava plyšových medvědů, mašinek, panenek... Knížky a hračky patří k sobě. Rozvíjejí dětskou fantazii (Dreyfuss, John, 1985).

4.4. Aktivity knihovny pro začínající čtenáře

Všechny knihovny se snaží v průběhu celého roku zaujmout stávající i nově příchozí čtenáře skladbou svého fondu i dalšími kulturními, vzdělávacími a komunitními projekty. Nové akce se pravidelně připravují i na začátek školního roku, kdy se přihlašují noví dětští čtenáři nebo se do knihovny opět po prázdninách vrací. V této práci popisují aktivity, které jsou zaměřeny pro začínající čtenáře, jejich rodiče a učitele.

4.4.1. Hlasité a společné čtení

Hlasité čtení a předčítání patří také k intimním chvilkám v rodině. Tyto intimní chvílky nevznikají z toho, že dítě ovládá písmena a techniku čtení, ale z toho, že s někým blízkým sdílí příběh. Ta chvílka patří jen jim. Při čtení dospělého s dítětem vzniká důležitý vztah ke knize jako ke zdroji potěšení. Rané dětství je rozhodující dobou, kdy lze malého čtenáře přivkat nenásilně ke knize a ke čtenému příběhu (Lepilová, 2014).

Hlasité čtení pomáhá zlepšovat techniku čtení, učí poslechu a pomáhá porozumět textu, cvičí posluchače v koncentraci. Při nácviku hlasitého čtení je dobré využívat pro čtení i další osobu, spolužáka, rodiče, sourozence, učitele či knihovníka, který se s učícím se dítětem střídá ve čtení a poslouchání. Společně si pak mohou vyprávět o tom, co právě přečetli. Při nácviku porozumění čtenému textu je výhodné, když děti pracují s literárním textem společně. Tak mají možnost uplatnit se při práci i děti, které nejsou příliš průbojné a obvykle mlčí. Práce ve větší či menší skupině je příležitostí vzájemně sdílet své zážitky, postřehy a úvahy nad literárním textem. Společnou činností, která vychází z literárního textu, je vhodnou příležitostí k procvičování a upevňování učební látky. Výhodou těchto her je to, že vyhrává každý, nikdo neprohrává, děti si hrají a poznávají nové věci společně, mají společný cíl a jde jim o společnou věc. Takovéto kooperativní hry podporují společné činnosti, učí děti pracovat v týmu, důležitá je radost z výsledku a prožitek ze společné práce (Šikulová, Rytířová, 2006). Tady se velmi dobře uplatňuje spolupráce školy a knihovny, kdy knihovnice s učitelem pro děti připraví vyhledávání informací v knihách, které upevňují, prohlubují a rozšiřují

informace, které se děti dozvěděly ve třídě při výkladu látky. Tyto aktivity se dají připravovat pro všechny věkové skupiny dětí.

V posledních desetiletích bývá dítě předčasně odloženo k televizoru či počítači, takzvané kybernetické babičce, jak tuto situaci nakreslil a pojmenoval malíř Jiří Trnka v 60. letech 20. století. Pohádku dítěti nevypravuje babička, ale neosobní přístroj. Dítě je velmi ochuzeno jak o citovou část společné intimní chvílky, tak o dávaný příklad čtení – rodič čte a vybízí dítě k opakování stejné činnosti. Mnoho rodičů opomíjí základní a velmi důležitý fakt, že čtenářství rodičů ovlivňuje čtenářství dětí i jejich slovní zásobu a způsob vyjadřování. Dítě od nejmenšího věku napodobuje své nejbližší okolí, své vzory. Napodobuje, co slyší a vidí - první slova, způsob vyjadřování, intonaci. Proto je třeba doma pro knihu, čtení, vypravování, najít čas. Stejně, jako se čas nachází pro sport, hudební nástroj nebo pro sledování televize. Kniha tak jako ostatní estetické aktivity patří k životu dítěte, aby se radovalo ze slovesných obrazů i z ilustrací v knize, ze zpěvnosti říkanek a drobných popěveků, ze vztahu k milým lidem kolem sebe tak, aby se spokojenost a veselost staly záhy lidskou kvalitou dítěte (Lepilová, 2014).

Hlasité čtení nebo předčítání knihovny často a rády zařazují do svých aktivit. Kromě společného čtení dětí s knihovnicí a učitelkou při besedách probíhají v knihovnách nejrůznější tematicky zaměřená čtenářská odpoledne. Mohou sem přijít, číst a poslouchat děti všech věkových kategorií, pokud je kniha nebo téma zaujme. Spolu s dětmi přicházejí i dospělí – rodiče a prarodiče. Společné čtení v rodinách je celospolečensky sledovaným problémem. V průběhu několika předchozích let vzniklo několik celostátních aktivit, které pomáhají společné čtení dětí a dospělých rozvíjet, dostávat více do povědomí lidí, prohlubovat informace o společném čtení i o dalších čtecích aktivitách těchto organizací. O společném čtení vznikly některé specializované webové stránky.

Hlasitému a společnému čtení v rodině či komunitě napomáhá celospolečenská a mediálně silně podporovaná aktivita s názvem **Celé Česko čte dětem**³³. „*Předčítání má velmi zásadní vliv na emoční zdraví dítěte*“. Tato myšlenka, která pochází z knihy Američana Jima Trelease „*Učebnice předčítání*“, se stala zcela zásadní při vzniku celosvětové kampaně podporující předčítání především v rámci rodiny. Jim Trelease několik desítek let pracoval na tom, aby se ideje o blahodárném vlivu předčítání dostaly k co nejširšímu publiku. Snažil se oslovovat ty, kteří mají na děti největší vliv - rodiče, učitele, vychovatele. Uvědomoval si, že nejdůležitější je sdělit rodičům, kolik mohou svým dětem dát, když se pravidelné předčítání stane doma samozřejmostí, když se stane rituálem. Treleasovy krásné myšlenky přenesla do své země koncem devadesátých let manželka polského velvyslance v USA Irena Koźmińska. Od roku 2001 vede v Polsku velmi dynamickou a silnou celostátní kampaň. Odtud se kampaň dostala i do České republiky.

V roce 2006 vznikla pod vedením Evy Katrušákové nezisková organizace **Celé Česko čte dětem**[®]. Již osmým rokem se jí úspěšně daří realizovat stejnojmennou celostátní kampaň v České republice. Tato osvětová a mediální kampaň, největší svého druhu v České republice,

³³ <http://www.celeceskoctedetem.cz>.

se zaměřuje na podporu čtenářské gramotnosti dětí a mládeže, ale také na propagaci hodnotné literatury a budování pevných vazeb v rodině prostřednictvím společného čtení. Podporou hlasitého předčítání lze pomáhat utvářet pevné pouto mezi rodičem a dítětem.

Obr. č. 28: Logo kampaně Celé Česko čte dětem,

zdroj: <http://www.celeceskoctedetem.cz>.

Aktivita kampaně jsou určeny nejen dětem, mohou se zapojit všechny generace. Kampaň má své speciální webové stránky. Kromě informací o kampani si tu mohou zájemci přečíst zprávy o konaných nebo připravovaných akcích. Jsou tu samostatné stránky pro rodiče, kde se mohou dočíst o tom, jak, kdy a co svým dětem číst³⁴.

V rámci projektu vzniklo několik zajímavých akcí, které čtení propojují napříč republikou a napříč generacemi – „Čtení dětem v nemocnicích a čekárnách u lékaře“, „Osobnosti čtou dětem“, „Pohádková tramvaj“, „Babička a dědeček do školky“, „Moje první kniha“.

Příklady podpory hlasitého čtení a předčítání bychom po republice našli celou řadu – například Hlasité čtení v Masarykově veřejné knihovně ve Vsetíně, kde na dvacet minut vypínají všechny počítače v dětském oddělení, kromě počítačů služebních, a čtou si s dětmi a přítomnými dospělými ze zajímavých dětských knih. Hlasité čtení také probíhá v pátek v pobočce Smíchov Městské knihovny v Praze. Zde se akce nazývá Čtení u Kolotoče. Pravidelně se tu čte v pátek od dvou hodin z nových nebo zajímavých knih pro mladší děti. Ve čtení se střídají knihovnice s dětmi, připojit se mohou také přítomní dospělí. Pro začínající čtenáře jsou aktivity tohoto druhu velmi zajímavé a poučné. Nenásilnou formou si utvrzují fakt, že čtení je zábavné, že čtou děti i dospělí a číst se může nahlas i potichu. Pro místní komunitu je taková pohodová činnost stmelujícím faktorem, kde se lidé k sobě navzájem dostávají blíže a spolu dohromady stráví příjemné chvíle. Hlasitá čtení v knihovnách probíhají i v dalších zemích. Zajímavě je mají pojeté v Nizozemsku. Knihovny tady zacvičují v hlasitém čtení skupiny lidí nad padesát let, v rámci lepšího znovuzapojení starší generace do aktivit spojených s dětmi, rodinami a celou komunitou. Ti pak chodí předčítat dětem ve školách, nemocnicích nebo mateřských školách či mateřských centrech.

Dalším velkým a mediálně známým projektem je kampaň na podporu čtení knih „**Rosteme s knihou**“³⁵. Založili ji Občanské sdružení Svaz českých knihkupců a nakladatelů a jeho společnost Svět knihy, s.r.o. Svou činnost kampaň na podporu čtení knih v České republice a také na podporu a zvyšování čtenářské gramotnosti zahájila na veletrhu Svět knihy Brno 2005. Kampaň „Rosteme s knihou“ si klade za cíl prostřednictvím aktivit z oblasti literárních a čtenářských soutěží, anket, knižních výstav, besed s autory, literárně-výtvarných dílen, workshopů i webových stránek oslovovat zejména předškolní a školní mládež a rozvíjet

³⁴ <http://www.celeceskoctedetem.cz/cz/menu/30/o-nas/o-kampani/>

³⁵ <http://www.rostemesknihou.cz/>

a prohlubovat jejich literární vzdělání a čtenářskou vyspělost, zlepšovat a obohacovat komunikační schopnosti a obecně kulturní znalosti.

Obr. č. 29: Logo kampaně Rosteme s knihou, zdroj: www.rostemesknihou.cz

Kampaň má za jeden ze svých důležitých cílů podpořit dobrou snahu rodičů v jejich úsilí o to, aby jejich děti četly. Na webových stránkách kampaně i v rámci jednotlivých pořadů organizátoři zprostředkovávají inspirativní zkušenosti z celého světa o tom, jak zajímavou formou zaujmout děti k četbě knih, podněcují vznik čtenářských skupin, kde mohou účastníci diskutovat o knihách a doporučovat ty nejzajímavější, předčítat nejzajímavější části příběhu. Na stránkách se rodiče i děti dozvídají o soutěžích, které organizátoři vyhlašují, aby povzbudili dětskou soutěživost, kreativní myšlení a fantazii. Rodiče mohou psát své názory a postřehy na speciální mailovou adresu³⁶. Webové stránky kampaně ROSTĀ - web pro dospělé a ROSTÍK – web pro děti.

Obr. č. 30: Úvodní web. stránka ROSTĀ a ROSTÍK - Rosteme s knihou, zdroj: <http://www.rostemesknihou.cz/>

Na webu ROSTĀ rodiče, učitelé, knihovníci a další dospělí zájemci najdou trochu teorie o čtenářství, inspiraci pro práci s dětmi a knihou, pozvánky na literární akce, knihy doporučené i jejich široký výběr a informace o tom, jak dělájí čtení zábavným na jiných místech, a mnoho dalších aktualit a zajímavostí.

Web ROSTÍK je určen dětem. Dokazuje malým čtenářům, že čtení to je zábava. Může se tu soutěžit a hrát hry, kde je hlavním účinkujícím kniha. Webové stránky dětem ukazují, že knihy si mohou také poslechnout. Je to velmi vhodný doplněk čtení pro děti s poruchami v učení nebo pro děti s poruchami zraku. Rostík je hlavně zábava, jen s kapkou poučení.

³⁶ info@rostemesknihou.cz

Také projekt „Čtení pomáhá³⁷“ je určen dětem a mládeži a rozvoji čtení a čtenářství.

čtení pomáhá

Obr. č. 31: Logo projektu Čtení pomáhá, zdroj: <http://www.ctenipomaha.cz/>

Současně je také charitativním projektem. Cílem je spojit potěšení ze čtení s radostí z pomoci druhým. Účastníci projektu jsou rozděleni podle věku do tří kategorií. Po přečtení některé vhodné knihy z příslušné kategorie čtenář odpoví na několik otázek, které prověří, zda opravdu knihu přečetl. Na závěr získá imaginárních 50 korun, které může věnovat někomu, kdo čeká na pomoc. Děti tak své vyčtené peníze mohou věnovat například na výcvik pejska, který pomůže postiženému člověku, na speciální kolo někomu, který nemůže chodit, nebo na operace, které vrátí zrak africkým dětem. „Čtení je úžasná zábava. Teď může být ještě něčím víc pro vás i pro ty, kterým pomůžete.“ (www.ctenipomaha.cz/). V projektu jsou zapojeny i známé osobnosti z řad autorů, ilustrátorů nebo herců. Účastní se čtecích odpolední v knihovnách, nemocnicích, školních čtenářských klubech a dalších místech, kde se příjemně čte a poslouchá. Informace o „Čtení pomáhá“ mohou zájemci pravidelně získávat na rozhlasových vlnách. Všichni účastníci tak svým dílem pomáhají akci propagovat a navnadit tak i malé a začínající čtenáře k četbě, která pomáhá. Řada dětí tak získává dobrý pocit z přečtené knihy.

Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského také otevřelo projekt „Čteme spolu“ který má za cíl podpořit čtenářskou gramotnost a výuku na základních a speciálních školách a společné čtení v rodinách. Informace lze získat na webových stránkách Čteme spolu³⁸.

Obr. č. 32: Logo projektu Čteme spolu, web Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského, zdroj: <http://cteme.npmk.cz/>

Obsahově stránky nabízejí typy na nové knihy pro děti a mládež, elektronické verze povídek a pohádek, k nimž mohou děti sami kreslit ilustrace nebo, ti starší, dopsat jejich zakončení.

³⁷ <http://www.ctenipomaha.cz/>

³⁸ <http://cteme.npmk.cz/>

Stránky tak podněcují spontánní dětskou tvořivost a nechybí ani informace o čtení, především společném čtení a také podněty pro rodiče a pedagogy pro práci s knihou.

4.3.3. Začínající čtenáři v Městské knihovně v Praze

Práce se začínajícími čtenáři patří v MKP již tradičně mezi nejdůležitější činnosti spadající do oblasti kulturně výchovné práce a práce se čtenářem vůbec.

Mezi nejzdařilejší marketingové kampaně cílené na začínající čtenáře, jejich rodiče a učitele patřila akce, kterou Městská knihovna v Praze připravila na začátek školního roku 2014/15. Jejím cílem bylo získat jak dětské, tak dospělé nové čtenáře a upozornit na nejrůznější služby pro všechny příslušné věkové kategorie. Zde se budu touto akcí zabývat z pohledu prvňáků, jejich rodičů a učitelů. **Akce Prvňáčci do knihovny** byla zaměřená na žáky prvních tříd ZŠ a jejich rodiče a podporu čtenářství jak začínajících čtenářů, tak jejich rodičů. Pravidlo bylo jednoduché. Prvňáček musel do knihovny přijít s rodičem, přihlásit se a kromě nové legitimace obdržel také knižní dárek. Rodič získal jako bonus rok členství v knihovně zdarma. Rok členství zdarma mohl ale získat místo rodiče například prarodič, pokud to bude v budoucnu on, kdo s prvňáčkem bude do knihovny docházet a bude s ním pravidelně číst. Podmínkou zápisu byl souhlas jednoho rodiče, který vyplnil a podepsal přihlášku do knihovny. Dalším cílem bylo posílit povědomí o zновуotevřených nebo revitalizovaných knihovnách MKP. V rámci Obvodní knihovny pro Prahu 5, 13 a 16 se tato akce týkala v říjnu revitalizované knihovny Barrandov a po rekonstrukci znovuotevřené knihovny Lužiny.

Obr. č. 33: Web MKP s upoutávkou na aktivity knihovny pro začínající čtenáře, zdroj: www.mlp.cz.

Rodiče měli možnost se o akci dozvědět prostřednictvím webových stránek MKP³⁹. Vytisknuté plakáty visely v knihovnách a knihovníci je a také předávali školám. Elektronickou verzi plakátů školy vyvěšovaly na své webové stránky a tištěná verze visela na nástěnkách v prvních třídách, spolu s upozorněním, kde se nachází nejbližší pobočka MKP, která je do akce zařazena. Na začátku školního roku zmenšené verze plakátu ve formátu A6 dostávaly děti v uvítacím balíčku ve škole, spolu s dalšími informačními letáky.

Obr. č. 34: Plakát zvoucí prvňáčky a rodiče do knihovny, zdroj: www.mlp.cz

Knihovna připravila i **pro učitele** nabídku výhody **jednoho roku s knihovnou zdarma**. Voucher, který si mohli učitelé vytisknout na stránce knihovny určené školám, bylo možné do konce listopadu 2014 předložit ve kterékoli pobočce MKP a čerpat učitelský bonus rok v knihovně zdarma. Pedagog se měl prokázat buď kartou ITIC, nebo zaměstnaneckým průkazem vydávaným školou. Akce platila jak pro nově zapisované, tak i pro prodloužení průkazu.

Obr. č. 35: Voucher pro učitele – rok v knihovně zdarma, zdroj: www.mlp.cz

³⁹ <http://www.mlp.cz>

Rok 2017 je v MKP zaměřený na děti a jejich čtenářství. Na webu MKP vznikla pro rok 2017 speciální stránka s názvem „Rok s dětmi“, kde zájemci najdou všechny důležité informace, které budou rok 2017 provázet.

Obr. č. 36: Ilustrace A. Tachezy, která je spojovacím článkem pro všechny akce pro děti v roce 2017, zdroj: <https://www.mlp.cz/cz/projekty/tematicke-projekty/rok-s-detmi/>

Hned v lednu rok odstartoval vydáním **speciálního razítka „Dítě a kniha“**. Děti ho mohou dostávat do svých čtenářských deníků. Autorkou razítka je výtvarnice Andrea Tachezy. Začínajícím čtenářům razítko dětské knihovnice tisknou do brožurky „*Moje první knížka z knihovny*“. Každá pobočka MKP má své razítko k dispozici pro celý rok. Může ho využívat k propagaci svých dětských pořadů.

Obr. č. 37: Fotografie speciálního razítka „Dítě a kniha“ od výtvarnice A. Tachezy, zdroj: archiv autorky

V rámci celé MKP probíhá v rámci prvního pololetí 2017 výtvarná soutěž určená především mladším čtenářům od 5 do 10 let s názvem „*Jak by měl vypadat knihovní mazlíček?*“ Děti mají namalovat, jak si představují knihovnického mazlíčka a dát mu jméno. Ty větší mají také mazlíčka představit a popsat. Deset nejhezčích mazlíčků a jejich autorů dostane drobné ceny. Mazlíčci budou umístěni na nejrůznější propagační materiály knihovny pro rok 2017. Patronkou soutěže se stala výtvarnice Andrea Tachezy, partnerem je nakladatelství Albatros. Soutěž probíhá od 23. ledna do 23. dubna 2017.

Obr. č. 38: Plakát k výtvarné soutěži pro dětské čtenáře MKP – „Jak by měl vypadat knihovní mazlíček“, zdroj: <https://www.mlp.cz/cz/novinky/1635-jak-by-mel-vypadat-knihovni-mazlicek/>

Zajímavým propagačním materiálem pro mladší čtenáře v roce 2017 jsou „*Pohádkové karty*“, díky kterým si bude moci majitel vymýšlet vlastní příběh. Karty rozvíjejí dětskou fantazii. Dětem k dispozici jsou od jara 2017.

MKP ale nabízí školám nejrůznější akce každý rok. Základní školy dostávají vždy na začátku školního roku z knihovny **informační balíček**. Hromadná školní komunikace obsahuje především upozornění na existenci webových stránek MKP pro školy⁴⁰, která obsahuje kompletní informace o nabídce MKP školám a také upozornění na nejbližší knihovnu od konkrétní základní školy a kontakt na ni.

Základním materiálem používaným při práci s malými dětmi v MKP je brožurka „*Moje první knížka z knihovny*“ doplněná vyplňovacím čtenářským deníkem „*Jak rostu s knihou*“, která je určena především žákům prvních a druhých tříd ZŠ. 2017 dochází k úpravám obou těchto brožurek. Vznikají 2 varianty, jedna pro předškoláky, druhá pro čtenáře – začátečníky.

⁴⁰ <http://www.mlp.cz/cz/projekty/cilove-skupiny/pro-skoly/>

Obr. č. 39: Ukázka z „Moje první knížka z knihovny“, vydávaná MKP pro začínající čtenáře, zdroj https://intranet.mlp.cz/wiki/images/f/f9/Moje_1_knizka_z_knihovny_2014.pdf

MKP se každoročně připojuje k celostátnímu projektu na podporu čtenářské gramotnosti, **Už jsem čtenář – Knižka pro prvňáčka**⁴¹. Jedná se o celostátní projekt na podporu čtenářské gramotnosti. Akci vyhledává a organizuje SKIP ČR – Sdružení knihovníků a informačních pracovníků České republiky. Cílem projektu je rozvoj čtenářských návyků žáků od prvních tříd základních škol. Do projektu přihlašuje celé třídy prvňáčků veřejná knihovna ve spolupráci se školami. Veřejná knihovna musí být institucionálním členem SKIP ČR. Projekt má své webové stránky, kde organizátoři každý rok vyvěšují pravidla a harmonogram akce.

Knihovna s dětmi v rámci projektu pracuje nad rámec obvyklých knihovnických činností. V období od prosince do konce dubna příslušného školního roku připravuje pro prvňáky nejméně jednu návštěvu knihovny a uspořádá další akce vedoucí k rozvoji zájmu o četbu, jako jsou společná čtení nebo besedy s tvůrci knih. Odměnou za úspěšné absolvování projektu je pro děti knížka pro prvňáčka, původní česká novinka, která byla napsána a ilustrována výhradně pro účastníky tohoto projektu a kterou nelze v běžné knihkupecké síti minimálně tři roky koupit. Ve školním roce 2014/2015 to byla kniha spisovatele Jiřího Žáčka a ilustrátora Vojtěcha Juríka Housličky pro medvěda. Ve školním roce 2015/2016 kniha spisovatelky Kláry Smolíkové a ilustrátorky Báry Buchalové – Knihožrouti. Ve školním roce 2016/2017 je to kniha spisovatele Martina Šinkovského a ilustrátora Ticho 762 – Lapálie v Lampálii.

⁴¹www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/projekt-uz-jsem-ctenar-knizka-pro-prvnacka/projekt-uz-jsem-ctenar-knizka-pro-prvnacka-2014-2015 .

Obr. č. 40: Web. stránka projektu „Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka 2014/2015“, zdroj: www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/projekt-uz-jsem-ctenar-knizka-pro-prvnacka/projekt-uz-jsem-ctenar-knizka-pro-prvnacka-2014-2015

Pobočky MKP, které se přihlásí do projektu, vyplňují za sebe a své třídy přihlášky a ty posílají přímo organizátorům. Informaci o zařazení do projektu také hlásí metodickému oddělení MKP, které účastníky eviduje a pak za celou Městskou knihovnu v Praze s organizátory komunikuje. Jednotlivé knihovny ve spolupráci se školami vytvářejí pro třídy speciální program, kde se děti dozvídají o knihovně, jak se stát čtenářem a pravidla půjčování, jak si ve fondu vybrat tu správnou knihu. Děti také přicházejí na besedy o knihách a autorech. V rámci projektu knihovny zvou na besedu spisovatele nebo ilustrátora dětských knížek pro začínající čtenáře. Zajímavé jsou také besedy s redaktory nakladatelství, kteří dětem vyprávějí o vzniku knížky pro děti. MKP pro celý projekt vytvořila pro děti speciální pracovní sešit, kam si účastníci akcí zapisují a kreslí nové poznatky a zážitky.

Obr. č. 41: Pasování prvňáčků na „Rytíře čtení“ v knihovně Barrandov, zdroj: archiv autorky

Na závěr pak probíhá **Pasování na rytíře čtení**. Děti při závěrečném obřadu pasování prokazují svou znalost písmen a čtení – formou her a soutěží. Každý čtenář při samotném obřadu pasování ukazuje ostatním svou oblíbenou přečtenou knihu a rytíř je pasuje velkým mečem na rytíře čtení. Knihovnice novému rytíři čtení předá diplom a na krk zavěsí medaili. Děti jsou z obřadu nadšené. Tento druh akcí dokáže přitáhnout ke čtení a do knihoven více dětí a učitelé již pravidelně s akcí v průběhu první třídy počítají.

Další významnou celostátní akcí na podporu čtení a čtenářství je **Březen měsíc čtenářů**⁴². K akci BMC se svými aktivitami každoročně hlásí víc než 400 aktivních veřejných knihoven z celého Česka. Každý rok je vyhlášeno společné hlavní téma BMC. Slouží k propagaci činnosti knihovny a především četby. V knihovnách a kulturních domech probíhají maratony čtení, čte se v nemocnicích, dětských domovech, známé osobnosti čtou v knihovnách i ve školách. Aktivit je velké množství. Všechny mají upozornit na krásu čtení a psaného slova vůbec a mezi řadou dalších významů také na vytváření vztahu dětí ke knize při společném čtení s někým, koho mají děti rády a kdo má rád je.

Například v roce 2015 měl Březen měsíc čtenářů podtitul: „*Nejlepší čtenář je táta*“. Hlavní cílovou skupinou byly ve všech knihovnách muži – tátové – čtenáři, kteří, když s dětmi čtou, umí se do děje vcítit a s dětmi příběh úžasně prožít. Pro rok 2015 vydal SKIP krásné knižní záložky ve spolupráci s Ligou otevřených mužů k akci Čtenář roku TÁTA - záložky s Milanem Cajsem (TATABOJS).

Obr. č. 42: Oficiální plakát SKIP pro akci Tátové čtou dětem v rámci akce Březen měsíc čtenářů pro rok 2015 – Nejlepší čtenář je táta, zdroj: <http://skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/brezen-mesic-ctenaru>

Záložka obsahovala rady pro táty, kteří chtějí číst svým dětem. Tátové svým dětem čtou málo. Více než polovině dotázaných dětí v rámci celé republiky čte nejčastěji knížku jejich maminka (58%) a na druhém místě byla jmenována babička (19%). Na úplném závěru tabulky se objevili tátové, kteří svým dětem čtou pouze ze 16% případů! Čtením se svým dětem přibližujeme a tátové by tak měli této příležitosti využívat mnohem častěji. Vytvářejí se tak hezké vzpomínky na společné chvíle strávené nad knihou. I oficiální plakát vydaný SKIP zobrazil toto ústřední téma – táta si čte. Také MKP se připojila k celorepublikové kampani

⁴² <http://skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/brezen-mesic-ctenaru>

„Nejlepší čtenář je táta“. Čtení tatínků s dětmi všech věkových kategorií vytváří nejen hezké rodinné vazby, ale také přináší příjemný dojem z knížek a ze čtení nejen dětem, ale i dospělým, což je důležité především právě v době prvních kontaktů s technikou čtení u začínajících čtenářů. Zvláště čtení s tatínkem přináší dítěti jiný prožitek z přečteného příběhu. Tatínek čte jinak než maminka.

Obr. č. 43: Web. stránka MKP ke kampani „Tátové čtou dětem“, zdroj: www.mlp.cz

„Tátové se prý nebojí pohádky dotvářet podle svého. Neváhají měnit zaběhnuté postupy při osvobozování princezen, z vlka klidně udělají domácího mazlíčka nebo originálně propojí dva úplně rozdílné příběhy do jednoho. A co když si tátové při čtení nevymýšlejí? Nevadí, hlavně, že čtou.“ (Tátové čtou dětem⁴³).

Řada poboček pořádala odpolední čtení dětí s tatínky, případně pozvala známé osobnosti – tatínky ke společným odpoledním akcím, které byly propojené se čtením.

Na webových stránkách Městské knihovny v Praze vznikla v rámci projektu speciální stránka „Tátové čtou dětem“⁴⁴, kde rodiče najdou proklik na stručný návod na hlasité čtení dětem a s dětmi. Jsou tu také vytvořeny výběrové bibliografie knih, jejichž čtení bude bavit děti i tatínky a pak také bibliografie knih o otcích. Webová stránka je stále aktivní i po ukončení roku 2015. Knihovna zde aktualizuje seznamy vhodné literatury pro děti i pro rodiče.

Pro rok 2017 byla hlavním tématem pro BMC zvolena babička – babička jako čtenářka, vypravěčka, hlavní nebo hodně důležitá postava mnoha knih. Knihovny vyhledávají nejrůznější typy soutěží, které mají hlavní postavou babičku, především ve vztahu k rodině a vnoučatům.

⁴³ <http://www.mlp.cz/cz/novinky/1106-tatove-ctou-detem/>

⁴⁴ <http://www.mlp.cz/cz/novinky/1106-tatove-ctou-detem/>

Obr. č. 44: Oficiální plakát akce Březen měsíc čtenářů pro rok 2017, zdroj: <http://skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/brezen-mesic-ctenaru>

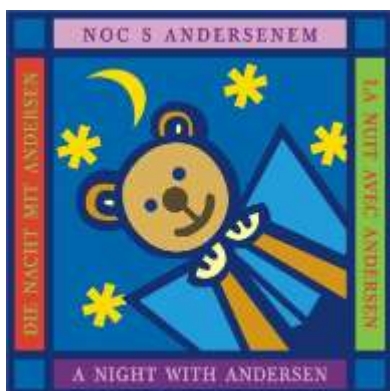
Soutěže s názvy jako: „Recept na nejlepší BABIČKU – vnučata představují svoji babičku různými způsoby“, „Moje BABČA – s BABČOU mne baví svět“, „BABISTAR – soutěž o nejhezčí BABIČKU“ mají velký úspěch. Kromě toho se celý měsíc konají maratony v předčítání babiček, pro babičky a o babičkách, babičky představují svou oblíbenou dětskou knížku. Tématem okolo babiček je velké množství a BMČ trvá celý měsíc.

Obr. č. 45: Oficiální fotografie SKIP pro Březen měsíc čtenářů pro rok 2017, zdroj: <http://skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/brezen-mesic-ctenaru>

Tradičním vyvrcholením března měsíce čtenářů je velmi oblíbená dětská akce **Noc s Andersenem**⁴⁵. Je jedním z celostátních projektů, pomocí kterých české knihovny společně upozorňují na svou existenci a svou činnost. Bojují tak s dalšími médii o zájem dětí a dětské čtenářství a to pomocí hry, kreativity, fantazie a příběhů pro děti.

⁴⁵ <http://www.nocsandersenem.cz/>

Obr. č. 46: Oficiální logo Noci s Andersenem, zdroj: <http://www.nocsandersenem.cz/>

První Noc s Andersenem proběhla v roce 2000 v uherskohradištské knihovně a na dvacet malých čtenářů čekalo noční dobrodružství v podobě čtení pohádek, soutěží, her a překvapení. Každý další ročník přitáhl další a další knihovny – a to nejen z Čech a Moravy. Dnes se přihlašují knihovny i ze zahraničí - ze Slovenska, Polska, Slovinska, Chorvatska, Bosny a Hercegoviny, Bulharska, Dánska, Švýcarska, Španělska, Řecka, Francie, Německa, Anglie, Itálie, Nového Zélandu, USA, Austrálie, Izraele i africké Keni.

. V pátek 27. března 2015 propukla pohádková noc, která spojila pohádkovým dobrodružstvím na dálku všechny zapojené knihovny. A organizátoři napočítali na 90 000 dětí a dospělých účastníků.

Obr. č. 47: Oficiální plakát pro 15. roč. Noci s Andersenem rok 2015, zdroj: <http://www.nocsandersenem.cz/>

Pro nocležníky byly připraveny i díky nakladatelství Albatros drobné dárky inspirované novou knihou komiksů autorky Kláry Smolíkové *Na hradě Bradě*. Ilustrace z této knihy malíře Jana Smolíka ozdobily plakáty i loňské speciální andersenovské pohlednice.

V roce 2016 probíhala celorepublikově Noc s Andersenem s knížkou *Expedice z pohlednice*, od Vratislav Maňák, s ilustracemi Šárky Zikové. Pohádková noc probíhala z pátku 1. dubna na sobotu 2. dubna.

Obr. č. 48: Oficiální plakát pro 16. roč. Noci s Andersenem rok 2016, zdroj: <http://www.nocsandersenem.cz/>

V roce 2017 probíhá již 17. ročník. Nocuje se s hrdiny komiksového časopisu Čtyřlístek. Za dětmi do knihoven zavítají Fifinka, Bobík, Pind'a či Myšpulín. Jako každý rok, tak i pro rok 2017, byly vytištěny upomínkové pohlednice pro malé nocležníky. V roce 2017 se také připomíná, že je to již 180 let od chvíle, kdy Hans Christian Andersen napsal pohádku „Císařovy nové šaty“.

Obr. č. 49: Oficiální pohlednice pro 17. ročník Noci s Andersenem rok 2017, zdroj: <http://www.nocsandersenem.cz/>

K této velké akci se každoročně připojují i další média. Například pro všechny malé noční spáče uchystal v roce 2015 společnou noční soutěž internetový portál Veverušák a také Národní centrum bezpečnějšího internetu a Eurocentra. Celovečerní vysílání připravila Dvojka ČR a digitální stanice Radio Junior. Večerem provázeli Jiří Lábus a Zora Jandová a také spisovatelka Ivona Březinová. Jednotlivá místní nocleží místa navštívila i místní média – reportéři místních novin a časopisů a regionální televizní stanice. Do knihoven také zavítali v místě žijící autoři, ilustrátoři, překladatelé i jiní umělci. Noc s Andersenem je dnes velmi mediálně známou akcí.

Noc s Andersenem v MKP patří dnes mezi jednu z tradičních akcí, které knihovna pro své čtenáře podniká. Například v roce 2015 se bdělo a spalo z pátku 27. na sobotu 28. března. Kouzelnou noční cestu podniklo celkem 73 dětí (do účasti se trochu promítly chřípky

a další jarní virózy) v 5 knihovných sítě. Byli tu jak malí čtenáři z prvních a druhých tříd, kteří nocovali v knihovně většinou poprvé, tak se tu našli andersenovští veteráni, kteří v knihovně spali již poněkolidkrát. Nocovalo se v Ústřední knihovně, na Smíchově, na Lužinách, na Opatově a v Korunní. Vesmírná odysea proběhla na Mariánském náměstí, Kouzelný svět Angie Sageové v duchu inspirace série knih o Septimovi Heapovi na Smíchově, Hledání ztraceného času v příběhu z knížky Děvčátko Momo a ukradený čas běžel na Lužinách, Tajuplný příběh o Zakletém mnichovi a dalších postavách z pražských pověstí probíhal v Korunní a Veselé hrnčířky a Klára Smolíková s knížkou Na hradě Bradě nocovali na Opatově. Tajemná noc se vydařila a knihovny tak měly možnost se hezkou a zajímavou akcí opět připomenout široké veřejnosti, protože o akci se zmiňovaly místní noviny a také často i regionální televize.

Pro kulturní a vzdělávací akce má MKP také **malý bibliobus Oskar**. Z marketingového hlediska se jedná o velmi důležitý a zajímavý prvek. Používá se především při prezentaci MKP na nejrůznějších akcích pro veřejnost. Jedná se o akce mimo kamenné budovy knihovny. Bibliobus oživuje akce pod širým nebem, poutá na sebe pozornost a poskytuje přístřeší ve chvíli, kdy se počasí příliš nevyvede. Návštěvníci ho mohou vidět na veletrzích (Svět knihy), akcích pro děti (např. zápisy do prvních tříd), komunitních akcích na ulici, v parcích, na náměstích či náplavkách (např. „Zažij město jinak“, „Letní Letná“, v létě pořádané kulturní akce na náplavce). Pravidelně zajíždí k domům pro seniory a některým základním a mateřským školám, které mají ke „kamenným“ knihovnám daleko. Knihovníci připravují programy na míru všem věkovým kategoriím i tematicky zaměřeným čtenářským skupinám. U bibliobusu tak mohou probíhat odpolední předčítání, komentované čtení, tvůrčí dílny, hry, soutěže, poslech hudby i audioknih. Bibliobus je také schopen ke konkrétní akci přivést i rozšířený výběr knih na určité téma, pro určitou akci a čtenářskou klientelu. Bibliobus si objednávají i jednotlivé pobočky MKP, když pořádají zajímavou akci i mimo své obvyklé prostory. I díky bibliobusu je o knihovnu při akci zájem a místní knihovnice mohou místní komunitu snadno seznámit se svými službami a možnostmi.

V rámci OK 5, 13 a 16 bibliobus Oskar také několikrát působil na některých komunitních akcích. Za zmínku stojí smíchovské „Zažít město jinak“, barrandovské a stodůlecké Dětské dny nebo smíchovské Čarodějnice.

Obr. č. 50: Bibliobus Oskar před knihovnou Smíchov při akci Čarodějnice na Smíchově, zdroj: archiv autorky

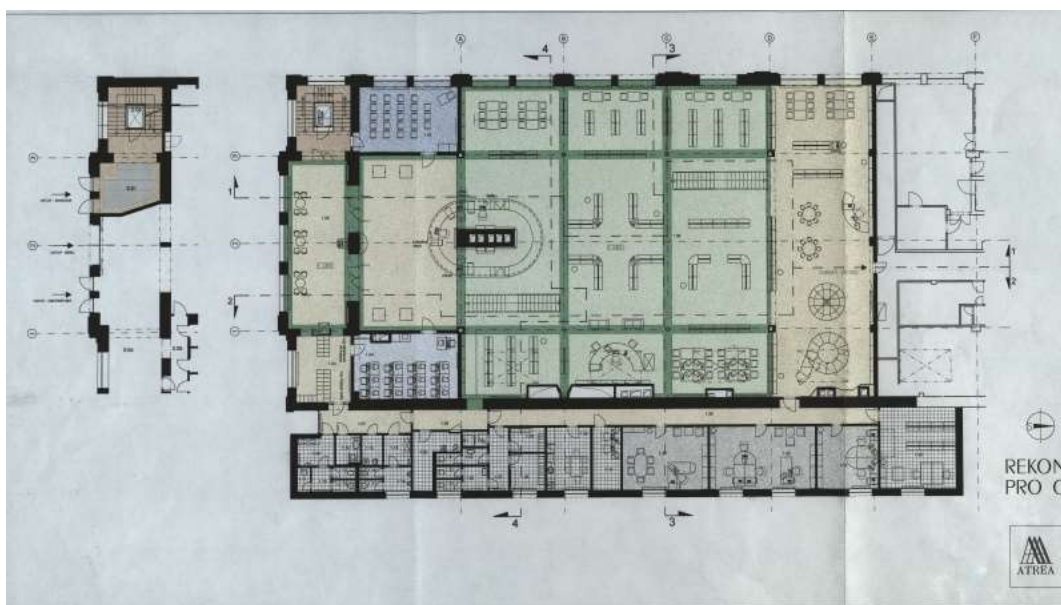
Z akcí pro začínající čtenáře stojí za zmínku účast **Oskara na zápisech do prvních tříd**. Knihovníci mohou přímo oslovovat rodiče a učitele budoucích prvňáčků, v bibliobusu mohou děti zapsat do knihovny, poradit s nejbližší knihovnou a s výběrem literatury. Děti také od knihovny dostanou malý dárek.

5. KNIHOVNA SMÍCHOV A ZDEJŠÍ PRÁCE SE ZAČÍNÁJÍCÍMI ČTENÁŘI

Knihovna Smíchov

Veřejná knihovna na Smíchově vznikla již v roce 1860. V roce 1922 se město Smíchov stalo součástí Velké Prahy a knihovna se stala 29. pobočkou Knihovny hlavního města Prahy. Za svou existenci se smíchovská knihovna několikrát stěhovala. Starší čtenáři si ji dobře pamatují v prostorách Národního kulturního domu na Smíchově. Zde sídlila až do roku 2003. V té době byl provoz této knihovny ještě neautomatizovaný. Protože tyto prostory nevyhovovaly, a to jak čtenářům a jejich informačním potřebám, tak nárokům na již běžné standardy knihovnických a informačních služeb, bylo domluveno s Magistrátem hlavního města Prahy a Městskou částí Prahy 5, že v nově rekonstruované Smíchovské tržnici bude prostor i pro smíchovskou pobočku Městské knihovny v Praze.

Knihovna Smíchov je považována za jednu z nejhezčích poboček Městské knihovny v Praze. V prostorách knihovny Smíchov sídlí také vedení Obvodní knihovny pro Prahu 5, 13 a 16. V letech 2002 – 2003 bylo pro ni zrekonstruováno druhé nadzemní podlaží bývalé smíchovské tržnice, postavené ve stylu secese s industriálními prvky v letech 1907 a 1908 architektem Aloisem Čenským. 24. října 2003 byla otevřena a svým čtenářům nabídla svůj fond na rozloze 1.460 m². 14 metrů vysoký prostor, osvětlovaný velkými bazilikálními podstřešními okny, dostal ještě dvě galerie, které v původní historické prostře nebyly. Výška čtenářské haly tak byla rozbita a knihovna získala další prostor nejen pro ukládání fondu, ale také klidné místo pro čtení a studium. Nosná konstrukce je tvořena ocelovými nosníky a ocelovými sloupy a do české architektury knihoven tak vstupuje industriální architektura. V době, kdy většina projektantů sázela na schodiště jako na nejvýznamnější architektonický prvek, projekt rekonstrukce učinil dominantou prostoru vzduchotechnické roury. (Kurka, 2011)

Obr. č. 51: Plánek knihovny Smíchov, zdroj: archiv MKP

Knihovna Smíchov je velmi dobře umístěna v klidné části Smíchova na náměstí 14. října, ale přesto pět minut od jeho centra na smíchovském Andělu, které je administrativním a obchodním centrem Prahy 5 a také významným dopravním uzlem. Jsou tu zastávky tramvají a autobusů a především stanice metra. Již při rekonstrukci se tak počítalo s tím, že knihovnu budou využívat nejen místní obyvatelé, ale také čtenáři, kteří na smíchovském Andělu přestupují na jiný dopravní prostředek, či v oblasti Smíchova pracují. Knihovnu Smíchov tak především využívají dospělí čtenáři, ale mnoho dětí sem také dochází. Jsou to děti, které v místě bydlí nebo na Smíchov chodí do školy, na zájmové kroužky nebo do knihovny jezdí z okolních sídlišť. Smíchovský Anděl je spádovým pro oblast pražských Řep, Barrandova, snadno dostupný z Jihozápadního Města a menších okrajových pražských částí, např. Radotína, Zbraslavi, Slivence či Velké Chuchle.

Knihovna má kapacitu 42.910 knihovních jednotek, je zde 12 internetových stanic pro čtenáře a uživatele knihovny a v celém prostoru knihovny je možné wifi připojení. Knihovnické a informační služby jsou zajišťovány díky automatizovanému knihovnickému systému Koniáš. Čtenáři využívají pohodlná čtenářská místa v klidových zónách na obou galeriích nebo studijní místa u stolků rozmístěných v celém prostoru půjčovny. Podobná čtenářská a relaxační místa jsou i v oddělení pro děti. Knihovna také získala klubovnu a počítačovou učebnu, kde se konají nejen akce pro veřejnost, ale také školení a odborné přednášky pro knihovníky. O půvabnost stavby se jistě přičinilo i nevtravé a přesto působivé barevné řešení interiéru. Převládá zde šedomodrá barva na podlaze a deskách pultů a terakota na bočnicích regálů, na sedácích křesel a na podpěrkách pro ruce u většiny židlí (Kurka, 2011, s. 68).

Kapacita fondu knihovny Smíchov v roce 2016

kapacita fondu knihovny Smíchov			
oddělení	nauč. lit.	beletrie	celkem
dospělí	13 115	16 345	29 460
děti	2 015	5 020	7 035
sklad	590	290	880
celkem	15 720	21 655	37 375

Tab. č. 7 Kapacita fondu knihovny Smíchov v roce 2016, zdroj: interní materiál MKP⁴⁶

⁴⁶ Údaje z tabulky pocházejí z interních materiálů MKP – kapacitní tabulky pro jednotlivé pobočky MKP

5.1. Dětské oddělení

5.1.1. Prostor dětského oddělení

Dětské oddělení bylo situováno v zadní části čtenářské haly, v opticky i komunikačně odděleném prostoru, ale přesto propojeném s ostatním prostorem knihovny. Děti mají k dispozici prostory pod i na galerii. Dětské oddělení bylo koncipováno až na 150 návštěvníků denně (Alexová, 2002).

Galerie umožnila přirozeně oddělit prostory pro jednotlivé věkové skupiny. Především pro mladší děti je určen prostor pod galerií. Na galerii vzniklo místo pro větší děti a mládež, kde jsou nejen beletristické knihy, časopisy a komiksy, ale také pohodlné sezení jak pro studium, tak pro relaxaci. Byly sem umístěny polokřesílka, sedací míče i velmi oblíbené tulivaky, které vybízejí k povídání, čtení a snění. Starší děti tu mají i jednu stanici OPACu, mohou tu hrát společenské hry a samozřejmě je zde také hojně využívané pokrytí wifi.

Pod galerií vznikl nižší a intimnější prostor, který více vyhovuje menším dětem. Od centrální části knihovny je část pro děti opticky oddělena vysokými pětipolicovými regály, které byly v dětské části využity pro naučnou literaturu. Ostatní regály jsou v dětském oddělení nízké, čtyřpolicové a případně nastavitelné podle velikosti uloženého fondu. Podlaha je v celé dětské části pokryta kobercem, který působí teple a domácky a navíc také tlumí hlasitější hovor dětí a dupání dětských nohou. Prostor lze variabilně využívat pro individuální i skupinovou činnost dětí, pro kulturní akce zaměřené pro děti, jako hernu pro děti i jako výstavní prostor. K těmto účelům sem byla pořízena povalovadla a také dvacet stohovatelných židlí, které jsou uloženy ve skladu a používají se při skupinových akcích (Alexová, 2002).

Ve střední části dětského oddělení je obloukový informační pult s jedním pracovním místem a jednou služební počítačovou stanicí, kde dětská knihovnice může vyhledávat svým čtenářům informace a literaturu. Ústředním prvkem dětského oddělení smíchovské knihovny je Kolotoč, který je nejen velkou hračkou, protože se díky kolečkům opravdu otáčí, ale slouží i jako obří hrabátko na knížky pro nejmenší. Kolotoč je plný leporel, ale také tu děti najdou velkého látkového draka a několik plyšových medvědů. Děti takovéto kombinace hraček a knih milují. V blízkosti Kolotoče a informačního pultu jsou 4 nízké kruhové dětské stolky se 16 barevnými dřevěnými židličkami. Tady si mohou malé děti číst, kreslit nebo se u nich často konají i literární besedy nebo informační lekce pro nejmenší a mladší čtenáře. Z druhé strany Kolotoče děti najdou multifunkční povalovadla, která slouží nejen k odpočinku a snění, ale pro svou polotvrdou konstrukci se hodí i jako stavební materiál pro nejrůznější dětské stavby. Během odpoledne tu vznikají nejrůznější domečky nebo tunely.

5.1.2. Služby poskytované začínajícím čtenářům v dětském oddělení

Pro začínající čtenáře jsou v dětském oddělení smíchovské knihovny vyčleněny dva čtyřpolicové regály, kde jsou umístěny knihy pro první čtení. Knihovnice sem řadí nejen beletrii pro začínající čtenáře, ale vystavují sem i kratší pohádky a vhodný výběr z naučné

literatury s obrázky a krátkým nekomplikovaným textem. Knihovnice se také snaží propagovat knihy k určitému tématu, které je pro dané období aktuální. Vybrané knihy pak vystavují frontálně. Zájem o takto doporučenou literaturu je velký. Začínající čtenáři si i rádi vybírají z Kolotoče, protože zde jsou knihy obrázkové s krátkými texty, které jim vyhovují. Při výběru knížky tak často sklouznou ke hře a zase obráceně. Další tematickou skupinou knih, která začínající čtenáře zajímá, jsou pohádky. Ty jsou ve smíchovské knihovně také vyčleněné. Děti i rodiče se tak ve výběru literatury dobře orientují a mají snadnější výběr. Knihovnice jim vždy rády poradí a pomohou.

Knihovna Smíchov má pro své dětské čtenáře k dispozici některé aktivity také na počítači. Vyhledávání knih z fondu knihovny v elektronickém katalogu MKP, samostatný počítač s výukovým programem „Méd'a čte“ z řady „Programy Petit“. V elektronickém katalogu rodiče mohou snadno tematicky vyhledávat knihy pro začínající čtenáře díky samostatnému deskriptoru. „Méd'a čte“ umožňuje začínajícím čtenářům procvičovat čtení jednotlivých slov a krátkých textů, doplňovat slova a texty k obrázkům a vytvářet tak samostatné příběhy. O tomto projektu píše více v kapitole 3.2. Vybavení dětských oddělení knihoven. Program „Méd'a čte“ a hravý program „Dětský koutek“ pořídila MKP do některých svých poboček díky grantu Ministerstva kultury ČR VISK 3. Do dětského oddělení smíchovské knihovny byla také pořízena všemi věkovými skupinami velmi oblíbená herní konzole. Děti si mohou vybrat z několika typů her. Sportovní program zajišťuje hra „Sports champions“, kde si mohou hráči zahrát virtuální golf, sjezd na lyžích, tenis, bowling či lukostřelbu. Fotbal je k dispozici v samostatné hře Champions league UEFA, dále chlapci velmi oblíbenou hrou je automobilový závod Cars 2 a pro milovníky fantasy příběhů tu jsou oblíbené Star Wars.

Ve smíchovské knihovně je možno si půjčit i deskové společenské hry. Hry půjčuje několik poboček MKP, některé se půjčují absenčně, jiné pouze prezenčně. Výpůjční doba je standardně na čtyři týdny. O společenských a počítačových hrách v rámci MKP píše více v podkapitole 3.1.2. Fond.

5.2. Aktivity pro začínající čtenáře a informování o nich

Kromě dopoledních literárních besed a informačních lekcí pro jednotlivé třídy základních a středních škol, o nichž budu hovořit v následující podkapitole, a odpoledních návštěv skupin dětí z družin, pořádá knihovna na Smíchově řadu akcí pro děti i v odpoledních hodinách. Většina z nich je vhodná i pro začínající a mladší čtenáře. Jsou to zajímavé čtenářské projekty. Některé jsou jednorázové, jiné se díky své popularitě opakují. Knihovna Smíchov se účastní i některých celostátních nebo celopražských akcí. Jsou to aktivity, které jsou dobře marketingově zpracované a díky webovým stránkám a mediální podpoře jsou mezi čtenáři známé. O všech kulturních a vzdělávacích akcích knihovna informuje na webových stránkách MKP, informace se objevují na plazmových obrazovkách v jednotlivých knihovnách sítě MKP, k akcím vznikají plakáty ve spolupráci s oddělením komunikace a výtvarným oddělením MKP, jejichž elektronickou podobu posílá knihovna dalším

spolupracujícím kulturním a vzdělávacím institucím. Ti je vyvěšují na svých webových stránkách nebo alespoň na nástěnkách v papírové podobě.

Jednou z pravidelně se opakujících akcí je **Čtení u kolotoče**. S dětmi si každý pátek odpoledne čtou dětské knihovnice z vybrané knížky právě u smíchovského kolotoče. Pravidelně jim chodí pomáhat i dobrovolník. Čtou děti, knihovnice i dobrovolníci. Náročnost knihy se pravidelně mění, aby si čtení užili všichni. Začínající čtenáři obvykle čtou kratší kousky, doplňují slova místo obrázků. O příběhu si pak ještě všichni povídají a děti mohou kreslit i obrázky. Knihovnice také dětem ukazují, kde najdou vhodné knihy pro jejich věk a zájmy. Doporučují dětem knihy, ale děti si také knihy doporučují mezi sebou a tak jedni inspirují druhé.

Knihovnice také dětem pravidelně připravují **doporučující výstavku knih**, kde děti najdou beletrii i naučnou literaturu v závislosti na tom, co se právě kolem dětí děje ve světě – významné svátky, důležité sportovní soutěže, výročí významných dětských autorů, blížící se prázdniny ... Děti si na tyto výstavky zvykly a rády si z nich své knihy vybírají. Knihy na výstavce jsou určené pro všechny věkové kategorie. Menší čtenáři si díky nim zvykají vybírat si vhodné a pro ně zajímavé knihy z určitého knižního výběru. Knihovnice jsou vždy připravené dětem s výběrem pomoci.

Každoročně se v knihovně pro děti pořádá i **Noc s Andersenem**. V roce 2015 inspirovaná kouzelným světem Angie Sageové, v duchu série knih o Septimovi Heapovi. Děti od října plní nejrůznější úkoly, jejichž splnění je každý rok podmínkou pro účast na kouzelné Noci s Andersenem. Příběh, který děti celoročně sledují a úkoly, které plní, vrcholí právě při Noci s Andersenem. Příběh i úkoly jsou určené především mladším dětem a většinu úkolů jsou schopni plnit i prvňáci a druháčci.

Obr. č. 52: Noc s Andersenem 2015 na Smíchově, zdroj: archiv autorky

Z velkých celostátních akcí se smíchovská účastní také **ankety SUK – Čteme všichni**. Děti, učitelé i knihovníci měli možnost hlasovat o nejoblíbenější knihu pro děti a mládež vydanou v předchozím roce.

Ve smíchovské knihovně se také konají **autorská čtení, besedy s autory, křty knih** a s nimi spojené **autogramiády dětských knížek**. Některá takováto setkání probíhají v dopoledních hodinách pro školní kolektivy, jiné programy může knihovna organizovat i v odpoledních hodinách, kdy přichází široká veřejnost. Informace o autogramiádách a autorských čteních nacházejí čtenáři na webu knihovny, knihovna čtenáře informuje i prostřednictvím plakátů na pobočkách. Na jaře 2015 se například, během každoroční akce Březen – měsíc čtenářů, pořádal, ve spolupráci s nakladatelstvím Albatros, křest komiksové knihy spisovatelky Kláry Smolíkové „Na hradě Bradě“⁴⁷, který byl spojen i s autorskou besedou. Přítomní druháci se zábavnou formou dozvěděli něco o komiksu, jeho tvorbě a jak komiks správně číst. V malé dílně měli možnost si vyzkoušet, co s jednotlivými komiksovými políčky dělat, aby vytvořily děj.

Obr. č. 53: Křest knihy Kláry Smolíkové „Na hradě Bradě“, zdroj: <http://klarasmolikova.cz/novinky/na-hrade-brade-pokrtime-ve-smichovske-knihovne>

Několikrát se smíchovská knihovna účastnila i projektu **Už jsem čtenář – knížka pro prvňáčka**, spojená se závěrečným **Pasováním na rytíře čtení**. O akci byl vždy velký zájem ze strany prvních tříd. Každá třída během školního roku několikrát navštívila knihovnu, zpravidla 4x, dozvěděla se něco o knihovně a vyhledávání, o vzniku knihy a autorech a plnila různé úkoly a hlavně četla. Na konci školního roku, po splnění všech úkolů, proběhlo slavnostní pasování na rytíře čtení, děti získaly jako ocenění knížku, diplom a medaili. Současně byly děti v průběhu akce také měřeny metrem z projektu „Rosteme s knihou“.

⁴⁷ <http://klarasmolikova.cz/novinky/na-hrade-brade-pokrtime-ve-smichovske-knihovne>

Další z pravidelně se opakujících akcí je i **Dětský den na Smíchově**. V knihovně je každoročně pro děti připravena pohádková trasa, kde luští hádanky, vyplňují kvízy, malují obrázky, hádají literární postavy a postavy z oblíbených večerníčků.

Obr. č. 54: Dětský den v knihovně Smíchov, zdroj: archiv autorky

Na závěr si pak mohou vyzvednout drobnou odměnu. Dětem se tato hravá odpoledne velmi líbí, čemuž odpovídá i návštěvnost těchto akcí 80 – 120 návštěvníků.

Dětské oddělení pořádá pro děti několikrát během školního roku různě tematicky zaměřená **hravá odpoledne**. Dětský den mezi ně také patří, ale koná se také čarodějnické odpoledne před Filipojakubskou nocí, rozloučení se starým školním rokem, setkání se zvířátky – děti si mohou do knihovny přinést ne příliš typického domácího mazlíčka menších rozměrů.

Obr. č. 55: Setkání s domácími mazlíčky na Smíchově, zdroj: archiv autorky

Již několik let připravují knihovnice pro družinky prvňáčků, které celý školní rok docházejí do knihovny, **čarodějnické odpoledne s bibliobusem Oskarem**. Děti mají možnost navštívit malý bibliobus Oskar, který má zastávku před smíchovskou knihovnou, mohou si prohlédnout nejen interiér této pojízdné pobočky, ale také knížky pro děti, které nabízí a čarodějnický si zasoutěžit. O akci byl velký zájem. Během třech odpoledních hodin,

kdy Oskar stojí před knihovnou, navštíví bibliobus běžně i šest družinkových skupin, což čítá cca 95 dětí.

Obr. č. 56: Bibliobus Oskar na čarodějnickém odpoledni na Smíchově, zdroj: archiv autorky

Jsou to většinou prvňáčci a druháci z okolních základních škol. Protože je o akci zájem, knihovníci ze Smíchova a mobilních služeb MKP by rádi čarodějnické odpoledne na Smíchově s Oskarem uskutečňovali i další roky.

V dětském oddělení smíchovské knihovny se také konají zcela nepravidelně i **divadelní představení**. Některá jsou v odpoledních hodinách v průběhu pracovního týdne. Nejčastěji jsou organizována pro družiny a pro příchozí veřejnost. Účinkujícími bývají děti z dramatických kroužků místních uměleckých škol. Velmi oblíbená jsou také divadelní představení, která dětem hrají dospělí herci. Nejčastěji probíhají v sobotní dopoledne. Krátké pohádky pro malé děti zpestřují sobotní dopoledne celým rodinám.

Obr. č. 57: Foto z divadelního představení „Adventní čas“, zdroj: archiv autorky

Některé další akce knihovna spolupřádá spolu s dalšími místními kulturními a vzdělávacími organizacemi. O nich se zmíním v další podkapitole.

5.3. Spolupracující školy

Knihovna Smíchov je spádovou knihovnou pro mateřské, základní i střední školy především z oblasti Smíchova a Košíř.

Smíchovskou knihovnu navštěvuje ze své spádové oblasti celkem pět základních škol – Kořenského, Grafická, Radlická, základní škola s rozšířenou jazykovou výukou Drtinova a Nepomucká.

Statistika návštěv 1. a 2. tříd ze spádových ZŠ knihovny Smíchov ve školním roce 2014 - 2015

základní školy	Drtinova				Kořenského				Grafická				Radlická				Nepomucká			
	1.A	1.B	2.A	2.B	1.A	1.B	2.A	2.B	1.A	1.B	2.A	2.B	1.A	1.B	2.A	2.B	1.A	1.B	2.A	2.B
počty návštěv	4	4	5	5	4	4	5	5	1	1	2	2	4	4	4	4	4	4	5	5
celkem návštěv jednotliv. ročníků	8		10		8		10		2		4		8		8		8		10	
celkem návštěv jednotlivých škol	18				18				6				16				18			

Tab. č. 8 Tabulka návštěv 1. a 2. tříd ze spádových ZŠ knihovny Smíchov 2014-2015, zdroj: interní materiál MKP⁴⁸

Statistika návštěv 1. a 2. tříd ze spádových ZŠ knihovny Smíchov ve školním roce 2015 - 2016

základní školy	Drtinova				Kořenského				Grafická				Radlická				Nepomucká			
	1.A	1.B	2.A	2.B	1.A	1.B	2.A	2.B	1.A	1.B	2.A	2.B	1.A	1.B	2.A	2.B	1.A	1.B	2.A	2.B
počty návštěv	4	4	4	4	4	4	4	4	2	2	4	4	2	2	3	3	4	4	4	4
celkem návštěv jednotlivých ročníků	8		8		8		8		4		8		4		6		8		8	
celkem návštěv jednotlivých škol	16				16				12				10				16			

Tab. č. 9 Tabulka návštěv 1. a 2. tříd ze spádových ZŠ knihovny Smíchov 2015-2016, zdroj: interní materiál MKP⁴⁹

Ve spolupracujících základních školách mají pravidelně v prvních a ve druhých ročnících po dvou třídách. Do knihovny chodí většinou obě paralelní třídy z ročníku. Každá třída se do knihovny obvykle dostane během školního roku 4x, někdy až 5x. Tuto zkušenost mají knihovnice ze smíchovské knihovny již několik školních roků dozadu. Častá návštěvnost knihovny u těchto tříd je především díky účasti prvních tříd v celorepublikové kampani „Už

⁴⁸ Údaje v tabulkách pocházejí ze statistických tabulek výsledků výpůjční činnosti MKP za roky 2014, 2015, 2016 – zdroj: statistika MKP 2014, 2015, 2016

⁴⁹ Údaje v tabulkách pocházejí ze statistických tabulek výsledků výpůjční činnosti MKP za roky 2014, 2015, 2016 – zdroj: statistika MKP 2014, 2015, 2016

jsem čtenář, knížka pro prvňáčka“. Druháci, kteří se v předchozím školním roce kampaně neúčastnili, mají možnost zažít v knihovně „Pasování na rytíře čtení“, které probíhá na konci školního roku po absolvování úkolů a alespoň 4 návštěv v knihovně. Podrobnější popis obou akcí je v předchozích kapitolách. Protože děti pobyt a celoroční program v první třídě v knihovně baví, pořádá knihovna i pro již pasované druháky celoroční program, který rozvíjí jejich informační gramotnost a jejich přehled o knížkách, autorech a ilustrátorech pro jejich věkovou skupinu. Podrobnější informace o struktuře a náplni informačních lekcí i literárních besed uvádím v podkapitole 4.3.2. Obecná struktura návštěv prvních a druhých tříd v knihovně.

Z místních smíchovských mateřských škol chodí na lekce informačního vzdělávání a literární pořady pořady do knihovny celkem čtyři – mateřské školy při základních školách Kořenského, Grafická, Radlická a také samostatná mateřská škola U Železničního mostu. Pravidelně dochází na program děti z předškolních tříd.

Statistika návštěv předškolních tříd ze spádových MŠ knihovny Smíchov ve školním roce 2014 - 2015

Mateřská škola	počet předškol. tříd	počet návštěv knihovny každé předškolní třídy
Kořenského	1	3
Grafická	1	2
Radlická	1	2
U Železnič. mostu	1	3
celkem	4	10

Tab. č. 10 Tabulka návštěv předškolních tříd ze spádových MŠ knihovny Smíchov 2014-2015, zdroj: interní materiál MKP⁵⁰

⁵⁰ Údaje v tabulkách pocházejí ze statistických tabulek výsledků výpůjční činnosti MKP za roky 2014, 2015, 2016– zdroj: statistika MKP 2014, 2015, 2016

Statistika návštěv předškolních tříd ze spádových MŠ knihovny Smíchov ve školním roce 2015 - 2016

Mateřská škola	počet předškol. tříd	počet návštěv knihovny každé předškolní třídy
Kořenského	1	3
Grafická	1	1
Radlická	1	1
U Železnič. mostu	1	3
celkem	4	8

Tab. č. 11 Tabulka návštěv předškolních tříd ze spádových MŠ knihovny Smíchov 2015-2016, zdroj: interní materiál MKP⁵¹

V okolních mateřských školách je většinou otevírána v předškolním ročníku jedna třída. Za školní rok se děti do knihovny dostanou 2x – 3x. S mateřskými školami v knihovně neprobíhá žádný speciální celoroční program. Děti při návštěvách získávají základní informace o knihovně a možnosti půjčování knih. Seznamují se se základy chování v knihovně a chování ke knihám. Toto vždy probíhá současně s některým literárním programem. Ze zpětné vazby od učitelek, rodičů a samotných dětí knihovnice vědí, že se dětem návštěvy v knihovně líbí a těší se sem.

Do smíchovské knihovny docházejí třídní kolektivy i ze vzdálenějších škol, především ze sídlišť v okolí Smíchova. Smíchovskou knihovnu si tyto vzdálenější školy volí proto, že mají do centra dobrou dopravní dostupnost a knihovna je z dopravního uzlu u Anděla v jednoduché docházkové vzdálenosti. Jsou to školy z pražských Řep, dojíždějí sem některé třídy z Barrandova nebo Malé Strany. Jedná se především o třídy starších dětí z druhého stupně základních škol. Učitelé objednávají speciální literární besedy a speciálně zaměřené lekce informační gramotnosti, které nepřipravuje knihovna na Barrandově nebo Místní knihovna Řepy. Děti do smíchovské knihovny nedocházejí pouze se třídami, ale přicházejí i v odpoledních hodinách, menší především s rodiči, starší sami či s kamarády.

5.3.1. Informování spádových škol

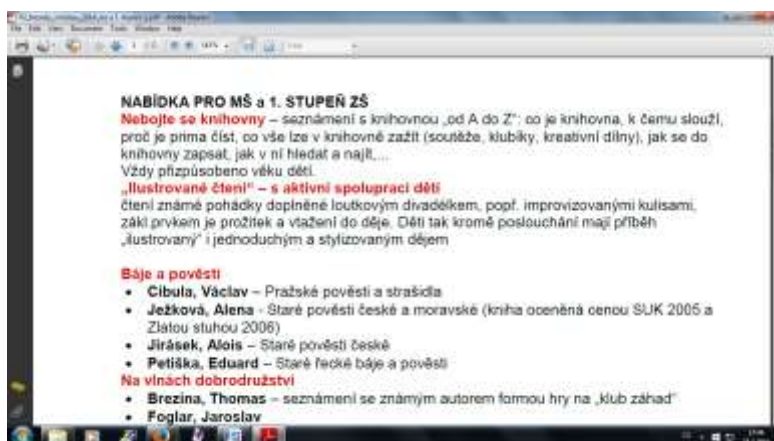
MKP informuje školy o svých kulturních a vzdělávacích aktivitách různými způsoby. Na začátku každého školního roku posílá metodické oddělení odboru služeb e-mailem informace o službách a možnostech spolupráce s knihovnou. Mail školy upozorňuje, kromě celopražských aktivit MKP, na nejbližší pobočky MKP od dané školy. Součástí mailu jsou i nabídkové listy s programy literárních besed a informačních lekcí, které spádově nejbližší pobočky MKP pro školy nabízejí.

⁵¹ Údaje v tabulkách pocházejí ze statistických tabulek výsledků výpůjční činnosti MKP za roky 2014, 2015, 2016– zdroj: statistika MKP 2014, 2015, 2016

Dětské knihovnice se snaží navíc informovat o nových aktivitách i přímo učitele, na které má smíchovská knihovna přímé e-mailové spojení. Jsou to ti, se kterými v předchozím školním roce knihovna spolupracovala. Tyto osobní maily mají většinou úspěch a pedagogové se do knihovny v dalším školním roce rádi vrací a přivádějí s sebou i nové děti a informace o nabídce knihovny předávají i dalším kolegům. Díky těmto osobním doporučením se každý rok zvyšuje počet učitelů, kteří mají o spolupráci s knihovnou na Smíchově zájem. Informace o nabízených akcích pro školy má každá pobočka MKP také na webových stránkách knihovny a školy tuto formu informování vítají. Díky informacím o nabízených literárních besedách a informačních lekcích všemi výše zmiňovanými způsoby se do smíchovské knihovny podívá v průběhu roku i řada nových tříd ze škol spádových, ale i těch, které mezi spádové nepatří. Tak se především starší děti a studenti z jiných škol mohou seznámit s fungováním a nejrůznějšími službami celé sítě MKP.

Obr. č. 58: Web. stránka smíchovské pobočky MKP s nabídkami služeb a prokliků na nabídky literárních besed pro školy, zdroj: www.mlp.cz

Obr. č. 59: Nabídky literárních besed pro školy – MŠ a 1. stupeň ZŠ, zdroj: www.mlp.cz

Po první návštěvě knihovny ve školním roce se většinou učitelé sami aktivně dotazují na možnosti dalšího docházení do knihovny, na kulturní a vzdělávací pořady spojené s knihou a čtením. Podle průzkumu (dotazník autorka dávala učitelům, kteří učí žáky prvních a druhých tříd a mateřských škol ve spádové smíchovské oblasti), vyplynulo, že učitelé považují za přiměřené docházet se začínajícími čtenáři do knihovny pravidelně 1x za 2 měsíce, tedy 4x až 5x za školní rok, což se většině prvních a druhých tříd daří. Většina

prvních tříd je také zapojena do projektu „Už jsem čtenář, knížka pro prvňáčka“ s následným „Pasováním na rytíře čtení“. Tato akce patří mezi nejoblíbenější aktivity pořádané pro nejmenší čtenáře.

Obr. č. 60: Literární beseda s prvky dramatické výchovy - Pohádky o Křemílkovi a Vochomůrkovi, zdroj: archiv autorky

5.3.2. Presentace škol v knihovně

Děti ze základních i mateřských škol rády prezentují své čtenářské, literární, recitační, výtvarné nebo pěvecké dovednosti i mimo prostory školy. Knihovna na Smíchově má vhodné prostorové i technické možnosti, aby školám poskytla odpovídající zázemí pro pořádání školních výstav, soutěží nebo prezentací školních kroužků či třídních akademií. Pro pořádání výstav knihovna poskytuje 4 velké vitríny s možností exponáty osvětlit, pro další prezentace knihovna nabízí uzavřený prostor klubovny nebo otevřené galerie, kde mohou děti vidět a slyšet i další návštěvníci knihovny. Školy takovou možnost prezentace vítají a děti mají možnost se představit se svými dovednostmi i mimo školní prostory.

Ve výstavních vitrínách školy vystavují své zdařilé výtvarné práce. Často jsou to výstavy různě specializovaných výtvarných kroužků, především kroužky keramiky, nebo práce vznikající při výtvarných výchovách ve třídách.

Obr. č. 61: Výstava prací dětí z Mateřské školy U kocoura. Zdroj: archiv autorky

Tyto výstavy většinou ukazují práci celého prvního stupně dané základní školy. I mateřské školy zde rády prezentují výtvarné práce dětí a nejrůznější výtvarné techniky, které s dětmi učitelky zkouší. Velmi dobrou spolupráci v této oblasti má smíchovská knihovna s Mateřskou školou U kocoura, která každoročně ke konci školního roku prezentuje zdařilé práce svých dětí.

V knihovně se také prezentují pěvecké sbory působící u jednotlivých základních škol. Své koncerty si v knihovně nejčastěji domlouvají na dobu adventní, velikonoční nebo na čas před koncem školního roku. Děti, i ty nejmladší, v knihovně nejen zpívají, ale hrají i na nejrůznější hudební nástroje. Poslechnout si přicházejí nejen rodiče, ale tyto koncerty mají rádi i běžní čtenáři knihovny. Jsou to velmi pěkná a povedená kulturní představení. Za zmínku stojí spolupráce především s pěveckým sborem Fontána⁵², který působí při základní škole Kořenského a v knihovně Smíchov koncertuje již řadu let.

Podobným způsobem s knihovnou spolupracují i hudební a výtvarné školy umění, které v rámci pražského Smíchova působí. S velmi populárními koncerty vystupují mladí hudebníci působící na základní umělecké škole ve Štefánikově ulici a výtvarná díla vystavuje zase výtvarná sekce základní umělecké školy Nad Popelkou.

5.4. Další spolupracující organizace

Knihovna na Smíchově spolupracuje v rámci své komunitní role s místními kulturními a vzdělávacími organizacemi na řadě projektů, které napomáhají vytvářet ze starého Smíchova příjemné a přátelské prostředí. Některé projekty jsou zaměřeny na dospělé návštěvníky, ale některé akce slouží k pobavení všech věkových kategorií.

Jednou z ukázkových akcí pro všechny, kterou knihovna Smíchov organizovala spolu s dalšími institucemi a spolky v rámci komunitní spolupráce, byla oslava 10. výročí existence knihovny Smíchov v prostorách smíchovské tržnice. Toto výročí knihovna oslavila v rámci pouliční akce **Zažít město jinak** v sobotu 21. září 2013.

Obr. č. 62: Pozvánka na komunitní akci „Zažít město jinak“, zdroj: archiv autorky

Šlo o, jak říkají pravidla akce Zažít město jinak, „*sousedskou slavnost připravovanou pro všechny občany, kteří mají k dané lokalitě nějaký vztah*“. Knihovna se tak, spolu s dalšími

⁵² <http://www.zskorenskeho.cz/skola/sbor/>

místními kulturními institucemi, měla možnost prezentovat místním obyvatelům mimo zdi knihovny. I malé děti, kterých přišlo opravdu hodně, měli možnost vidět, že knihovna je příjemné místo, kam chodí opravdu všichni – malí i velcí, a mají tu možnost, kromě čtení knížek, zažít i něco dalšího. V prostoru parkoviště před knihovnou, kde ten den nestála auta, knihovna za technické a marketingové asistence bibliobusu Oskar a s přispěním dalších kulturních a společenských organizací Smíchova oslovovala a bavila veřejnost. Lidé si mohli zazpívat a zatančit hned s několika tanečními a pěveckými skupinami z místních uměleckých škol, dozvěděli se užitečné informace o práci jízdního oddílu Městské policie (policie na koních), vyzkoušeli si divadelní kostýmy ze sbírky Švandova divadla, měli možnost prohlédnout si bibliobus a dozvědět se něco z činnosti MKP, prohlédnout si knihy nebo si zahrát deskové hry ze sbírek deskoherny Paluba.

Několik let s knihovnou spolupracuje **výtvarný spolek Hruška**, který má své sídlo na pražském Smíchově. Spolek Hruška byl založen a je veden akademickou malířkou Helenou Slavíkovou – Hruškovou. Ateliér je otevřen dětem i dospělým. Celý týden tu probíhají výtvarné kurzy pro velké i malé výtvarníky. V knihovně na Smíchově se vždy na konci kalendářního roku koná velká výstava děl, která v průběhu roku v ateliéru vznikla. Práce jsou rozděleny do čtyř tematicky si blízkých okruhů a vystaveny jsou ve všech čtyřech velkých prosklených a nasvícených vitrínách. O tyto výstavy je vždy mimořádný zájem, i díky tomu, že je mezi vystavujícími řada malých dětí.

Další velmi úspěšné výstavy ve vitrínách smíchovské knihovny připravuje **Vzdělávací spolek uměleckých řemesel**⁵³, který rovněž působí na Smíchově. Organizátorky vystavují soudobé práce vznikající tradičními, mnohdy pozapomenutými technikami. Vystavované jsou tu práce, které lze oblékat nebo se jimi zdobit. Některé lektorky z tohoto spolku jsou natolik aktivní, že o své specializaci píší populárně naučné publikace. Ty většinou při prezentaci výstavy knihovna ukazuje a nabízí k vypůjčení. Pokud je to možné a vystavované techniky to umožňují, knihovna domlouvá se spolkem prezentační dny, kdy organizátorky předvádějí, především menším dětem, jak dříve lidé některé umělecké techniky a nástroje používali. Prezentace probíhají v odpoledních hodinách, s dětskými kolektivy docházejí vychovatelky z družin. Zajímavá a nejvíce obdivovaná byla práce na kolovratu a s vřetenem nebo tkalcovský stav, který si návštěvníci mohli vyzkoušet.

Na podzim roku 2015 knihovna se spolkem připravily spolu s výstavou i módní přehlídku. Vystavené a předváděné módní doplňky byly inspirovány knihou, papírem a písmem. Výstava a především módní přehlídka byly určeny dospělým návštěvníkům. Pro děti lektorky připravily na další odpoledne výtvarnou dílnu. S pomocí čtvrtek, novin či listů z časopisů vytvářeli návštěvníci pouzdra, psaníčkové kabelky nebo drobné papírové květy. Děti zjišťovaly, že se texty na papíře hodí nejen ke čtení.

⁵³ <http://www.vsur.cz/>

5.5. Spolupráce s rodiči

Knihovna při práci s dětskými čtenáři musí úzce spolupracovat s rodiči. Především se jedná o informovanost rodičů v oblasti výpůjčního řádu knihovny. Děti mohou být při přihlašování sami, pokud mají od jednoho z rodičů vyplněnou přihlášku se základními identifikačními údaji dítěte i rodiče a také podpisem uvedeného rodiče. Knihovníci jsou ale rádi, když je při přihlašování dítěte do knihovny přítomen rodič. Knihovna má tak jistotu, že důležité informace o výpůjčním řádu (výpůjční doba knihovních jednotek, nabíhání a úhrada zpozděného, ručení za fyzický stav vypůjčených dokumentů) rodič uslyší a může se případně zeptat na podrobnosti. Při přihlašování dítěte se nezdá stává, že se současně také přihlásí i rodič, což je pro knihovnu a její politiku získávání nových čtenářů, velmi výhodné. Rodič získává přehled nejen o výpůjčním řádu MKP, ale i o dalších aktivitách a službách, které knihovna svým dětským i dospělým čtenářům nabízí. Přítomnost jednoho z rodičů je velmi důležitá především u mladších a nejmladších čtenářů. Jde tu hlavně o to, že po první návštěvě knihovny se školou si malé děti nejsou schopny pamatovat všechny důležité informace, které by měly doma sdělit. Takto si jsou knihovníci jisti, že se důležité informace k rodičům dostanou. Začínající a mladší čtenáře také většinou i v odpoledních hodinách doprovázejí do knihovny rodiče. Na Smíchově, kde je značný dopravní ruch, rodiče menší děti do knihovny samotné v podstatě nepouštějí. Rodiče s dětmi často přicházejí poprvé do knihovny po té, co dítě knihovnu poprvé navštíví se školou. Knihovníci v těchto případech rodičům také sdělují strukturu návštěv školních tříd v knihovně, především jsou rodiče informováni o možnosti vypůjčit si po besedě knížky. Knihovnice na tuto možnost upozorňují především proto, aby rodiče mohli kontrolovat čtenářské konto svého dítěte a vypůjčené knihy.

Informace o službách a kulturních a vzdělávacích akcích pro děti se mohou rodiče také dozvědět na webových stránkách smíchovské knihovny. Z hlavní stránky smíchovské knihovny se uživatelé dostanou do elektronického katalogu, kde mohou vyhledávat dokumenty podle nejrůznějších kritérií. Rodiče si mohou tematicky vyhledávat knížky pro děti i speciálně pro začínající čtenáře, případně také naučnou literaturu, která jim může pomoci při zvládnutí prvního období školní docházky. V sekci Akce jsou MKP vypisovány jednotlivé kulturní projekty probíhající právě v knihovně na Smíchově. Kalendář je tu organizován na jednotlivé dny. Knihovna v této sekci uvádí všechny probíhající a připravované projekty, aby si zájemci mohli vybrat. Stejná struktura stránek byla zvolena u všech poboček v rámci webu MKP. Z akcí pro děti jsou dětmi i rodiči nejoblíbenější divadelní představení a pak také tematicky organizovaná hravá odpoledne (čarodějnické odpoledne, dětský den...). Rozepisovala jsem se o nich v předchozí podkapitole.

Rodiče začínajících čtenářů také velmi oceňují tematicky vytříbené knížky prvního čtení. Kromě dvou čtyřpolicových regálů, kde jsou knihy řazeny klasicky podle abecedy dle příjmení autorů, jsou některé police vyčleněny právě pro frontální vystavování nabízených knih. Vznikají tu tematické výstavy nejen beletristických knih pro začínající čtenáře, ale knihovnice vybírají tematicky a věkově vhodné i naučné knihy s větším množstvím obrázků. Knihy tak připoutají dětskou pozornost a je o ně mezi dětmi i dospělými velký zájem. Rodiče jsou rádi, že jim knihovnice nenucenou formou doporučují vhodnou literaturu pro jejich děti. Knihovnice připravují výstavy i naučných knih pro rodiče začínajících čtenářů. Takovéto

výstavky vznikají především na začátku školního roku a v období zápisů do prvních tříd. Knihovnice jsou ale rodičům připraveny poradit s výběrem vhodné literatury kdykoli během školního roku. Kromě doporučené literatury knihovnice doporučují i vhodné webové stránky, ze kterých se rodiče mohou dozvědět více o problematice učení čtení nebo správných zásad společného hlasitého čtení. Takovéto odkazy má MKP i na svých webových stránkách. Rodiče mají zájem i o knihy s různými nápady na výtvarnou činnost, zpěvníčky a hravou výuku na hudební nástroj, nebo jednoduché první učebnice cizího jazyku, především angličtiny.

6. KNIHOVNA BARRANDOV A ZDEJŠÍ PRÁCE SE ZAČÍNÁJÍCÍMI ČTENÁŘI

Knihovna Barrandov

Na sídlišti Barrandov, které je součástí Městské části Praha 5, byla v roce 1988 zřízena 62. pobočka Městské knihovny v Praze. V té době sídlila v prvním patře tehdejšího Kulturního střediska na Tilleho náměstí v centrální části sídliště. Patřila od počátku mezi několik málo organizací, které na nově vznikajícím panelovém sídlišti, první obyvatelé se sem stěhovali v roce 1985, vytvářely základní kulturní zázemí.

V roce 1993 knihovna přesídlila do areálu právě dobudované Základní školy Barrandov II. v ulici V remízku v novější části sídliště a zde sídlí dosud. Nachází se v přízemí pavilónu v přední části areálu školy. Plocha knihovny je 476 m². V dalším patře se nachází hudební umělecká škola. Důležitým datem v historii barrandovské knihovny byl 13. prosinec roku 2004, kdy byla knihovna zautomatizována a byla zařazena do sítě automatizovaných poboček MKP s automatizovaným knihovnickým systémem Koniáš. Organizačně je knihovna Barrandov součástí Obvodní knihovny pro Prahu 5, 13 a 16 se sídlem na náměstí 14. října na Smíchově.

Obr. č. 63: Pohled na knihovnu Barrandov, zdroj: archiv autorky

Knihovna velmi dobře slouží barrandovskému sídlišti a její poloha se dnes ukazuje jako výhodná. Nejen díky tomu, že se nachází v objektu základní školy, ale také na sídlišti dále pokračuje výstavba nových bytových domů západním směrem a tak se knihovna dostává do centrální části sídlištní aglomerace. Neméně důležitá je také dobrá dopravní dostupnost knihovny. Sídliště je dobře spojeno s centrem tramvajovými linkami a s okolními městskými částmi autobusy. Díky přímému tramvajovému spojení s centrem Smíchova na Andělu jsou vzájemně dobře dostupné knihovny Smíchov a Barrandov. Jak praxe ukazuje, řada čtenářů ráda navštěvuje obě zmiňované knihovny. Nedaleko barrandovské knihovny je jak tramvajová zastávka, tak zastávky autobusů. Díky autobusovému spojení, nepřilíživě vzdálené velké poliklinice a obchodnímu centru je tato sídlištní knihovna zajímavá jak pro místní uživatele, tak pro dospělé i dětské obyvatele z nedalekých pražských městských částí Holyně a Slivenec.

Prostor půjčovny s volným výběrem slouží všem věkovým kategoriím. Barrandovská knihovna je typickou rodinnou knihovnou s kapacitou fondu 13.320 knihovních jednotek.

Kapacita fondu knihovny Barrandov v roce 2016

kapacita fondu knihovny Barrandov			
oddělení	nauč. lit.	beletrie	celkem
dospělí	3 980	4 565	8 545
děti	1 040	2 955	3 995
sklad	300	480	780
celkem	5 320	8 000	13 320

Tab. č. 12 Kapacita fondu knihovny Barrandov v roce 2016, zdroj: interní materiál MKP⁵⁴

Knihovna působí světle díky velkému množství oken a prosklenému průčelí do náměstí před školním areálem, působí také teple díky nízkým i vysokým dřevěným knižním regálům typ Biblio a meruňkové barvě použité na podlaze a na obslužném pultu a nově také na žaluziích. Protože je barrandovská pobočka knihovnou rodinnou, má v půjčovně klidnější části, kde si čtenáři mohou číst a prohlížet knihy, časopisy nebo noviny, ale také část v dětském oddělení, kde si děti mohou hrát a prohlížet si knížky. O dětském oddělení více píše v následující podkapitole. V rámci plnění důležitých knihovnických a informačních standardů knihovna kromě běžných knihovnických a informačních služeb také nabízí tři pevné internetové stanice, umožňuje čtenářům přístup na wifi přes svá soukromá elektronická zařízení a dvě počítačové stanice s elektronickým katalogem MKP (Alexová, 2004, s. 3-6).

⁵⁴ Údaje z tabulky pocházejí z interních materiálů MKP – kapacitní tabulky pro jednotlivé pobočky MKP

Obr. č. 65: Plánek dětského oddělení knihovny Barrandov po proměně dětské části v roce 2014, zdroj: archiv MKP

Obr. č. 66: Herní část dětského oddělení knihovny na Barrandově, zdroj: archiv autorky

6.1.2. Služby poskytované začínajícím čtenářům v dětském oddělení

Knihy pro začínající čtenáře má knihovna tematicky vyčleněné. Jsou ve dvou nízkých čtyřpolicových regálech. Fond je částečně klasicky abecedně řazen podle autorů, ale částečně také frontálně vystaven tak, aby knihy lákaly ke čtení, prohlížení a vypůjčení. V blízkosti těchto regálů jsou umístěny také knihy pro nejmenší – velké obrázkové knihy a leporela a také malými dětmi oblíbené pohádky. Začínající čtenáři si rádi vybírají i z těchto knih,

protože jsou barevné a krátký text je doplněn řadou obrázků. Knihovnice tu také často vystavují i knihy pro rodiče prvňáků a budoucích prvňáků. U knih pro mladší školní věk najdou čtenáři také výstavku krabiček od CD s pohádkami a příběhy pro děti – mluvené slovo. CD do krabiček dodají knihovnice z chráněného fondu knihovny ve chvíli, kdy se čtenář rozhodne si příslušné CD vypůjčit. Dětské oddělení má také část fondu s dětskou naučnou literaturou, ze které se snadno dělají referáty do školy, mají mnoho obrázků a text je spíš doplňkem těchto obrázků a řada těchto knih také inspiruje k různým činnostem – výtvarným, hudebním nebo například k pokusům.

V barrandovské knihovně si čtenáři mohou půjčit také deskové společenské hry. Půjčují se absenčně, některé pouze prezenčně. Výpůjční doba je standardně na čtyři týdny. O společenských a počítačových hrách v rámci MKP píše více v podkapitole 3.1.2. Fond. Prezenční fond jednodušších deskových her se bude v průběhu roku 2016 navyšovat. Nakoupeny by měly být hry, jejichž hra není příliš dlouhá a náročná na nastudování. Některé tyto hry budou určeny především pro mladší děti.

6.2. Aktivity pro začínající čtenáře

Stejně jako knihovna na Smíchově, pořádá knihovna na Barrandově, kromě dopoledních literárních besed a informačních lekcí pro školy, v rámci své komunitní funkce některé odpolední pořady pro rodiny s dětmi. Některé aktivity jsou pořádány i ve spolupráci s dalšími institucemi v rámci sídliště. O těchto aktivitách se píše v další podkapitole.

K dalším pořádaným typům akcí patří celostátní nebo celopražské kulturní a zábavné akce, do kterých vstupuje MKP jako celek. Díky dobře zvládnutému marketingu a celostátní nebo regionální mediální podpoře jsou to akce dobře zvládnuté a díky tomu mezi veřejností známé.

O všech kulturních, vzdělávacích i zábavných akcích knihovna Barrandov informuje na webových stránkách pobočky v sekci Akce. Tradičně jsou informace umístěny také na plazmy jak přímo v barrandovské pobočce, tak i v dalších knihovnách. Ve spolupráci s oddělením komunikace a výtvarným oddělením vznikají i plakáty na jednotlivé akce. Stejně tak se děje ve všech pobočkách sítě MKP. Elektronickou podobu plakátu pak knihovna posílá i dalším kulturním a vzdělávacím institucím v rámci barrandovské lokality.

Knihovna organizuje 2x za měsíc loutková představení ze série Pimprlové divadlo, která mají u malých dětí velký úspěch. Jsou to jednoduché pohádkové příběhy, jejichž děj děti většinou znají a mohou pomoci děj doplňovat (volání, tleskání, foukání ...). Pravidelně se odpoledních představení účastní 25 - 30 dětí s rodiči. Po představení si většina ještě půjčuje a prohlíží knížky. Mladší a nejmenší čtenáři se tak v knihovně objevují pravidelně a knihovna v místě bydliště se pro ně stává běžnou součástí života.

Obr. č. 67: Představení Pimprlového divadélka na Barrandově, zdroj: archiv autorky

V roce 2015 knihovna Barrandov začala organizovat odpolední čtení s dětmi. Je to aktivita určená předškolákům a začínajícím čtenářům. Knihovnice má připravenou dětskou knížku, ze které, spolu s dětmi, čte a příběh současně dramatizuje. Jsou to pořady, kde knihovnice kombinuje čtení s prvky dramatizace. Do hry a čtení jsou zapojeny děti, takže se nestačí u předčítání nudit. Tato čtení ve školním roce 2014 – 2015 probíhala 1x za měsíc, ve školním roce 2015 – 2016 barrandovské knihovnice začaly číst s dětmi 2x do měsíce. Akce se momentálně účastní 15 – 20 dětí a stávají se mezi malými dětmi a rodiči populárními.

Děti mají možnost, stejně jako děti ve všech pobočkách MKP hlasovat o nejkrásnější dětskou knihu v rámci ankety SUK. Z velkých celorepublikových akcí stojí za zmínku akce pro začínající čtenáře „Už jsem čtenář – knížka pro prvňáčka“, spojená s pasováním prvňáků za rytíře čtení. Více o organizaci celé akce se píše v další podkapitole věnované aktivitám knihovny pro školy.

6.3. Spolupracující školy

Na sídlišti Barrandov jsou dvě základní školy. První se nachází na Chaplinově náměstí ve spodní části sídliště a v areálu druhé základní školy na Barrandově v ulici V Remízku knihovna přímo sídlí. Obě jsou to školy velké s většinou dvěma paralelními třídami v každém ročníku. První a druhé ročníky mají paralelních tříd více, většinou tři až čtyři. Obě školy umísťují tyto nejmladší ročníky do prostor bývalých mateřských škol, které se školami sousedí. Knihovna Barrandov také spolupracuje se základní školou v blízkém a dopravně dobře dostupném Slivenci a svou činnost také brzy obnoví se znovuotevíranou základní školou v Hlubočepch, se kterými barrandovské sídliště přímo sousedí. Na některé typy akcí také přijíždějí učitelé a vychovatelky s dětmi ze Speciální základní školy s poruchami chování, která sídlí na Zlíchově.

Statistika návštěv 1. a 2. tříd ze spádových ZŠ knihovny Barrandov ve školním roce 2014 - 2015

základní školy	Chaplinovo nám.								V remízku								Slivenec		Zlíchov	
	1.A	1.B	1.C	1.D	2.A	2.B	2.C	2.D	1.A	1.B	1.C	1.D	2.A	2.B	2.C	2.D	1.A	2.A	1.A	2.A
počty návštěv	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	1	1	1	1
celkem návštěv jednotlivých ročníků	16				16				16				16				1	1	1	1
celkem návštěv jednotlivých škol	32								32								2		2	

Tab. č. 13 Tabulka návštěv 1. a 2. tříd ze spádových ZŠ knihovny Barrandov 2014-2015, zdroj: interní materiál MKP⁵⁵

Statistika návštěv 1. a 2. tříd ze spádových ZŠ knihovny Barrandov ve školním roce 2015 - 2016

základní školy	Chaplinovo nám.								V remízku								Slivenec		Zlíchov	
	1.A	1.B	1.C	1.D	2.A	2.B	2.C	2.D	1.A	1.B	1.C	1.D	2.A	2.B	2.C	2.D	1.A	2.A	1.A	2.A
počty návštěv	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	2	1	0	2
celkem návštěv jednotlivých ročníků	16				16				16				16				2	1	0	2
celkem návštěv jednotlivých škol	32								32								3		2	

Tab. č. 14 Tabulka návštěv 1. a 2. tříd ze spádových ZŠ knihovny Barrandov 2015-2016, zdroj: interní materiál MKP⁵⁶

Učitelé se začínajícími čtenáři docházejí do knihovny Barrandov na nejrůznější akce většinou 4x za školní rok - na jednu návštěvu za dva měsíce, podobně jako na Smíchově. Kromě dopoledních informačních lekcí a literárních besed zve knihovna také v odpoledních hodinách školní družiny na speciálně upravovaný volnější program. Družiny se snaží v zimních měsících docházet do knihovny každý měsíc a na jaře pak alespoň jednou za 2 měsíce. Knihovnice si s dětmi čte, při společných setkáních si hrají s pohádkami a dětskými příběhy, které knihovnice oživuje malými znalostními soutěžemi – děti doplňují chybějící pohádkové postavičky do dvojic, doplňují slova do obecně známých textů nebo například rozplétají popletené pohádky. Děti, které mají s sebou čtenářský průkaz, si mohou také knihy vypůjčit domů.

⁵⁵ Údaje v tabulkách pocházejí ze statistických tabulek výsledků výpůjční činnosti MKP za roky 2014, 2015, 2016 – zdroj: interní materiál MKP - statistika 2014, 2015, 2016

⁵⁶ Údaje v tabulkách pocházejí ze statistických tabulek výsledků výpůjční činnosti MKP za roky 2014, 2015, 2016 – zdroj: interní materiál MKP - statistika 2014, 2015, 2016

Kromě stálé nabídky literárních besed a lekcí informační výchovy nabízí knihovna školám také besedy a čtení s autory knížek pro děti či krátká divadelní představení. Zde se ale nejedná o pravidelné aktivity.

Knihovnice také každoročně navštěvují okolní základní školy v rámci Zápisů dětí do prvních tříd. Oslovují rodiče s nabídkou služeb, které knihovna prvňáčkům a jejich rodičům nabízí. Děti si tu mohou prohlížet obrázkové knihy, rodiče nejrůznější příručky pro maminky a tatínky budoucích prvňáčků. Děti dostávají drobné dárky a přihlášku, aby na knihovnu nezapomněly. Řada z oslovených také knihovnu v brzké době navštíví.

Pro vytváření pevné čtenářské základny je důležitá také spolupráce i s mateřskými školami, kterých je v rámci sídliště celkem pět. Zdejší předškolní skupiny dětí docházejí do knihovny 3x až 4x za školní rok.

Statistika návštěv předškolních tříd ze spádových MŠ knihovny Barrandov ve školním roce 2014 - 2015

Mateřská škola	počet předškol. tříd	počet návštěv knihovny každé třídy
Renoirova	1	3
Lohniského I.	1	4
Lohniského II.	1	4
Tréglova	1	4
Hlubočepy	1	3
celkem	5	18

Tab. č. 15: Tabulka návštěv předškolních tříd ze spádových MŠ knihovny Barrandov 2014-2015, zdroj: interní materiál MKP⁵⁷

⁵⁷ Údaje v tabulkách pocházejí ze statistických tabulek výsledků výpůjční činnosti MKP za roky 2014, 2015, 2016– zdroj: statistika MKP 2014, 2015, 2016

Statistika návštěv předškolních tříd ze spádových MŠ knihovny Barrandov ve školním roce 2015 - 2016

Mateřská škola	počet předškol. tříd	počet návštěv knihovny každé třídy
Renoirova	1	3
Lohniského I.	1	4
Lohniského II.	1	4
Tréglova	1	3
Hlubočepy	1	2
celkem	5	16

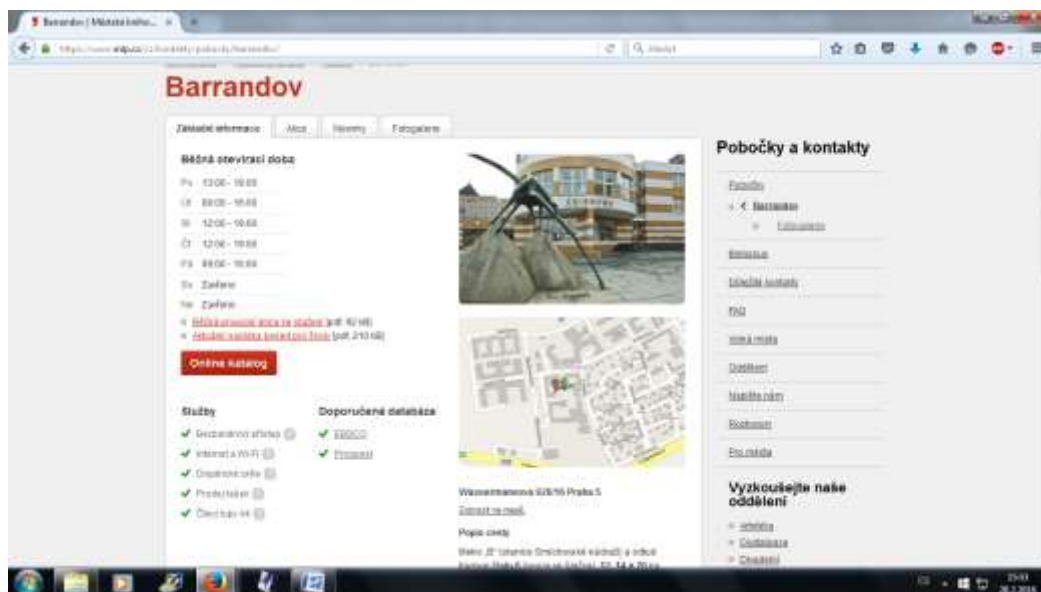
Tab. č. 16 Tabulka návštěv předškolních tříd ze spádových MŠ knihovny Barrandov 2015-2016, zdroj: interní materiál MKP⁵⁸

Velmi důležitá je pro knihovnu Barrandov i spolupráce s okolními mateřskými školami. Jak je zmíněno výše v textu, je mateřských škol v rámci barrandovského sídliště celkem pět. Knihovnu navštěvují z místních školek všechny ročníky. Menší děti docházejí do knihovny celkem 1x - 2x během školního roku, starší děti, především předškoláci 3x – 4x za školní rok. Knihovnice připravují pro děti hravá setkávání nad knížkou, kde se nejen čte, ale děti se také dozví, co to je knihovna, co v ní mohou děti a rodiče dělat a jaké knihy v ní najdou. Při besedách děti knihovnici s pomocí obrázků pomáhají nejen doplňovat a opravovat děj příběhu, ale také si s pomocí obrázků ujasní, jak se s knihou zachází a co s knihou dělat nemají. K tomu slouží plakáty, které před lety nakreslili ilustrátoři a malíři Josef Lada a Adolf Born.

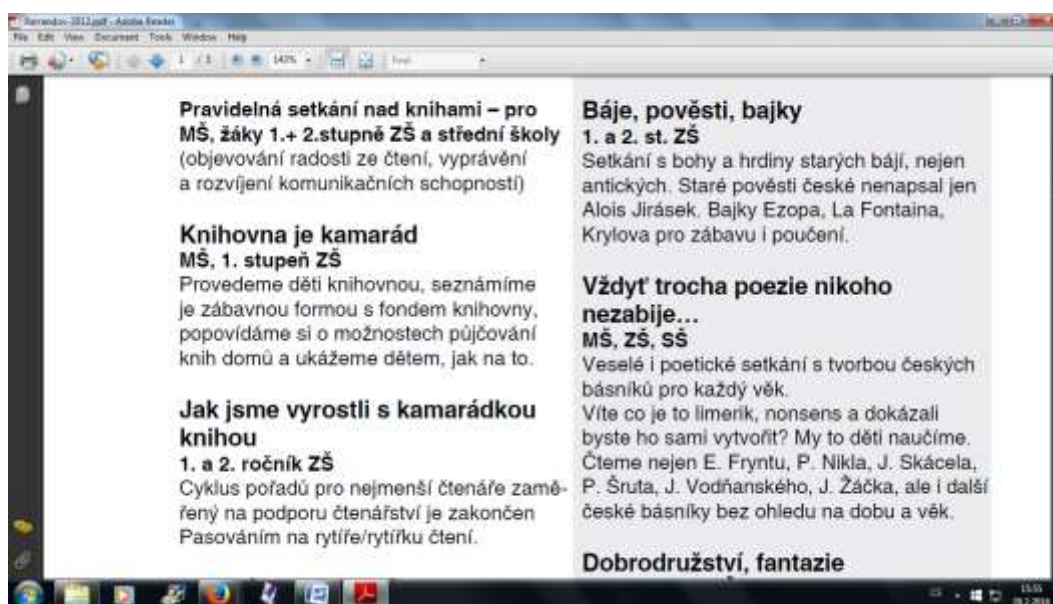
6.3.1. Informování spádových škol

MKP informuje školy o svých kulturních a vzdělávacích aktivitách různými způsoby. Na začátku každého školního roku posílá metodické oddělení odboru služeb e-mailem informace o službách a možnostech spolupráce s knihovnou. Mail školy upozorňuje, kromě celopražských aktivit MKP (hovořila jsem o nich v předchozí kapitole), na nejbližší pobočky MKP od dané školy. Součástí mailu jsou i nabídkové listy s programy literárních besed a informačních lekcí, které spádově nejbližší pobočky MKP pro školy nabízejí.

⁵⁸ Údaje v tabulkách pocházejí ze statistických tabulek výsledků výpůjční činnosti MKP za roky 2014, 2015, 2016– zdroj: statistika MKP 2014, 2015, 2016

Obr. č. 68: Web. stránka barrandovské pobočky MKP s nabídkami služeb a prokliků na nabídky literárních besed pro školy, zdroj: www.mlp.cz

Obr. č. 69: Nabídky literárních besed pro školy – MŠ a 1. stupeň ZŠ knihovny Barrandov, zdroj: www.mlp.cz

Tento způsob komunikace se školami je standardní pro všechny pobočky MKP a opakuje se každý rok. Další komunikační kanál s místními školami udržují přímo místní knihovnice ze spádové knihovny. Stejně jako na Smíchově, tak také na Barrandově knihovnice roznášejí do okolních základních škol nabídkové listy, mailem oslovují učitele, kteří s knihovnou spolupracovali v loňském roce, upozorňují na existenci webových stránek s přehledy nabízených pořadů pro školy. I tady mají s touto přímou komunikací mezi knihovnou a školou tu nejlepší zkušenost. Učitelé, kteří s knihovnou spolupracují již několik let, sami kontaktují na konci prázdnin nebo začátkem nového školního roku barrandovskou knihovnu a domlouvají se na návštěvách se svými třídami. Opět i tady zcela jednoznačně

funguje kolegiální osobní doporučení mezi učiteli. Další návštěvy si učitelé většinou domlouvají přímo v knihovně při akci.

6.3.2. Prezentace škol v knihovně

Základní umělecká škola Music Art, která, spolu s knihovnou, sídlí v budově školy, pořádá některé své populární koncerty právě v prostorách knihovny. Jedná se především o pravidelné předvánoční Adventní koncerty a koncerty na konci školního roku.

Keramické kroužky z obou základních barrandovských škol vystavují své nejlepší kusy v půjčovně a výstavních vitrínách knihovny. Děti mají radost, že mohou vidět své práce i mimo prostor školy.

Knihovna také na nástěnkách vystavuje plakáty na nejrůznější kulturní a vzdělávací akce, které pořádají obě barrandovské školy a také mateřské školky. Díky tomu může recipročně knihovna vystavovat plakáty na svoje akce na výstavních panelech ve školách v rámci sídliště.

6.4. Další spolupracující organizace

V rámci barrandovského sídliště působí několik, s knihovnou velmi dobře spolupracujících kulturních a vzdělávacích organizací, které tak plní komunitní roli, kterou panelové sídliště na okraji Prahy velmi potřebuje a také oceňuje.

Velkou výhodou u této spolupráce je nejen pořádání akce se spolupořádající organizací v prostoru knihovny, ale i možnost knihovny vyjít ven ze svých prostor a oslovit veřejnost venku nebo v jiné instituci a seznámit možné nové čtenáře s činností knihovny a nabízenými službami, které pro konkrétní skupiny uživatelů připravuje.

Typickou ukázkou je komunitní spolupráce s **Kulturním a mateřským centrem Barrandov**. S knihovnou spolupracuje několikrát v roce při pořádání herních a pohádkových odpolední v rámci červnového Dětského dne a listopadového Strašidelného odpoledne na Trnkově náměstí nebo jarního Pohádkového dne v Prokopském údolí, které se sídlištěm těsně sousedí. Knihovna v rámci hravých odpolední připravuje soutěže na pohádková témata – poznávání obrázků, doplňování jmen k dětským literárním a večerníčkovým postavičkám, doplňovačky, rébusy, kreslení obrázků. Většinou má knihovna Barrandov možnost přizvat i malý bibliobus Oskar, který celou akci osvěží a knihovnu marketingově dobře zviditelní.

Knihovna také nabízí svůj prostor spřáteleným organizacím ke spolupořádání některých kulturních aktivit.

Knihovny na Barrandově i na Smíchově spolupracují i se smíchovským **Vzdělávacím spolkem uměleckých řemesel**, který připravuje výstavy do obou těchto poboček.

Obr. č. 70: Upoutávka na výstavu Vzdělávacího spolku uměleckých řemesel na Barrandově, zdroj: archiv autorky

V rámci výstavy se konají pravidelně Prezentační odpoledne, kde se děti dozvídají o různých starých řemeslných dovednostech a technikách. Děti mají možnost si některé techniky i vyzkoušet. Tak bylo veselo u kolovrátku s vřetenem, děti zkoušely „paličkovat“ krajku nebo si mohly vyzkoušet i malý tkalcovský stav. Podobné odpoledne proběhlo i v knihovně na Smíchově, s podobným ohlasem. Knihovnice také při této příležitosti připravují výstavku knížek s touto tematikou a rodiče s dětmi si knížky rádi půjčují a někteří se i inspirují. Již malí čtenáři tak mohou vidět propojení mezi popisem v knize a pak reálnou činností.

Podobné možnosti vyzkoušet si předváděné techniky děti měli i při prezentaci předvánoční výstavy **výtvarného spolku DANAE**, který s knihovnou také pravidelně spolupracuje. Její členky výtvarnice s dětmi vyráběli s pomocí papírů a technik origami nebo pergamano netradiční a velmi originální vánoční ozdoby, přání nebo dárky.

Obr. č. 71: Z výstavy DANAE: Pergamano jako přání, v knihovně Barrandov, zdroj: archiv autorky

Tento typ aktivit je velmi vhodný pro odpolední čas trávený v knihovně, kdy mají děti s rodiči možnost spolu zažít něco zajímavého a pěkného.

6.5. Spolupráce s rodiči

Knihovna na Barrandově při práci s dětskými čtenáři úzce spolupracuje s rodiči. Především jde o informování rodičů o výpůjčním řádu knihovny. Tady je spolupráce knihovny s rodiči zcela jednoznačně nejdůležitější. Podrobnosti jsou popsány v podkapitole spolupráce s rodiči v knihovně Smíchov. Tento typ práce je shodný ve všech pobočkách sítě MKP.

Informace o službách a kulturních a vzdělávacích akcích pro děti se opět, i v případě čtenářů a uživatelů knihovny Barrandov, mohou rodiče dozvědět z webových stránek příslušné pobočky MKP v sekci Akce. Rodiče takto mohou mít přehled o nejrůznějších aktivitách pro děti v celé síti MKP a mohou navštívit kulturní pořad kdekoli po Praze.

Rodiče začínajících čtenářů také velmi oceňují tematicky vyčleněné knížky prvního čtení. Díky tomu vidí, které nové knižní tituly vycházejí a knihovnice může doporučit vhodnou literaturu nejen tematicky, ale i podle toho, jakou techniku čtení se konkrétní začínající čtenář učí. I knihovna Barrandov vyčleňuje populárně naučné knihy pro rodiče začínajících čtenářů. Kromě toho jsou knihovnice zvyklé v elektronickém katalogu vyhledávat literaturu podle specifických požadavků rodičů. Doporučují jim i postup, jak knihu následně získat – možnost dostavit se do konkrétní knihovny a knihu si vypůjčit, knihu si zarezervovat a nechat si ji dovézt přímo do barrandovské knihovny. I když je tato služba zpoplatněna, je čtenáři v celé síti hojně využívána.

Také spolupráce v oblasti odpoledních aktivit pro děti knihovna s rodiči spolupracuje. Rodiče jsou informováni o připravovaných akcích či probíhajících projektech nejen přímo v knihovně Barrandov, ale i v dalších pobočkách sítě. Barrandovské rodiče často zajímá, jaké aktivity probíhají i v knihovně na Smíchově, kam je z barrandovského sídliště dobrá dopravní dostupnost. Obvodní knihovna pro Prahu 5, 13 a 16 běžně tiskne plakáty kulturních a vzdělávacích akcí jednotlivých knihoven tak, aby je dostaly a mohly vyvěsit, i ostatní pobočky a čtenáři měli příležitost si dle svých možností vybrat, která aktivita jim bude vyhovovat. I díky tomu je návštěvnost některých typů akcí, zvláště těch dětských, navštěvovaná i čtenáři, kteří nebydlí v těsné blízkosti konkrétní knihovny. Na Barrandově jsou takovým příkladem divadelní představení Pimprlového divadla.

7. POROVNÁNÍ ČINNOSTÍ, KTERÉ KNIHOVNA ORGANIZUJE A PROVÁDÍ PRO ZAČÍNÁJÍCÍ ČTENÁŘE A TO VE STARŠÍ CENTRÁLNÍ SMÍCHOVSKÉ ZÁSTAVBĚ A PAK NA BARRANDOVSKÉM SÍDLIŠTI NA OKRAJI MĚSTA

Tato kapitola je věnována porovnávání aktivit, které knihovny na Smíchově a na Barrandově vykonávají pro začínající čtenáře. Podkapitola 7.1. obsahuje výsledky dotazníkového šetření o využívání knihovny základními a mateřskými školami v rámci výukových programů a jak se tyto propojené aktivity projevují na návštěvnosti dětí v knihovně a na oblibě knih, čtení a knihovny mezi dětmi. Dotazy autorka práce kladla také rodičům začínajících čtenářů, otázky se týkaly především způsobu výběru dětské literatury i knih, které pomáhají rodičům zvládat první rok školní docházky. Dále autorku zajímalo, kdy a za jakých okolností rodiče děti přihlašovali do knihovny a jestli oni sami jsou čtenáři knihovny. Podkapitola 7.2. se zabývá rozdíly v práci se začínajícími čtenáři ve starší městské části a v nové sídlištní zástavbě. Podkapitola 7.3. probírá možnosti propojení výchovných a vzdělávacích programů pro začínající čtenáře v obou zkoumaných knihovnách.

7.1. Porovnání a průzkum práce se začínajícími čtenáři v lokalitách Smíchova a Barrandova, který vychází z dotazníkového šetření uskutečněném autorkou práce s učiteli, vychovateli a rodiči z těchto lokalit

Pro svůj průzkum jsem si zvolila metodu strukturovaného rozhovoru. Pro jeho cíl, kterým má být zjištění, jestli učitelům ZŠ a MŠ, vychovatelům i rodičům vyhovuje způsob práce se začínajícími čtenáři tak, jak je knihovnou nastaven, mi připadá nejvhodnější. Díky rozhovoru bylo možno zjistit nejen konkrétní informace o názorech respondentů na služby, fondy i jednotlivé kulturní a vzdělávací aktivity v obou knihovnách, ale také dojmy, které knihovny na děti, pedagogy a rodiče má. Abych měla dostatečné podklady pro porovnání knihoven Barrandov a Smíchov, dělala jsem, v průběhu školních let 2014 – 2015 a 2015 – 2016, rozhovory s učitelkami, které vyučují na základních školách první a druhé třídy, ze stejných spádových škol jsem také hovořila i s vychovatelkami z družin. Respondenty z řad učitelů ZŠ jsem vybírala tak, aby část učitelů a vychovatelů bylo z 1. tříd a část z 2. tříd a vždy z různých škol. Snažila jsem se do rozhovorů zapojit i učitelky 1. tříd, které se svými třídami neabsolvuji celoroční program „*Už jsem čtenář*“. Rozhovor jsem vedla i s učitelkami ze spádových mateřských škol obou knihoven. Zde mě zajímala především spolupráce knihovny s předškolními třídami. Hovořila jsem též s rodiči začínajících čtenářů v obou knihovnách, abych získala přehled, co rodiče začínajících čtenářů od knihovny očekávají a co je v souvislosti s jejich dětmi zajímavé.

Rozhovory jsem zaznamenávala do předtištěného formuláře, kde jsem měla zaznamenané hlavní otázky. Dalšími pomocnými otázkami jsem si pomáhala v průběhu rozhovoru, abych se dozvěděla další žádoucí odpovědi. Učitelé i vychovatelky se mnou rozhovory dělali ochotně. Když jsem žádala o rozhovor rodiče, bylo vždy podstatné, jakou má dotazovaný náladu, kolik má času. Pak, když jsem ho o rozhovor požádala, rád mi informace

poskytl. Výsledky všech těchto rozhovorů jsem sumarizovala v této podkapitole, ve které jsou rozepsány jednotlivé dotazy a souhrnně sepsány nejdůležitější odpovědi, které vypovídají o situaci v těchto dvou srovnávaných knihovnách.

Spádové základní školy pro knihovnu Smíchov:

Drtinova, Grafická, Kořenského, Nepomucká, Radlická

Spádové základní školy pro knihovnu Barrandov:

Chaplinovo náměstí, V Remízku, Slivenec

Spádové mateřské školy pro knihovnu Smíchov:

Kořenského, Grafická, Radlická, U Železničního mostu

Spádové mateřské školy pro knihovnu Barrandov:

Renoirova, Lohniského I., Lohniského II., Tréglova, Hlubočepy

7.1.1. Otázky z dotazníku kladené učitelkám základních škol a závěry z dotazníku vyplývající:

Rozhovory, ve kterých jsem kladla otázky pro tento dotazník, jsem vedla s 8 učitelkami prvních a druhých tříd z obou barrandovských základních škol (Chaplinovo náměstí, V remízku) a s 12 učitelkami prvních a druhých tříd z pěti základních škol na pražském Smíchově (Drtinova, Kořenského, Grafická, Nepomucká, Radlická). Pro tuto část průzkumu jsem měla k dispozici celkem 20 rozhovorů s vyplněnými dotazníky. Čísla, která zde uvádím, vycházejí z rozhovorů s učitelkami. Údaje, které jsem sbírala ze statistických údajů návštěvnosti besed a informačních lekcí, uvádím v předchozích dvou kapitolách věnovaných přímo knihovně Smíchov a Barrandov.

Jak často se třídou navštěvujete knihovnu

Z průzkumu vyplynulo, že nejčastěji třídy začínajících čtenářů navštěvují 4x ročně, tedy 1x za 2 měsíce. Z 20 učitelek takto odpovědělo celkem 12. Byly to především první třídy. Dalších 5 tříd, se kterými jsem dělala rozhovor, navštívilo knihovnu za rok 5x. Tady se jednalo o druhé třídy. Zbývající 2 třídy přišly 2x a 1 třída navštívila knihovnu pouze 1x. Tady se jednalo o první a druhé třídy se speciálními potřebami.

Vyhovuje vám četnost návštěv

Zde se všechny učitelky vyjádřily, že jim četnost vyhovuje. Pro první třídy je četnost 4x ročně zcela dostačující, u druhých tříd jsou učitelky rády, pokud mají knihovnu možnost navštívit až 5x za školní rok.

Vyhovuje potřebám začínajících čtenářů a rámcovým vzdělávacím programům tematické složení besed?

Knihovnice vytvářejí nabídku svých literárních besed podle dlouhodobého zájmu učitelů o konkrétní témata nebo podle oblíbenosti dětských autorů, ilustrátorů a knížek. Učitelkám nabídka besed vyhovuje, besedy si vybírají podle právě probíraného okruhu, pokud potřebují zařadit tematicky něco dalšího, většinou nebývá pro knihovnice problém konkrétní besedu pro třídu připravit. Učitelům vyhovuje, pokud jim knihovnice nabídne nové téma nebo besedu o konkrétním novém autorovi. Učitelé tak získávají informace o nových autorech a knihách pro děti, které mohou zajímavým způsobem rozšířit nebo zpestřit výuku.

Jak vyhovuje zařazení prvků informačního vzdělávání do besed pro začínající čtenáře?

Prvky informačního vzdělávání, které knihovnice běžně zařazují do literárních besed, jsem popisovala v rámci kapitol spolupráce smíchovské a barrandovské knihovny se školami.

Učitelkám prvních a druhých tříd takovéto postupné seznamování s knihovnou s identifikačními prvky a vyhledávacím aparátem v knihách velmi vyhovuje. Děti tak dostávají informace opakovaně a informace si v paměti utvrzují nenásilně prostřednictvím her a soutěží.

Pro které vyučovací předměty jsou besedy v knihovně pro učitele doplňkem jejich výkladu?

Učitelé si vybírají konkrétní besedy podle plánovaného tématu pro konkrétní měsíc nebo jinak dlouhé období. Většinou téma propojuje více vyučovacích předmětů a učitelé mohou informace z knihovny využít různými způsoby. Informace z návštěvy v knihovně se především využijí při čtení, v českém jazyce, prvouce, ale také ve výtvarné nebo hudební výchově. Zpětnou vazbou jsou pro knihovnu zápisy ve čtenářských deníčcích nebo dětské výtvarné práce, které přinesou po besedě v knihovně.

Chodí děti se třídou do knihovny rády? Které besedy děti nejvíce baví?

Děti návštěvy v knihovnách baví. Líbí se jim jak besedy, tak následující prohlížení a vybírání knih. Z besed mají děti rády takové, kde mají možnost něco tvořit, doplňovat, hledat, soutěžit, tedy mají možnost aktivně vstupovat do děje besedy a spoluutvářet ji. Knihovnice i učitelky tento druh besed také upřednostňují, protože mohou vidět, jak se děti projevují a mohou pozorovat jejich záliby a rozvoj.

Jak velké množství dětí z prvních a druhých tříd má legitimaci do knihovny a jak se na počtu přihlášených dětí projevují návštěvy knihovny se třídou?

Průměrný počet dětí ve třídách je u prvňáků a druháků 20. V první třídě se z tohoto počtu opět průměrně do knihovny přihlásí 50%, tedy cca 10 dětí. Ve druhé třídě ze zbývajících nepřihlášených dětí do knihovny začne docházet ještě 25% třídy, tedy asi 5 dětí. Většinou je tedy na konci druhé třídy přihlášeno do knihovny z každé třídy cca 75% začínajících čtenářů. Návštěvy tříd s učiteli se na množství přihlášených dětí projevuje velmi silně. Počet dětí, které by přivedly pouze spontánně rodiče, je velmi nízký, přesný počet se nedal dostatečně objektivně zjistit. Děti velmi často právě po návštěvě knihovny se třídou rodiče do knihovny přivedou a přemluví je k přihlášení.

Důležité byly i dotazy na využívání knihovny učiteli k soukromým ke služebním účelům.

Pedagog vlastní také legitimaci do MKP?

Všechny učitelky mají legitimaci do knihovny. Legitimaci si všechny pořizovaly ještě před tím, než začaly chodit do knihovny se svými třídami.

K jakému účelu si půjčují literaturu?

Dotazovaní učitelé si půjčují literaturu jak k soukromým tak služebním účelům. K soukromým účelům si půjčují především oddechovou beletrii.

Ke knihám půjčovaným z důvodů služebních patří beletrie pro děti, kterou vybírají pro společné čtení ve třídě a také pro jejich přehled o vycházející literatuře pro začínající čtenáře. Druhým druhem literatury půjčovaným pro služební účely je literatura naučná. Zde si učitelé půjčují vycházející populárně naučné příručky z oblasti pedagogiky, dětské psychologie, logopedie a dětské literatury, příručky pro prvouku, výtvarnou činnost s dětmi, zpěvníčky, sbírky poezie.

Učitelům jsem také položila dotaz na využívání elektronických článkových databází obecně a databází nabízených MKP ke služebním účelům a odbornému sebevzdělávání.

Databáze obecně učitelé využívají minimálně. Databáze využívají především učitelky s krátkou praxí. Ve využívání brání především jazyková bariéra a pak neznalost používání databází. Na dotaz, jestli by využili možnost speciálního semináře pro pedagogy se zaměřením na práci s databázemi a přehledem článkových databází s pedagogickým zaměřením, mi mladší učitelé odpověděli, že zájem by z jejich strany rozhodně byl, učitelé s dlouhou praxí již většinou zájem neprojeví.

7.1.2. Otázky z dotazníku kladené vychovatelkám z družin základních škol a závěry z dotazníku vyplývající:

Rozhovory pro tento dotazník jsem vedla s 4 vychovatelkami z družin prvních a druhých tříd z obou barrandovských základních škol a se 6 vychovatelkami z družin prvních a druhých tříd ze čtyř základních škol na pražském Smíchově (Drtinova, Kořenského, Podbělohorská, Radlická). Pro tuto část průzkumu jsem měla k dispozici celkem 10 rozhovorů s vyplněnými dotazníky.

Jak často se třídou navštěvujete knihovnu

Třídy družin docházejí do knihoven s různou periodicitou. Také mají jednotlivé školy různým způsobem družinové třídy organizovány. Návštěvnost družinových tříd se v obou knihovnách liší.

Knihovnu Barrandov navštěvuje celkem 6 družinových skupin z prvních a druhých tříd. Rozhovory jsem ale dělala jen se 4 vychovatelkami. Družinové třídy jsou v obou školách vytvářené vždy z paralelních tříd jednoho ročníku. První i druhé ročníky mají v obou školách 4 třídy. Vytvářejí se tu v každém ročníku 2 družinové skupiny. Všechny družinové třídy docházejí do knihovny Barrandov 1x za měsíc.

Knihovnu Smíchov navštěvuje 8 družinových skupin prvních a druhých tříd spádových základních škol. Rozhovor jsem dělala se 6 vychovatelkami. Družinové skupiny jsou tu vytvářeny jinak, než na Barrandově, kde mají více paralelních tříd v jednotlivých ročnících. Zde mají školy v prvním a druhém ročníku po dvou paralelních třídách. Za každý ročník tak vzniká 1 družinová skupina. Do smíchovské knihovny docházejí družinové skupiny 1x za 2 měsíce.

Vyhovuje vám četnost návštěv

Četnost návštěv jednotlivým skupinkám vyhovuje. Návštěvy v obou knihovnách probíhají mezi 13. až 15. hodinou. Délka návštěvy je 45 až 60 minut. Návštěvní dny pro družiny mají obě knihovny každou středu a čtvrtek. Družinové skupinky docházejí především od října do dubna – tedy v chladnějších měsících.

Vyhovuje potřebám začínajících čtenářů a rámcovým vzdělávacím programům tematické složení besed?

Tematické složení besed pro odpolední návštěvy dětí z družin je v obou knihovnách jiné, než pro dopolední besedy školních tříd. Jedná se tu především o společné čtení, děti doplňují slova, texty, rozplétají popletené pohádky. V knihovně Barrandov děti mohou také sledovat loutkové pohádky. Cílem těchto návštěv je děti pobavit a ukázat jim, že s knihou a čtením je

zábava. Děti si v druhé části návštěvy mohou prohlížet a půjčovat knihy, hrát si. Návštěvy družinových skupin jsou organizovány volněji, jednotlivé části společné hodiny jsou kratší, protože děti jsou z dopolední výuky již unavené a pozornost neudrží tak dlouho. Takto nastavená organizace návštěv družin vyhovuje dětem, vychovatelkám i knihovnicím. I děti s družinami rády chodí do knihovny.

Jaké je využití informací, které děti v knihovně získají, v dalším programu družiny?

Vychovatelky z družin rády navazují nebo vycházejí z tématu, o kterém se hovořilo v knihovně. K tématu si půjčují i knihy na základě doporučení knihovnice. Skupiny družin odcházejí jak s dětskými beletristickými knížkami, které pak během následujícího měsíce společně čtou, ale také s dětskými naučnými knížkami, které pomáhají rozvíjet téma, o kterém děti v knihovně slyšely. Z těchto knih také čerpají pro výtvarné, sportovní nebo hudební činnosti. Jak vychovatelky říkají, návštěvy v knihovně značně posilují u dětí povědomí o čtení a o knihách. Čtení se pro ně stává běžnou a přirozenou součástí života.

Dotazy na využívání knihovny k soukromým ke služebním účelům vychovatelek z družin

Vychovatelky vlastní legitimaci do MKP?

Všechny dotazované vychovatelky z družin spádových základních škol mají legitimaci do knihovny. Legitimaci si všechny pořizovaly ještě před tím, než začaly chodit do knihovny se svými dětskými skupinami.

K jakému účelu si půjčují literaturu?

Vychovatelky si také, stejně jako učitelky, půjčují literaturu jak k soukromým tak služebním účelům. K soukromým účelům si půjčují především oddechovou beletrii.

Ke knihám půjčovaným z pohledu služebního patří beletrie pro děti, kterou vybírají pro společné odpolední čtení v družině. Druhým druhem literatury půjčovaným pro služební účely je literatura naučná. Družinářky si většinou půjčují různé příručky pro výtvarné, sportovní aktivity a zpěvníčky.

7.1.3. Otázky z dotazníku kladené učitelkám mateřských škol a závěry z dotazníku vyplývající:

Rozhovory pro tento dotazník jsem vedla s 5 učitelkami z mateřských škol (Renoirova, Lohniského I., Lohniského II., Tréglova, Hlubočepy) z barrandovského sídliště a se 7 učitelkami z mateřských škol na pražském Smíchově (Kořenského, Grafická, Radlická, U Železničního mostu). Pro tuto část průzkumu jsem měla k dispozici celkem 12 rozhovorů s vyplněnými dotazníky.

Jak často se třídou navštěvujete knihovnu

Třídy předškoláků z mateřských škol z obou lokalit chodí do knihovny několikrát ročně. Četnost návštěv se v obou knihovnách liší.

Třídy, které chodí do smíchovské pobočky MKP, knihovnu navštěvují většinou 2x až 3x za školní rok a to především v období říjen až duben. Zájem by byl i větší, ale není v možnostech knihovny zajistit školám vyšší četnost návštěv.

Třídy předškoláků z barrandovských mateřských škol docházejí do zdejší knihovny až 4x za školní rok. Zdejší počet spádových škol je nižší, a proto je v silách knihovny zajistit školám vyšší počet návštěv knihovny.

Vyhovuje vám četnost návštěv

Četnost návštěv v knihovně Barrandov zdejšími mateřskými školami zcela vyhovuje. Mateřské školy na Smíchově by uvítaly možnost častěji do knihovny zavítat, ale provozní důvody smíchovské knihovny častější návštěvy neumožňují.

Vyhovuje potřebám začínajících čtenářů a rámcovým vzdělávacím programům v mateřských školách tematické složení besed?

Knihovnice vytvářejí také nabídku literárních besed pro mateřské školy podle dlouhodobého zájmu učitelů o konkrétní témata, která navazují na rámcové vzdělávací programy. Učitelkám nabídka besed vyhovuje, besedy si vybírají podle právě probíraného tematického okruhu, pokud potřebují zařadit tematicky nějaké další aktuální téma, většinou nebývá pro knihovnice problém konkrétní besedu pro třídu připravit.

Jak vyhovuje zařazení prvků informačního vzdělávání do besed pro začínající čtenáře v mateřských školách?

Prvky informačního vzdělávání pro předškolní třídy mateřských škol knihovny nenásilně zařazují do připravených literárních besed, podobně jak to dělají i pro první a druhé třídy základních škol, samozřejmě s ohledem na věk, znalosti a schopnosti dětí předškolního věku. Informační vzdělávání předškoláků probíhá formou hry na písmena, s knihovnicí si povídají o práci spisovatele a ilustrátora, na ilustrátora si i zahrají a nakreslí svou ilustraci k pohádce. Běžně knihovnice s dětmi opakuje, jak se správně s knihou zachází. Tato forma informačního vzdělávání vyhovuje také učitelům, navazuje na informace o vzniku knihy a jejích částech, kterou s dětmi ve školkách probírají.

Jaké je využití informací, které děti v knihovně získají, v dalším programu mateřské školy?

Učitelky ve školkách využívají informace získané v knihovnách v rámci jednotlivých vzdělávacích tematických celků. Návštěvu knihovny se snaží přiřadit k těm celkům, které nějak tematicky s knihovnou souvisí. Termín návštěvy knihovny a zvolené téma se snaží učitelé a knihovnice zařadit do právě ve školce probíraného tematického celku, takže děti do knihovny přicházejí již s určitými znalostmi, které knihovnice při besedě dále rozvíjí a navazuje na ně dalšími informacemi.

Chodí děti se třídou do knihovny rády? Které besedy děti nejvíce baví?

Děti ze školek návštěvy v obou knihovnách baví. Líbí se jim jak besedy, tak následující prohlížení knih. Při besedách se děti rády přímo účastní děje, doplňují text, spoludotvářejí pohádku, doplňují, hledají, soutěží. Knihovnice i učitelky tento druh besed také upřednostňují, protože mohou děti vidět se projevovat a pozorují jejich rozšiřující se znalosti a záliby. Důležité je, že děti v tomto věku považují zcela spontánně knihovnu jako běžnou součást svých životů a jako místo, kde se pobaví a něco zajímavého dozví.

Dotazy na využívání knihovny k soukromým ke služebním účelům učitelek mateřských škol

Učitelky mateřských škol vlastní legitimaci do MKP?

Dotazované učitelky mateřských škol vlastní legitimaci MKP. Legitimaci si pořizovaly ještě před tím, než začaly chodit do knihovny se svými třídami.

K jakému účelu si půjčují literaturu?

Literaturu z MKP si půjčují jak k soukromým, tak služebním účelům. K soukromým účelům si půjčují především oddechovou beletrii.

Ke knihám půjčovaným ze služebních důvodů patří beletrie pro děti, kterou vybírají pro společné čtení ve školce, především pro čtení před odpoledním spaním. Učitelky ze školek si také půjčují i literaturu naučnou. Především se jedná o různé příručky s nápady pro výtvarnou činnost, sportovní aktivity a zpěvníčky. Některé učitelky si také půjčují i různé logopedické příručky pro procvičování řeči a v této souvislosti i dětské básnické sbírky pro procvičování řeči a paměti.

Učitelům jsem také položila dotaz na využívání elektronických článkových databází obecně a databází nabízených MKP ke služebním účelům a odbornému sebevzdělávání.

Databáze i učitelky v mateřských školách využívají minimálně. S databázemi pracují spíše učitelky s kratší praxí a vysokoškolským vzděláním. Ve využívání brání, stejně jako učitelům na základních školách, především jazyková bariéra a pak neznalost používání databází. Na dotaz, jestli by využili možnost speciálního semináře pro pedagogy se zaměřením na práci s databázemi a přehledem článkových databází s pedagogickým zaměřením, mi mladší učitelky odpověděly, že zájem by z jejich strany rozhodně byl, starší učitelky již zájem většinou neprojeví.

7.1.4. Otázky z dotazníku kladené rodičům začínajících čtenářů a závěry z dotazníku vyplývající:

Rozhovory s rodiči začínajících čtenářů jsem v obou knihovnách vedla nezávisle na tom, jestli jejich děti docházejí se školními kolektivy či nikoli. V barrandovské knihovně jsem tento rozhovor vedla se 6 rodiči, byly to maminky. 6 dětí chodí již do základní školy, 4 děti jsou ještě v mateřské škole. Ve smíchovské knihovně jsem rozhovory uskutečnila s 5 rodiči, opět maminkami. Tady byly všechny děti již v základní škole. V obou knihovnách rodiče školáků i předškoláků reagovaly velmi podobně. Pod čarou na další stránce autorka uvádí a doplňuje zjištěné skutečnosti z dotazníků postřehy ze své praxe.

Vlastní dítě svou legitimaci do knihovny?

11 dětí těchto dotazovaných rodičů chodilo již do základní školy a 4 děti do mateřské školy. Z 11 dětí ze základní školy se 5 přihlásilo již v předškolním věku při návštěvě knihovny s rodiči, 6 dětí se přihlásilo na základě návštěvy knihovny se školou. Všechny dotazované maminky tady postupovaly a uvažovaly podobně. Děti, které již chodí do základní školy, mají svou legitimaci do knihovny. Předškoláci ji ještě nemají a knihy jim na svou čtenářskou legitimaci půjčují rodiče.⁵⁹

Jakou literaturu pro děti rodiče se svými dětmi půjčují?

Zde se rodiče v obou knihovnách chovají rovněž shodně. Půjčují si především dětskou beletrii pro děti do 10 let, především knížky z edic první čtení. To jsou knihy, které si půjčují rodiče spolu se školáky. Také si často půjčují knížky obrázkové, z nich především leporela s krátkými texty, pak také knížky, kde je text přímo doplňován obrázky. Tyto knihy si půjčují také hojně rodiče předškoláků, protože tyto texty mohou číst spolu a předškolní děti se tak cvičí v práci s knihou a rozšiřují si slovní zásobu. Podobně rodiče i děti vybírají i knihy populárně naučné. I tady je u začínajících čtenářů důležité velké množství obrázků a kratší doprovodný text s většími písmeny.

⁵⁹ Tento malý vzorek rodičů z průzkumu postupoval při získávání dětských legitimací shodně. Z běžné praxe a denního kontaktu se čtenáři autorka práce uvádí svou zkušenost s postoji rodičů k zápisům předškoláků a začínajících školáků. Jsou to poznatky vycházející z praxe autorky a nejsou podloženy žádným statistickým měřením.

Velká skupina rodičů má většinou k zápisům dětí ten postoj, že pokud dítě ještě neumí číst, legitimaci mu nezřizují. Důvodem je také obava, aby dítě legitimaci neztratilo a rodič měl stále přehled o stavu čtenářského konta – obava z nabíhajícího poplatku za zpožděné vrácení knihovních jednotek. Velmi často tento názor vychází z vlastní negativní zkušenosti těchto rodičů.

Další velkou skupinu tvoří rodiče, kteří legitimaci dětem pořizují proto, že dítě bude docházet do knihovny spolu se školní třídou. Těmto rodičům knihovnice vždy velmi přesně vysvětlují pravidla pro půjčování knih a také, jak probíhá půjčování knih dětem ihned po školním programu. Velká část těchto rodičů bývá knihovnou natolik zaujata, že si často pořizuje legitimace i pro sebe.

Třetí větší skupinu tvoří rodiče, kteří dětem pořizují legitimaci ještě v předškolním věku a půjčují na ně všechny dětské knížky. Toto bývají rodiče, kteří mají s knihovnou dobrou zkušenost a s knihovnou a knihou jsou v kontaktu po většinu svého života.

Mají rodiče zájem o radu dětských knihovnic ve výběru dětských knih? Na základě čeho knihy pro své děti nejčastěji knihy vybírají?

Rodiče v obou knihovnách mají velký zájem o pomoc knihovnice při výběru dětských knih. Opět vycházím jak z provedeného průzkumu, tak ze své knihovnické praxe. Jeden ze základních stavebních kamenů v práci knihovníka s dětskými čtenáři a jejich rodiči je vytvoření vztahu na základě důvěry. Pokud je vztah takto nastaven, rodiče i děti se ke knihovnici obrací rádi a zcela spontánně si nechají ve výběru literatury poradit a o radu si i říkají. V barrandovské knihovně se tento vztah vytváří o něco snadněji a rychleji. Celková velikost knihovny je menší, s tím souvisí i počet knihovnického personálu. Díky tomu se rodiče i děti snadněji v knihovně po všech stránkách zorientují a naváží s knihovnicemi kontakt. Smíchovská knihovna je větší a čtenáři i rodiče se orientují pomaleji. Pokud ale už své dětské knihovnice a dětskou část knihovny poznají, nemají velký problém se zorientovat a s knihovnicemi navázat přátelský kontakt.

Rodiče vybírají knihy pro děti především na základě vlastní dětské čtenářské zkušenosti, na základě informace z webu, knihkupectví a reklamy. Dále pak na doporučení přátel, učitelů a knihovníků.r

Chodí děti – začínající čtenáři do knihovny sami, případně s kým?

Předškoláci v obou knihovnách chodí dle průzkumu i zkušeností z praxe vždy s rodiči, případně s prarodiči nebo jiným dospělým příbuzným. Rodiče často uvádí, že do knihovny děti dopoledne docházejí i se třídou a učitelkou z mateřské školy.

Děti z prvních a druhých tříd základních škol chodí také do knihovny nejčastěji s rodiči a dalšími dospělými příbuznými. Učitelky jsou také často uváděny jako průvodci dětí do knihovny. V případě smíchovské knihovny rodiče vůbec nepočítají s tím, že by začínající čtenáři docházeli do knihovny samostatně. V případě knihovny Barrandov již rodiče druháků uvažují o možnosti děti samostatně nebo s kamarádem dítě do knihovny pustit. Tady záleží na vzdálenosti knihovny od místa bydliště a na bezpečnosti této cesty.

Jak rodiče využívají knihovnu k získávání populárně naučné literatury o začínajících čtenářích a nástupu dětí do školy vůbec?

Při zápisu dětí do knihovny nebo při zjišťování jakou dětskou literaturu pro začínající čtenáře knihovna nabízí, se obvykle rodiče ptají na naučnou literaturu, která řeší problematiku nástupu do školy nebo přípravu budoucích školáků. Knihovnice aktivně tuto literaturu rodičům doporučují a to především při zápisu dětí do knihovny. Rodiče mají zájem o výstavky těchto knížek, které dětské knihovnice připravují při vhodných příležitostech, jako jsou zápisy prvňáků do školy nebo začátek školního roku. Během školního roku rodiče aktivně vyhledávají ty části fondu naučné literatury, kde se právě knihy o začínajících čtenářích nacházejí – pedagogika, lékařství, jazykověda, domácnost.

Kromě knížek pojednávajících o různých úskalích vstupu do školy a předškolní přípravě rodiče také často vyhledávají knihy s návody na výtvarné činnosti, zpěvníčky, knihy s nápady na výlety nebo na sportovní aktivity.

7.2. Rozdíly v práci se začínajícími čtenáři v knihovně ve starší městské zástavbě, knihovna Smíchov, a v nové sídlištní zástavbě, knihovna Barrandov

Dětské oddělení v knihovně ve starší zástavbě, knihovna Smíchov, navštěvuje více starších dětí, ve věkovém intervalu 9 – 15 let (90% ze všech dětí navštěvujících tuto knihovnu), než dětí mladších, věkový interval předškolní věk – 8 let (10% ze všech dětí navštěvujících tuto knihovnu). Nízký počet menších čtenářů je úzce spojen se situací na Smíchově. V centrální části pražského Smíchova trvale žije málo rodin s dětmi, protože zdejší podmínky nejsou pro rodiny s dětmi příznivé (velké množství lidí, vysoký stupeň dopravy a hluku, málo dětských hřišť, bezpečnostní situace nedovolující pohybovat se menším dětem po okolí domova samostatně). Začínající čtenáři se tak nedostanou do knihovny jinak, než s rodiči nebo se školními skupinami. Větších dětí je na Smíchově více i díky tomu, že jich sem mnoho dojíždí i z okolních pražských částí do školy nebo za odpoledními aktivitami. Řada z nich část odpoledne tráví i v knihovně, kam se větší děti mohou dopravit samy.

Dětské oddělení v nové sídlištní zástavbě, knihovna Barrandov, navštěvují více také starší děti ve věkovém intervalu 9 – 15 let (75% ze všech dětí navštěvujících tuto knihovnu). Mladší děti, ve věkovém intervalu předškolní věk – 8 let (25% ze všech dětí navštěvujících tuto knihovnu). Na sídlišti žijí především rodiny s dětmi, které na sídlišti tráví většinu času – chodí sem do školy, navštěvují odpolední kroužky, hrají si s kamarády venku a chodí také do knihovny. Starší děti knihovnu navštěvují častěji proto, že se po sídlišti mohou pohybovat sami, zvládají čtení lépe než začínající čtenáři, kniha je pro ně i variantou jak trávit volný čas, hledají v nich informace do školy. Začínající čtenáři dochází do knihovny opět především s rodiči, dále se školou, ale na sídlišti do knihovny dochází malé děti i se staršími sourozenci nebo s kamarády. Mladší děti z nejbližšího okolí dochází do knihovny i sami. Pro mladší děti je prostor sídliště více přátelský a umožňuje jim i samostatný pohyb bez asistence dospělého, což se odráží i na návštěvnosti knihovny.

Skladba fondu pro děti v obou srovnávaných knihovnách je obdobný. Obě knihovny mají fond pro začínající čtenáře vyčleněný v samostatných policích a v hrabátkách. Fond je rozčleněn na beletrii (beletrie pro děti do 10 let a beletrie pro děti od 10 let) a na populárně naučnou literaturu pro děti (rozdělená podle vědních oborů a podoborů). Běžnou součástí nabídky jsou i populárně naučné knihy o začínajících čtenářích pro rodiče. Velikost fondu se liší. Knihovna Smíchov má větší fond literatury pro děti než má knihovna Barrandov.

Srovnání fondů dětské literatury v knihovnách Smíchov a Barrandov			
knihovna	beletrie	naučná literatura	celkem
Smíchov	5 020	2 015	7 035
Barrandov	2 955	1 040	3 995
rozdíl	2 065	975	3 040

Tab. č. 17 Srovnání fondů dětské literatury v knihovnách Smíchov a Barrandov, zdroj: interní materiál MKP⁶⁰

Velikost prostoru pro děti a vybavení je v obou knihovnách přibližně stejně velký, i když prostory smíchovské knihovny jsou větší. Obě dětská oddělení mají prostor rozdělen na části, kde je uložen fond a pak je tu vždy prostor, kde si děti mohou hrát, povídat si, číst si. Zvláště malé děti a začínající čtenáři oceňují herní prostor. V knihovně Smíchov mu vévodí kolotoč a v knihovně Barrandov je plný látkových sedacích a hracích kostek.

Srovnání velikosti prostoru dětských oddělení v knihovnách Smíchov a Barrandov				
knihovna	výměra celé knihovny	výměra dět. odd.	výměra herní části	výměra pro fond
Smíchov	1 460	108	68	40
Barrandov	476	93	43	50

Tab. č. 18 Srovnání velikosti prostoru dětských odd. knihoven Smíchov a Barrandov, zdroj: interní materiál MKP⁶¹

Kulturní a vzdělávací aktivity patří neodmyslitelné k činnosti obou knihoven. Dopoledne se v obou knihovnách pořádají informační a literární besedy pro školy, pokud probíhají autorská čtení nebo křty knih pro děti v dopoledních hodinách, opět je navštěvují školní třídy. V odpoledních hodinách obě knihovny navštěvují družiny. Většinou to bývá ve středu a ve čtvrtek.

Obě knihovny plní i funkci komunitního centra pro děti všech věkových skupin v dané oblasti. Probíhají tu tematická odpolední setkání, která knihovny pořádají ve spolupráci s dalšími organizacemi v rámci své lokality (dětské umělecké školy, mateřská centra, dětské

⁶⁰ Údaje v tabulkách pocházejí z interních materiálů MKP o kapacitách fondů jednotlivých knihoven MKP

⁶¹ Údaje z tabulky pocházejí z interních materiálů MKP. Výměry knihoven z pasportizačních tabulek jednotlivých knihoven MKP

kluby). Rozdíl je u obou knihoven nejvíce v oslovovaných skupinách dětí. Začínající čtenáři jsou v obou knihovnách oslovováni spolu s dalšími vhodnými věkovými skupinami dětí. Knihovna Smíchov oslovuje při akcích vhodných pro mladší děti spolu se začínajícími čtenáři také většinou dětí ve věku do 10 let (např. Noc s Andersenem, Slet čarodějnic ...). Je to proto, že v oblasti Smíchova je to nejvíce aktivní skupina dětí docházející do knihovny. Také jsou to děti, které se už mohou v oblasti Smíchova pohybovat samostatně, bez asistence dospělého. V knihovně Barrandov probíhají akce pro mladší děti zaměřené především pro začínající čtenáře a děti předškolní (Dětský den, Pohádkový les, Pimprlové divadlo...). Na Barrandově velmi aktivně pracuje Mateřské centrum, specializované na děti předškolní. Po sídlišti vyvíjejí komunitní aktivity i některé další rodičovské spolky, které také oslovují knihovnu ke spolupráci. Proto vzniká řada komunitních aktivit zaměřených na malé děti, při kterých knihovna spolupracuje. Komunitní aktivity pro děti mezi 9. – 11. rokem na sídlišti jsou zcela samostatným bodem jak v práci knihovny, tak v práci dalších komunitních spolků.

7.3. Možnosti propojení výchovných a vzdělávacích programů pro začínající čtenáře v obou knihovnách v rámci jedné organizace

Knihovna Barrandov a knihovna Smíchov patří organizačně pod Obvodní knihovnu pro Prahu 5, 13 a 16. Díky tomu probíhá veškerá spolupráce mezi knihovnami velmi snadno. Knihovníci znají jednotlivé pobočky v rámci celé Obvodní knihovny pro Prahu 5, 13 a 16 a samozřejmě se dobře znají i knihovníci mezi sebou. Především dětské knihovníci jsou zvyklí spolu komunikovat, takže spolupráce na nejrůznějších kulturních a vzdělávacích projektech je možná a probíhá – jak na úrovni obvodní, tak na úrovni celé sítě MKP.

Knihovníci jsou tedy dobře informováni o kulturních a vzdělávacích akcích, které probíhají v rámci celého obvodu. Tyto informace získávají ústně na poradách a při nejrůznějších setkáních, na webu MKP v informacích o akcích, z plakátů, které Obvodní knihovna tiskne i pro ostatní knihovny, z informací na plazmových obrazovkách, které jsou umístěné ve čtyřech knihovnách ze sedmi (Smíchov, Barrandov, Lužiny, Stodůlky). Díky této informovanosti mohou knihovníci snadno upozorňovat čtenáře na probíhající nebo připravované akce kdekoli v rámci obvodu. Čtenářům, kteří jsou dnes zvyklí navštěvovat více poboček sítě MKP, nedělá velký problém zajet nebo zajít na konkrétní akci do jiné pobočky. Čtenáři takto propojují a využívají služby knihoven Smíchov a Barrandov, Smíchov a Ostrovského, Lužiny a Stodůlky, někdy také Barrandov a Ostrovského a Smíchov a Lužiny.

Tímto způsobem mezi knihovnami nepřejíždí pouze dospělí čtenáři, ale takto navštěvují různé projekty i děti. Ty mladší především v doprovodu rodičů nebo v rámci spolupráce se školami také s učiteli nebo družinářkami. Informace o dětských akcích získávají dospělí většinou přímo od knihovnic, které rodiče či učitele informují o právě probíhajícím zajímavém projektu i na jiné dobře dostupné pobočce.

Takto řada dětí z Barrandova nebo z Ostrovského dojíždí na Smíchov kvůli Noci s Andersenem a hře, která je s ní spojená. V průběhu podzimních a zimních měsíců se andersenovské hry účastní až 50 dětí. Z toho dětí nebydlících přímo na Smíchově bývá kolem

20. Ne všechny hry dokončí, takže Noci s Andersenem se účastní 15 – 20 dětí, z toho přibližně 4 – 6 je těch, které na Smíchově nebydlí.

Podobným způsobem knihovny vzájemně informují čtenáře o připravovaných dětských dnech nebo jsou často vzájemně mezi knihovnami využívána i hravá odpoledne, případně čarodějnické oslavy.

Kromě informování o akci si knihovny mezi sebou vyměňují kontakty a informace o některých zajímavých kulturních projektech, které takto mohou probíhat i ve více pobočkách sítě. Svou významnou roli tady hraje jak metodické oddělení MKP, tak vedení Obvodní knihovny pro Prahu 5, 13 a 16. Sledují probíhající akce v rámci sítě a i v rámci republiky. Vhodné akce pak doporučují jednotlivým, pro akci vhodným, pobočkám. Pokud se akce povede a má dostatečnou návštěvnost, pobočky nebo obvody ji doporučují dále. Výhodou takovýchto opakovaných akcí je její marketingová připravenost a také prověření její kvality.

V knihovnách Smíchov a Barrandov probíhají pravidelně a úspěšně každý rok výstavy výtvarných spolků DANAE a Vzdělávacího spolku uměleckých řemesel a to buď souběžně, nebo v těsném sledu za sebou. Díky této organizaci není obtížné výstavy převézt, díky řidičům a technikům z oddělení celopodnikových služeb, z jedné pobočky na druhou. S oběma spolky se domlouvají i prezentační dny, takže si děti v obou knihovnách mohou vyzkoušet některé zajímavé techniky.

I některé jednorázové výstavy probíhají po sobě na Smíchově i na Barrandově. Výhodou je, že obě knihovny mají výstavní vitríny, takže obsahově mohou být výstavy v obou knihovnách obdobné. Jen v množství vystavovaných předmětů se barrandovská knihovna musí trochu uskromnit. Má jen dvě vitríny proti smíchovským čtyřem. Velmi zdařilá byly výstavy o Karlu Čapkovi. Jednou mezi knihovnami putovala výstava s názvem Život a dílo K. Čapka a druhá obdobná výstava nesla v obou knihovnách název Po Anglii s K. Čapkem. Zde MKP spolupracovala s Památníkem K. Čapka na Strži. Dětské knihovnice si pro děti, i ty nejmenší, připravily besedy o K. Čapkovi a jeho knížkách. Díky tomu si výstavu i povídání v obou knihovnách užili i začínající čtenáři, kdy je výstavou provázelo štěně Dášeňka.

Dalším způsobem spolupráce mezi pobočkami jsou i nabídky kulturních a vzdělávacích akcí školám. Některé specifické programy, které připravuje určitá pobočka, jsou nabízeny i dalším školám především v rámci obvodu. Příkladem toho jsou oblíbená pohádková představení Pimprlového divadla, která barrandovská knihovnice připravuje i pro školy ze Smíchova. Pro třídy začínajících čtenářů není problematické do barrandovské knihovny dojet. Obdobně zase děti z Barrandova rády dojíždějí na sobotní občasná divadelní představení, která smíchovská knihovna domlouvá s divadelním spolkem Gaudeum.

8. MOŽNOSTI INFORMAČNÍ VÝCHOVY ZAČÍNAJÍCÍCH ČTENÁŘŮ V KNIHOVNÁCH MKP NA SMÍCHOVĚ A NA BARRANDOVĚ – METODICKÝ NÁVOD

V průběhu celé této práce jsem v jednotlivých kapitolách popisovala řadu vzdělávacích aktivit s prvky informační výchovy a kulturních pořadů, které se konají v knihovnách Smíchov a Barrandov pro začínající čtenáře. Knihovny při jejich přípravě sledují různé cíle. Ukázat dětem, že:

- čtení a další aktivity ve spojení s knihou a čtením mohou být zábavné, hravé a plné fantazie,
- v knihách a dalších dokumentech se potřebujeme orientovat, protože jsou plné informací, které by bylo škoda nechat uniknout
- z textu si potřebujeme umět vybrat nejdůležitější informace a také umět říci, odkud jsme informace získali
- návštěva knihovny může být příjemnou alternativou trávení volného času,
- v knihovně mohou položit nejrůznější otázky a knihovnice jim s hledáním odpovědi vždy ráda pomůže,
- do knihovny se může jít s kamarádem, se sourozencem, s rodiči, se školou nebo sám a nikdy to nebude nuda.

Kulturní a vzdělávací aktivity knihovny lze rozdělit do dvou hlavních kategorií: vzdělávací akce s prvky informační a literární výchovy a kulturní pořady pro školy a volnočasové vzdělávací a kulturní akce pro rodiny s dětmi.

8.1. Akce pro školy

Školy a knihovny spolu mohou na poli informační výchovy a čtenářské gramotnosti úzce spolupracovat a proto si potřebují vzájemně předávat důležité informace. Proto je důležitá informační kampaň, se kterou knihovny oslovují školy a učitelům nabízejí vhodnou spolupráci v návaznosti na Rámcový vzdělávací program. Na začátku školního roku z MKP do škol míří informační maily a informační balíčky knihovny s upozorněním na nejbližší spádovou knihovnu. Informace jsou určeny jak vedení škol, tak spolupracujícím učitelům a vychovatelkám v družinách. Obsahují nabídkové listy literárních besed a informačních lekcí pro děti i pro učitele, odkazy na webové stránky knihovny s prokliky na konkrétní pobočku v místě působení školy. Knihovnice také osobně navštěvují školy a konkrétní spolupracující učitele, se kterými navazují na předchozí spolupráci. Díky těmto již existujícím kontaktům se pak snadněji navazuje spolupráce i s dalšími pedagogy. Knihovnice učitelům také nabízejí seznamy nových a vhodných knih pro děti a populárně naučné literatury pro učitele pro práci s dětmi v prvních třídách.

Za zmínku speciální kampaň MKP, která byla zacílena na začínající čtenáře a jejich rodiče a učitele. Akce se jmenovala „Prvníáčci do knihovny“. Probíhala ve školním roce 2014/2015 v určitých vytypovaných knihovnách. Byla zaměřena na žáky 1. tříd, jejich rodiče

a učitele. Prvňák musel přijít do knihovny s rodičem a přihlásit se. Kromě legitimace dítě dostalo i knižní dárek a rodič informace o práci knihovny s dětmi a o webových stránkách, kde našel jak seznamy knih vhodných pro společné čtení rodičů s dětmi, tak přehled knih pro rodiče o tom, jak dobře zvládnout nástup do školy. Díky této kampani rodiče zjistili, že knihovna může být dobrým partnerem na poli dětského čtení, získávání informací a informační výchovy. Speciální část kampaně byla zaměřena i na učitele, kde pedagogové dostali informace nejen o nabídce akcí pro školní kolektivy, ale také informace o doporučené literatuře pro učitele prvních tříd. Učitelé tak získali informace o možnostech knihovny a o možnosti spolupráce na poli informační výchovy a čtení. Z knihoven v Praze 5 se této kampaně účastnila barrandovská pobočka. Webové stránky vzniklé pro tuto kampaň zůstaly aktivní i po jejím ukončení. Rodiče i učitelé mají stále možnost využívat jak informace o tom, jak s dětmi číst, tak seznamy doporučené literatury, které jsou aktualizovány.

Zajímavou aktivitou, která je založená na spolupráci se školami, je účast knihovny při zápisu dětí do 1. třídy s bibliobusem Oskarem. Děti a jejich rodiče mají možnost si během zápisu do 1. třídy prohlédnout knížky pro začínající čtenáře a pro rodiče prvňáčků a seznámit se se službami knihovny mimo prostor knihovny. Tento typ aktivit knihovny velmi vítají. Knihovna tak osloví a přitáhne řadu dalších dětských a dospělých čtenářů, kteří by se k nim nedostali.

Bibliobus Oskar je velmi vhodným marketingovým prostředkem pro práci knihovny mimo její kamenné zdi. Může oslovit při nejrůznějších akcích mnoho dětí a rodičů, nabídnout informační služby knihovny a také pobavit.

V současné době je důležité i seznámení dětí a učitelů s elektronickými službami knihovny. Kromě on-line katalogu MKP a webových stránek umožňuje knihovna na Smíchově i práci se dvěma interaktivními výukovými programy - Méd'á čte a Dětský koutek. Do knihoven se dostávají i interaktivní tabule nebo stoly. Všechny tyto interaktivní pomůcky pomáhají dětem zlepšovat se ve čtení nebo jiných předmětech, mají možnost si na nich zahrát i různé hry. Učitelům knihovny nabízejí možnost využít tyto programy ve výuce. Lze je využít jako hravý prvek při informačních lekcích i při literárních besedách.

8.1.1. Obecná struktura návštěv prvních a druhých tříd v knihovně s prvky informační výchovy

Při první návštěvě v knihovně se děti seznámí s knihovnou, prostorem dětského oddělení a dozví se, jak se stát čtenářem knihovny a základní pravidla půjčování knih – knihy půjčované na 4 týdny, nutnost vracet knihy před uplynutím výpůjční lhůty, možnosti prodloužení vypůjčených knihovních jednotek, nebezpečí zpoždění a co je třeba v takovém případě udělat. Děti si mohou prohlížet knihy a prostor si „ohmatat“. Na konci návštěvy děti dostanou přihlášky, drobné dárky a také sešitek, kam si budou v průběhu celého školního roku zapisovat a kreslit obrázky z přečtených knih a příběhů. Děti, které vstupují do projektu „Už jsem čtenář, knížka pro prvňáčka“, tyto sešitky vyplňují, aby mohly být na konci školního roku pasovány na Rytíře čtení.

Protože se do knihovny dostávají jednotlivé první třídy v knihovnách Prahy 5, které tu představují jako ukázkové, až 4x za školní rok, mají děti možnost si informace o knihovně a především výpůjčním systému ještě několikrát zopakovat. Všechny důležité informace si děti v prvních třídách určitě nezapamatují při první návštěvě knihovny. Prvky ze základů informační výchovy jsou dětem postupně předkládány při všech následujících návštěvách. Důležité informace z předešlých setkání s dětmi knihovnice zopakuje. Jednotlivá setkání jsou zaměřena na knížky z edic prvního čtení a na autory píšící pro začínající čtenáře. Do povídání o knize knihovníci mohou vložit informace z oblasti informační výchovy. Například kromě samotného příběhu si s dětmi knihovnice povídají o tvorbě knihy – kdo je autor a ilustrátor, kde se kniha tiskne a váže a kde se prodává nebo půjčuje. Knihovnice vše doplňuje obrázky, řadu prvků si děti mohou sami vyzkoušet – například doplnit ilustraci ke krátkému textu nebo v textu doplnit slova. Důležité je i dětem zdůrazňovat, jak se ke knize chovat. Na toto téma existují velmi názorné plakáty, které vytvořili Josef Lada a Adolf Born. Oba plakáty ukazují pomocí vtipných obrázků, jak se ke knihám nechovat.

Poslední návštěva v knihovně v první třídě se většinou uskutečňuje v červnu a bývá slavnostní. Děti jsou pasovány na Rytíře čtení. Musí ale před pasováním ukázat knihu, kterou celou sami přečetli, říci, jak se jmenovala a kdo ji napsal. Pasování je také plné her a soutěží, kdy děti dokazují, že písmenka znají a techniku čtení zvládly a vědí i něco o knihovně. Při pasování děti dostanou diplom, medaili, drobné dárky a pro třídu také několik exemplářů knížek pro prvňáčka, dodané organizátory projektu „Už jsem čtenář, knížka pro prvňáčka“.

Pokud školy nechtějí absolvovat akci, Už jsem čtenář, mohou knihovnu navštívit jednorázově nebo opakovaně a s knihovnicí se domluví na tématech jednotlivých návštěv, podle Rámcového vzdělávacího programu. Učitelé si vybírají z nabídkových listů již připravených akcí, které jsou k nahlédnutí na webových stránkách knihovny nebo v rozesílaných nabídkových listech, mohou se ale s knihovnicemi domluvit i na akci speciálně připravené pro konkrétní dětskou skupinu. Knihovnice se vždy snaží, aby jednotlivá setkání dětem přinesla informace jak literární, tak i informace z oblasti informačního vzdělávání. Samozřejmě součástí takovýchto návštěv je i volná prohlídka dětského oddělení a knížek.

Podobnou strukturu jako u prvňáčků mají i návštěvy druhých tříd. Některé druhé třídy v knihovně v předchozím školním roce nebyly. S druhými třídami se v rámci prvků informační výchovy více pracuje s technickými prvky knihy - kde čtenář najde informaci o autorovi a ilustrátorovi nebo kde je uveden název knihy. Děti zjišťují, jak je důležitý obsah knihy. Opět se také učí pracovat s textem a orientovat se v něm. Hledají v textu jména postav nebo názvy předmětů a doplňují je k obrázkům. Opět si mohou sami dotvářet text svými ilustracemi nebo v textu doplňovat vhodná slova. Tyto prvky informační výchovy jsou nenásilně vkládány do literárních besed ke konkrétním knihám, na kterých se knihovnice domluví s učiteli tak, aby vše doplňovalo rámcový vzdělávací program určitého ročníku. Díky tomu, že se děti se školou dostanou do knihovny několikrát za rok, opět většinou 4x, mají možnost si informace o knihovně, knihách a informacích zopakovat a tak si je lépe zapamatovat.

V odpoledních hodinách, především ve středu a ve čtvrtek, docházejí do knihovny také školní družiny. Děti jsou v družinách rozděleny do 4 nebo 5 skupin podle školních ročníků. Skupiny dětí ze školních družin docházejí do knihovny většinou 1x za 2 měsíce, ale některé z časových důvodů jen 3x ve školním roce. Knihovnice pro děti připravují hravá setkání nad knihou. Zde je hlavním cílem děti knihou pobavit, zahrát si a zasoutěžit. Pomocí her a soutěží dětem knihovníci sdělují některé důležité nebo zajímavé informace o knihách a světě informací. Děti mohou kreslit, hrají si s písmenky a slovy, doplňují obrázky a děj známých pohádkových příběhů. Hledají ukrytého hlavního hrdinu a autora či ilustrátora. Na závěr si mohou sami knihovnu osahat a prohlížet si knihy. Tato odpolední setkání s družinami jsou velmi oblíbená dětmi i vychovatelkami.

Předškolní třídy z mateřských škol chodí do knihovny většinou 2x až 3x za školní rok. Jednou v průběhu podzimních měsíců, jednou v zimě a jednou na začátku jara. Školky s návštěvami knihovny zpravidla končí v průběhu dubna, v pozdějších měsících už jsou raději učitelky s dětmi venku. Z hlediska informační výchovy jsou návštěvy dětí z mateřských škol strukturované podobně, jako u tříd základních škol. Při besedě o knížce se děti dozvídají co je knihovna, kde jsou uloženy knížky pro nejmenší děti, knihovnice s dětmi probírají zásady správného chování ke knize. Děti při besedách mohou pomocí obrázků doplňovat text jednoduchého příběhu, pracovat s pohádkovými dvojicemi, hledat je a pak umístit do správné knížky, pracovat s písmenky a krátkými slovy.

8.2. Volnočasové vzdělávací a kulturní akce pro děti

Další velkou kapitolou práce se začínajícími čtenáři v knihovnách jsou volnočasové aktivity propojené s prvky informační výchovy a s nimi spojená spolupráce s rodiči a dalšími organizacemi, které se zabývají prací s dětmi.

Hlavní úkol knihovny je informovat rodiče začínajících čtenářů, kteří nejsou sami čtenáři knihovny, o knihovním řádu, především o výpůjční lhůtě jednotlivých dokumentů a o dalších službách knihovny dětem a rodičům. Informování rodičů probíhá jak přímo v dětských odděleních, tak na webových stránkách knihovny. Především knihovna rodiče informuje o doporučené literatuře dětských knížek i knížek pro dospělé, které rodičům pomáhají zvládnout úskalí vstupu jejich dítěte do školy. Knihovnice rodičům přímo v dětském oddělení ukazují zajímavé dětské knížky, připravují rodičům výstavy s doporučenou metodickou literaturou. Na webových stránkách MKP se čtenáři mohou informovat o hlasitém a společném čtení. To je především doménou společných chvil mezi rodiči a dětmi. Na webových stránkách pro děti najdou rodiče i doporučenou dětskou literaturu. Společné čtení knížek a prožívání čtených příběhů patří mezi chvíle, na které děti i rodiče rádi vzpomínají. Zajímavé stránky na webu MKP vznikly v roce 2015 v rámci celostátní akce Březen měsíc čtenářů, která byla pod společným heslem „Tátové čtou dětem“ s doporučenou literaturou pro společné čtení s tatínky. Tato stránka je také stále aktivní, knihovnou aktualizovaná, rodiči využívána. Základní shrnující informace dostanou děti i rodiče také v informační brožurce MKP pro děti „Poprvé v knihovně“.

Volnočasové aktivity na podporu čtení, které probíhají na Smíchově a Barrandově můžeme rozdělit na:

- akce vytvářené konkrétní knihovnou – Čtení u kolotoče, Kuňky a žbluňky, autogramiády a autorská čtení, Hravé odpoledne, Čarodějnické odpoledne s bibliobusem Oskarem (Smíchov), Pimprlové divadélko, Čtené a dramatizované příběhy z knih (Barrandov)
- pravidelně pořádané celospolečenské aktivity, kterých se konkrétní knihovna účastní – Noc s Andersenem, Už jsem čtenář ve spojení s pasováním na rytíře čtení, hlasování SUK (Smíchov a Barrandov)
- akce pořádané knihovnou ve spolupráci s dalšími organizacemi – Dětský den (Barrandov), výstavy prací dětí z výtvarných kroužků a koncerty dětských pěveckých a hudebních souborů ze spolupracujících základních a uměleckých škol (Barrandov a Smíchov)

Volnočasové aktivity pro děti a jejich rodiče v knihovnách patří mezi nejdůležitější akce, které knihovny pořádají, protože pomáhají upevňovat vztah mezi rodiči a dětmi a knihovna se podílí na příjemných chvílích, které rodina může prožít společně. Základy informační výchovy jsou přirozenou součástí takovýchto činností v knihovně a touto výchovou prochází nenásilně celá rodina.

9. ZÁVĚRY: SITUACE KNIHOVEN V OBLASTI SMÍCHOVA A BARRANDOVA, JINÉ ROLE KNIHOVEN V TĚCHTO LOKALITÁCH, ROZDÍLNOST ROLÍ TĚCHTO KNIHOVEN

Knihovny Smíchov a Barrandov jsou pobočkami Městské knihovny v Praze. Organizačně obě spadají pod Obvodní knihovnu pro Prahu 5, 13 a 16. Obě jsou knihovnami rodinného typu. To znamená, že v jednom velkém společném prostoru najdou čtenáři a návštěvníci dokumenty jak pro děti, tak pro dospělé. I když knihovna Smíchov patří mezi velké pobočky MKP, tak velikostí dětského oddělení i knihovního fondu pro děti jsou obě knihovny srovnatelné. Pobočka Smíchov leží v centrální části Smíchova, kde se nacházejí administrativní budovy, obchody, je tu také velký dopravní uzel na křižovatce Anděl a kde žije, i díky tomu, menší množství rodin s dětmi. Pro rozvoj dospělé části smíchovské knihovny jsou to velmi příznivé faktory, ale pro dětské čtenáře, především ty nejmenší, to nejsou optimální podmínky. Proto i velikost dětského oddělení rozsahem fondu i velikostí prostoru odpovídá potřebám zdejších dětských čtenářů. Prostor dětského oddělení zaujímá necelou třetinu půjčovny. Knihovna Barrandov je knihovnou sídlištní. Zde je zcela jiná situace než na Smíchově. Na sídlišti Barrandov žije mnoho rodin s dětmi. Protože knihovna je jedním z mála kulturních zařízení na sídlišti, děti rády, spolu s rodiči, navštěvují zdejší knihovnu. Dětské oddělení je proto velké i rozsahem dětského fondu i velikostí prostoru. Prostor dětského oddělení zaujímá téměř polovinu prostoru celé půjčovny. Na sídlišti Barrandov žije velké množství rodin s dětmi, které zde chodí do školy, odpoledne si na sídlišti hrají, chodí na kroužky a také, mnohé z nich, navštěvují i knihovnu. Výhodou sídliště je, že se děti mohou ve zdejším prostoru pohybovat samostatně, automobilový a tramvajový provoz tu není tak silný a řidiči si jsou vědomi přítomností volně se pohybujících dětí, takže většina jezdí ve vnitřních ulicích sídliště pomaleji. I díky tomu dětské čtenáři, včetně těch začínajících, knihovnu navštěvují rádi a hojně.

Každá knihovna na své čtenáře a návštěvníky dělá dojem i svým zařízením a vybavením. Pokud působí světle a vesele, je zařízena moderním mobiliářem i odpovídající technikou, dětské oddělení je hravé a přívětivé, čtenáři takovou knihovnu rádi navštěvují. Knihovna na Smíchově zcela jistě tyto parametry splňuje. Stále patří mezi novější a moderní knihovny. Aby stále působila moderně, musí tu docházet k některým úpravám v zařízení půjčovny, aby se zde čtenářům líbilo. Dětské oddělení tak v poslední době získalo několik tulivaků, na nich si děti mohou číst a povídat si. Dětské oddělení knihovny na Barrandově v roce 2014 prošlo drobnou proměnou. Je zde nově rozmístěný mobiliář a s ním i knižní fond, v dětské části vznikl větší prostor pro hru a posezení. Díky novým herním prvkům je dětské oddělení veselejší a hravější. I tyto úpravy přivádějí do knihovny nové čtenáře. Veselý a hravý prostor láká děti i jejich rodiče. Celá půjčovna byla nově vymalovaná a na okna dostala nové žaluzie. Úpravy pomáhají vytvořit příjemného prostředí a čtenáři to oceňují.

Dalším důležitým faktorem pro působení obou knihoven je přítomnost škol a dalších kulturních a vzdělávacích zařízení. Na Smíchově působí jak mateřské a základní školy, které jsem v práci popisovala, ale je tu také řada škol středních a v prostoru Smíchova a Košíř působí i dvě soukromé vysoké školy. Díky nim chodí do smíchovské knihovny větší množství

starších dětí a mladých lidí. Smíchovská knihovna je schopna tyto čtenáře oslovit díky svému knižnímu fondu a řadou dalších poskytovaných služeb, například půjčováním e-čteček, a výraznou roli tu hraje i umístění knihovny v centrální části Smíchova. Ale i pro malé děti, jejich rodiče i pedagogy se snaží nabízet zajímavý knižní fond, příjemný, bezpečný a vstřícný prostor a kulturní a volnočasové aktivity. Pokud se jich malé děti účastní, přicházejí odpoledne s rodiči a dopoledne se školní třídou a učitelkou. Knihovna se snaží oslovit rodiče a učitele nabídkou knih vhodných pro čtení s dětmi a dalších dokumentů, které pomáhají při práci s dětmi. Smíchov má velkou výhodu v kumulaci dalších kulturních a vzdělávacích organizací, se kterými knihovna navazuje spolupráci – umělecké školy, dětský a kulturní dům, divadlo a výstavní galerie, komunitní spolky. Knihovna se s nimi snaží spolupracovat. Tak mají i začínající čtenáři možnost v raném věku vnímat knihovnu jako kulturní a komunitní zařízení. Na Barrandově je situace pro malé děti a začínající čtenáře příznivější. Na sídlišti působí základní a mateřské školy. Díky tomu, že děti chodí do školy v místě svého bydliště, navštěvují i knihovnu v blízkosti domova. Barrandovská knihovna má pro práci s malými čtenáři velmi výhodné podmínky. Protože se tato knihovna nachází na sídlišti v okrajové části Prahy 5, nenajdeme tu větší počet dalších kulturních a alternativních vzdělávacích organizací. Ty, které zde působí, jsem v práci popsala. Knihovna má tak na sídlišti své důležité a nezastupitelné poslání, aby právě nejmenším a mladším dětem zajišťovala kulturní zázemí v místě bydliště. Praha má velké množství kulturních institucí, přesto právě malé děti mají málo příležitostí tyto instituce navštěvovat.

Knihovna na sídlišti Barrandov i ve starší zástavbě starého Smíchova se snaží s dětmi pracovat. Nabízí jim zajímavé dětské beletristické knihy na čtení i populárně naučné knihy pro poučení. S tím i malým dětem ukazuje zásady práce s knihou a textem. Základy informační výchovy a zásady správného čtení knihovna ukazuje dětem jak při literárních a informačních lekcích připravovaných pro školy, ale i při jejich buď samostatných návštěvách knihovny, nebo návštěvách s rodiči v odpoledních hodinách. Rodičům i učitelům knihovna nabízí osobní konzultace při výběru vhodné literatury. Nabídka literatury je pro ně k dispozici i na webových stránkách knihovny. Jsou to jak beletristické knihy pro začínající čtenáře, tak populárně naučné knihy o dětech pro rodiče. Velkou výhodou menších knihoven je větší možnost pro knihovnice komunikovat se čtenáři, ať již malými nebo velkými, a poradit jim s výběrem literatury. Ale i knihovníci z větší pobočky, jako je například Smíchov, mohou svým malým i větším čtenářům doporučovat a pomáhat s výběrem literatury a získat si jejich důvěru. Pokud jsou děti zvyklé, že se jim dětská knihovnice věnuje a pomáhá jim s výběrem knih a orientací v nich, rády se do svého dětského oddělení a ke své knihovnici vrací i jako již starší čtenáři. Práce knihovníka a jeho schopnost komunikovat přispívá ke správné komunitní roli knihovny v místě svého působení. Do komunitní role patří i schopnost knihovníka naučit i malé dětské čtenáře pracovat s knihou a postupně využít schopnosti číst k získání informací z předložených dokumentů. Popisované knihovny komunitní roli podle svých možností plní a to i pro nejmenší a začínající čtenáře.

10. POUŽITÁ LITERATURA

Albatros [online]. Praha: Albatros, 2017 [cit. 2017-04-30]. Dostupné z: <http://www.albatros.cz/uvod/>.

ALEXOVÁ, Jana. *Stavební program pobočky Barrandov Městské knihovny v Praze*. Praha : MKP, 2004. 11 s.

ALEXOVÁ, Jana. *Stavební program pobočky Smíchov Městské knihovny v Praze*. Praha : MKP, 2002. 6 s.

Axióma [online]. Praha: Axióma, 2017 [cit. 2017-04-30]. Dostupné z: <http://www.axioma.cz/>.

BEHRENS, S. J. A conceptual analysis and historical overview of information literacy. *College & Research Libraries*. 1994, vol. 35, no. 4, s. 309-322.

Celé Česko čte dětem [online]. Praha, 2017 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://celeceskoctedetem.cz/>.

CLARKE, R., 2005. Books for Babies Programme. *Community Practitioner*, 09, vol. 78, no. 9, pp. 317 ProQuest Central. ISSN 14622815.

Čteme spolu: Stránky na podporu čtenářské gramotnosti a výuky na praktických a speciálních školách [online]. Praha: NPMK, 2017 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://cteme.npmk.cz/>.

Čtení pomáhá [online]. Praha, 2017 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://www.ctenipomaha.cz/>.

DOMBROVSKÁ, Michaela, Hana LANDOVÁ a Ludmila TICHÁ. Informační gramotnost - teorie a praxe v ČR. *Národní knihovna - knihovnická revue* [online]. Praha, 2004, 15(1), 7 - 18 [cit. 2017-01-21]. DOI: <http://full.nkp.cz/nkkr/NKKR0401/0401007.html>. Dostupné z: <http://full.nkp.cz/nkkr/NKKR0401/0401007.html>.

DOSTÁL, J. Informační a počítačová gramotnost – klíčové pojmy informační výchovy. In *Infotech 2007 - moderní informační a komunikační technologie ve vzdělávání*. Olomouc: Votobia, 2007. s. 60 – 65. ISBN 978-80-7220-301-7.

DREYFUSS, J., 1985. *L.A. County Toy Library Program: Something Children can Play with World's Oldest and the Nation's Biggest Service of its Type*. Los Angeles, Calif.: , Nov 24, ProQuest Central. ISBN 04583035.

DUKE, N.K., 2000. 3.6 Minutes Per Day: The Scarcity of Informational Text in First Grade. *Reading Research Quarterly*, Apr, vol. 35, no. 2, pp. 202 ProQuest Central. ISSN 00340553.

ECKERTOVÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL. *Bezpečnost dětí na Internetu: rádce zodpovědného rodiče*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2013, 224 s. ISBN 978-802-5138-045.

ECKERTOVÁ, Lenka a Lucie SEIFERTOVÁ. *Hustej internet*. 1. vyd. Praha: Petr Prchal, 2014. 87 s. ISBN 978-80-87003-39-8.

Fantastičeskije progulki po gorodu Omsk. *Omskije municipalnyje biblioteki* [online]. Omsk, 2017 [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: <http://lib.omsk.ru/clk/index-fpgo.html>

FONTANA, David. *Psychologie ve školní praxi: příručka pro učitele*. 4. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0741-2.

Fragment: Čtení, radost, poučení [online]. Praha: Fragment, 2017 [cit. 2017-04-30]. Dostupné z: <http://www.fragment.cz/uvod/>.

GARNSWORTHY, Marlo. *Sýkorčino dobrodružství s bezpečností na internetu. První příručka o bezpečnosti na internetu pro předškolní děti*. 1. vyd. Praha: AVG Technologies, 2010. 17 s. ISBN: 978-0-9827681-5-0.

HANCOCK, R., 2016. Bookstart Corner: Promoting Family Literacy. *Community Practitioner*, 01, vol. 89, no. 1, pp. 18-19 ProQuest Central. ISSN 14622815.

IBBY: Česká sekce [online]. Praha, 2017 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://www.ibby.cz/>.

IFLA: The International Federation of Library Associations and Institutions [online]. Netherlands, 2017 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <https://www.ifla.org/>.

JEŘÁBEK, Jaroslav a Jan Tupý. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]., 165 s.[cit. 2017-01-15]. Dostupné z: [http://www.nuv.cz/uploads/RVP_](http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf) [http://www.nuv ZV_2016.pdf](http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf)

Jičín - město pohádky [online]. Jičín, 2017 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://www.pohadka.cz/>

KATUŠČÁK, D. – MATTHAEIDESOVÁ, M. – NOVÁKOVÁ, M. *Informačná výchova*. 1. vyd. Bratislava: Media Trade, 1998. 375 s. ISBN 80-08-02818-X

Klub dětských knihoven [online]. Nová Paka, 2017 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://www.kdk.munovapaka.cz/>

KOŠKOVÁ, Alice. SUK – čteme všichni 2014. *Čtenář: Měsíčník pro knihovny*. 2015, roč. 67, č. 1.

KURKA, Ladislav. *Architektura knihoven*. 1. vyd. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky, 2011, 86, 7 s. ISBN 978-80-85851-20-5.

LANDOVÁ, Hana. Informační gramotnost - náš problém(?). *Ikaros* [online]. 2002, ročník 6, číslo 8 [cit. 2017-01-21]. urn:nbn:cz:ik-10980. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://ikaros.cz/node/10980>

LEPILOVÁ, Květuše. *Cesty ke čtenářství : vyprávějte si s námi*. Vyd. 1. Brno: Edika, 2014, 168 s. ISBN 978-80-266-0112-8.

Leselatte. *Leselatte: Ideen und Produkte* [online]. Brilon, 2017 [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: http://www.leselatte.de/seiten_leselatte/leselatte_was.html.

Leselatte. *Lebensspuren: Buchstart* [online]. Vídeň, 2017 [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: <http://www.lebensspuren.net/buchstart/angebote/leselatte.html>.

Méda čte: Globální i slabikářové čtení [online]. Praha: Petit, 2017 [cit. 2017-04-30]. Dostupné z: http://www.petit-os.cz/Meda_cte.php.

Městská knihovna v Praze [online]. Praha, 2017 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <https://www.mlp.cz/cz/>.

MOSS, B., 2005. Making a Case and a Place for Effective Content Area Literacy Instruction in the Elementary Grades. *The Reading Teacher*, 09, vol. 59, no. 1, pp. 46-55 ProQuest Central. ISSN 00340561.

Noc s Andersenem [online]. Uherské Hradiště, 2017 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://www.nocsandersenem.cz/>

Pedagogická encyklopedie. 1. vyd. Editor Jan Průcha. Praha: Portál, 2009, 935 s. ISBN 978-80-7367-546-2.

PŘAZOVÁ, Irena, Kateřina HOMOLOVÁ, Hana LANDOVÁ a Vít RICHTER. *České děti jako čtenáři*. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7491-492-8.

REZKOVÁ, Eva a Františka VRBENSKÁ. Slon Bob v Národním pedagogickém muzeu a knihovně J. A. Komenského. *Čtenář: Měsíčník pro knihovny*. 2015, roč. 67, č. 2.

Rosteme s knihou: Kampaň na podporu četby knih [online]. Praha, 2017 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://www.rostemesknihou.cz/cz/o-kampani/aktuality/>.

SKIP: Svaz knihovníků a informačních pracovníků [online]. Praha, 2017 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/>

Služby veřejných knihoven: směrnice IFLA. 2., zcela přeprac. vyd. Editor Christie Koontz, Barbara Gubbin. Praha: Národní knihovna České republiky - Knihovnický institut, 2012, 203 s. ISBN 978-80-7050-612-7.

SMOLÍKOVÁ, Klára. Komiksové stripky na divoko: Klářina kuchařka aneb Deset receptů na workshopy v knihovně. *Čtenář: Měsíčník pro práci s knihou*. Praha: A.L.L. Production, 2015, roč. 67, č. 3, s. 97-99.

SMOLÍKOVÁ, Klára. Poučné knížky v muzejní omáčce: Klářina kuchařka aneb Deset receptů na workshopy v knihovně. *Čtenář: Měsíčník pro práci s knihou*. Praha: A.L.L. Production, 2015, roč. 67, č. 4, s. 129-131.

Státní informační a komunikační politika: e-Česko 2006. , 35 s. Dostupné z:
<http://www.culturenet.cz/res/data/002/000269.pdf>.

ŠIKULOVÁ, Renata a Vlasta RYTÍŘOVÁ. *Pohádkové příběhy k zábavě i k učení*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006, 153 s. Výchova a vzdělávání. ISBN 80-247-1361-6.

TOMÁŠKOVÁ, Iva. *Rozvíjíme předčtenářskou gramotnost v mateřské škole*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0790-0.

TRÁVNÍČEK, Jiří. *Čteme?: obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize (2007)*. Vyd. 1. Brno: Host, 2008, 207 s. ISBN 978-807-0505-540.

TRÁVNÍČEK, Jiří. *Překnížkováno: co čteme a kupujeme (2013)*. 1. vyd. Brno: Ve spolupráci s Národní knihovnou České republiky vydal Host, 2014, 190 s. ISBN 978-807-0506-370.

VĚŘÍŠOVÁ, Irena, Krüger, Květuše, Bělinová, Eva. *Kudy vede cesta ke čtenáři?: rozvoj dětského čtenářství na druhém stupni základní školy*. 1. vyd. Praha: GAC, 2007, ISBN 978-802-5406-694.

VYKOUKALOVÁ, Věra a Radka WILDOVÁ. *Čtenářská gramotnost žáků 1. stupně a možnosti jejího rozvoje*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013, 199 s. ISBN 978-80-7290-642-0.

WALKER, C., 2005. Are You the Gatekeeper Or the Keymaster?: The Role of the Library Media Specialist in Reading. *Knowledge Quest*, May, vol. 33, no. 5, pp. 46-47 ProQuest Central. ISSN 10949046.

WILDOVÁ, Radka. *Čtenářská gramotnost a podpora jejího rozvoje ve škole*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2012, 212 s. ISBN 978-80-7290-579-9.

11. SEZNAM ZKRATEK

BMČ – Březen měsíc čtenářů

IBBY – Mezinárodní sdružení pro dětskou knihu (International Board on Books for Young People)

IFLA - Mezinárodní federace knihovnických institucí a organizací (International Federation of Library Associations and Institutions)

ITIC - Mezinárodní učitelský průkaz

KDK – Klub dětských knihoven

MKP – Městská knihovna v Praze

NPMK – Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského

OK 5,13,16 – Obvodní knihovna pro Prahu 5, 13 a 16

SKIP ČR – Sdružení knihovníků a informačních pracovníků České republiky

12. SEZNAM TABULEK

Tab. č. 1 Knihovny Obvodní knihovny pro Prahu 5, 13 a 16

Tab. č. 2 Snížení kapacity fondu v knihovnách OK 5, 13 a 16 – porovnání let 2015, 2016 a 2017

Tab. č. 3 Porovnání výpůjček za celý rok 2014, 2015 a 2016 knihoven Barrandov a Smíchov

Tab. č. 4 Porovnání návštěvníků a dětských návštěvníků za rok 2014, 2015 a 2016 knihoven Barrandov a Smíchov

Tab. č. 5 Porovnání výpůjček dětských čtenářů za rok 2014, 2015 a 2016 knihoven Barrandov a Smíchov

Tab. č. 6 Porovnání dětských návštěvníků za rok 2014, 2015 a 2016 knihoven Barrandov a Smíchov

Tab. č. 7 Kapacita fondu knihovny Smíchov v roce 2016

Tab. č. 8 Tabulka návštěv 1. a 2. tříd ze spádových ZŠ knihovny Smíchov ve školním roce 2014 – 2015

Tab. č. 9 Tabulka návštěv 1. a 2. tříd ze spádových ZŠ knihovny Smíchov ve školním roce 2015 – 2016

Tab. č. 10 Tabulka návštěv předškolních tříd ze spádových MŠ knihovny Smíchov ve školním roce 2014 – 2015

Tab. č. 11 Tabulka návštěv předškolních tříd ze spádových MŠ knihovny Smíchov ve školním roce 2015 – 2016

Tab. č. 12 Kapacita fondu knihovny Barrandov v roce 2016

Tab. č. 13 Tabulka návštěv 1. a 2. tříd ze spádových ZŠ knihovny Barrandov ve školním roce 2014 – 2015

Tab. č. 14 Tabulka návštěv 1. a 2. tříd ze spádových ZŠ knihovny Barrandov ve školním roce 2015 – 2016

Tab. č. 15 Tabulka návštěv předškolních tříd ze spádových MŠ knihovny Barrandov ve školním roce 2014 – 2015

Tab. č. 16 Tabulka návštěv předškolních tříd ze spádových MŠ knihovny Barrandov ve školním roce 2015 – 2016

Tab. č. 17 Srovnání fondu dětské literatury v knihovnách Smíchov a Barrandov

Tab. č. 18 Srovnání velikosti prostoru dětských oddělení v knihovnách Smíchov a Barrandov

13. SEZNAM OBRÁZKŮ

- Obr. č. 1 Kompetence pro 21. Století – grafické vyjádření
- Obr. č. 2 Logo Mezinárodního sdružení pro dětskou knihu – IBBY
- Obr. č. 3 Logo Klubu dětských knihoven
- Obr. č. 4 Bibliobox v knihovně Lužiny
- Obr. č. 5 Tematická výstava dětských knih v DC Public Library, Washington USA
- Obr. č. 6 Webové stránky MKP s nabídkou kulturních a výchovných akcí pobočky Barrandov
- Obr. č. 7 Katalog knihovny v pobočce Lužiny
- Obr. č. 8 Nabídka informačních a literárních besed v knihovně Smíchov
- Obr. č. 9 Fantastické procházky po městě Omsk
- Obr. č. 10 Informační brožury o potřebě čtení s dětmi v německém Brilonu
- Obr. č. 11 Logo projektu Bookstart
- Obr. č. 12 Leselatte – Čtenářský metr v Brilonu
- Obr. č. 13 Zadní strana Čtenářského metru v Rakousku
- Obr. č. 14 S jazykem hýbat a hrát si – jedna z rad na zadní straně Čtenářského metru v Rakousku
- Obr. č. 15 Obrázkový čtenářský metr v Rakousku
- Obr. č. 16 Čtenářský metr – Jak prvňáčci rostou s knihou, v pobočce MKP Stodůlky
- Obr. č. 17 Webová stránka Noc literatury z roku 2012
- Obr. č. 18 Noc literatury 2012 v knihovně Smíchov
- Obr. č. 19 Web. stránky Albatrosu s nabídkou edice První čtení
- Obr. č. 20 Klára Smolíková při křtu knihy Na hradě Bradě v knihovně Smíchov
- Obr. č. 21 Velkofomátová hra Člověče nezlob se v knihovně Smíchov
- Obr. č. 22 Podlahová hra Scrabble v knihovně Lužiny
- Obr. č. 23 Heckmeck - jedna ze společenských her, které MKP nabízí ve svých pobočkách
- Obr. č. 24 Webové stránky Petit: Méd'a čte
- Obr. č. 25 Plakát s nabídkou sportovních her na playstation v knihovně Smíchov

Obr. č. 26 Povalovadla a barevné dětské židličky jsou dnes součástí mnoha interiérů dětských oddělení

Obr. č. 27 Polštářky se zvířecími motivy zdobí malou knihovnu Na Cibulce

Obr. č. 28 Logo kampaně Celé Česko čte dětem

Obr. č. 29 Logo kampaně Rosteme s knihou

Obr. č. 30 Úvodní webová stránka ROSTĀ a ROSTÍK - Rosteme s knihou

Obr. č. 31 Logo projektu Čtení pomáhá

Obr. č. 32 Logo projektu Čteme spolu, web Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského

Obr. č. 33 Web MKP s upoutávkou na aktivity knihovny pro začínající čtenáře

Obr. č. 34 Plakát zvoucí prvňáčky a rodiče do knihovny

Obr. č. 35 Voucher pro učitele – rok v knihovně zdarma

Obr. č. 36 Ilustrace A. Tachezy, která je spojovacím článkem pro všechny akce pro děti v roce 2017

Obr. č. 37 Fotografie speciálního razítka „Dítě a kniha“ od výtvarnice A. tachezy

Obr. č. 38 Plakát k výtvarné soutěži pro dětské čtenáře MKP – „Jak by měl vypadat knihovní mazlíček“

Obr. č. 39 Ukázka z „Moje první knížka z knihovny“, vydává MKP pro začínající čtenáře

Obr. č. 40 Web. stránka projektu Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka 2014/2015

Obr. č. 41 Obr. č. 41 Pasování prvňáčků na „Rytíře čtení“ v knihovně Barrandov

Obr. č. 42 Oficiální plakát SKIP pro akci Tátové čtou dětem v rámci akce Březen měsíc čtenářů pro rok 2015 – Nejlepší čtenář je táta

Obr. č. 43 Web. stránka MKP ke kampani „Tátové čtou dětem“

Obr. č. 44 Oficiální plakát akce Březen měsíc čtenářů pro rok 2017

Obr. č. 45 Oficiální fotografie SKIP akce Březen měsíc čtenářů pro rok 2017

Obr. č. 46 Oficiální logo Noci s Andersenem

Obr. č. 47 Oficiální Plakát pro 15. roč. Noci s Andersenem rok 2015

Obr. č. 48 Oficiální Plakát pro 16. roč. Noci s Andersenem rok 2016

Obr. č. 49 Oficiální pohlednice pro 17. roč. Noci s Andersenem rok 2017

- Obr. č. 50 Bibliobus Oskar před knihovnou Smíchov při akci Čarodějnice na Smíchově
- Obr. č. 51 Plánek knihovny Smíchov
- Obr. č. 52 Noc s Andersenem 2015 na Smíchově
- Obr. č. 53 Křest knihy Kláry Smolíkové „Na hradě Bradě“
- Obr. č. 54 Dětský den v knihovně Smíchov
- Obr. č. 55 Setkání s domácími mazlíčky na Smíchově
- Obr. č. 56 Bibliobus Oskar na čarodějnickém odpoledni na Smíchově
- Obr. č. 57 Foto z divadelního představení „Adventní čas“
- Obr. č. 58 Webová stránka smíchovské pobočky MKP s nabídkami služeb a prokliků na nabídky literárních besed pro školy
- Obr. č. 59 Nabídky literárních besed pro školy – MŠ a 1. stupeň ZŠ
- Obr. č. 60 Literární beseda s prvky dramatické výchovy - Pohádky o Křemílkovi a Vochomůrkovi,
- Obr. č. 61 Výstava prací dětí z Mateřské školy U kocoura
- Obr. č. 62 Pozvánka na komunitní akci „Zažít město jinak“
- Obr. č. 63 Pohled na knihovnu Barrandov
- Obr. č. 64 Plánek knihovny Barrandov před proměnou knihovny v roce 2014
- Obr. č. 65 Plánek dětského oddělení knihovny Barrandov po proměně dětské části v roce 2014
- Obr. č. 66 Herní část dětského oddělení knihovny na Barrandově
- Obr. č. 67 Představení Pimprlového divadélka na Barrandově
- Obr. č. 68 Webová stránka barrandovské pobočky MKP s nabídkami služeb a prokliků na nabídky literárních besed pro školy
- Obr. č. 69 Nabídky literárních besed pro školy – MŠ a 1. stupeň ZŠ knihovny Barrandov
- Obr. č. 70 Upoutávka na výstavu Vzdělávacího spolku uměleckých řemesel na Barrandově
- Obr. č. 71 Z výstavy DANAE: Pergamano jako přání, v knihovně Barrandov

